

Szín

A MAGYAR MŰVELŐDÉSI INTÉZET LAPJA

3/5

TARTALOM

Editorial 1

Földiák András: A választáson tántorgó múmiák védelmében 2

Hevesi arcok, művelődési folyamatok és intézmények 5

Kary József 6

Nagyné Váradi Anna - A cigányságért és népművészetükért dolgozik 9

Román Gáborné - Egerben meghonosította a játszóházat 11

Szabó Viola - népzeneész 12

Gelsei Sándor - bútorfestő 12

Borics József és Rajnavölgyi Vilmos 13

Császi Erzsébet: A népművészeti táborok tizenöt éve és a népművész műhelyek Heves megyében 15

Rada Katalin: Néptáncvilág: Ha Gyöngyös, akkor Vidróczi – Betyár névvel, betyáru ropják 18

Jónás Péter: A viharban született nemzedék - Lírai olvasótábori napló, 1998. 19

Jámbor Ildikó: Tizenöt éves az egeri Ifjúsági Ház 21

Máshol megszüntetik, Felsőtárkányban viszont megépítik a művelődési házat 23

Új Hevesi Napló 24

Sokszerű kép-világ első osztályosoknak - Beszélgetés Kardos Máriával egy új vizuális kultúra tankönyvről 25

Kitüntetettek augusztus 20. alkalmából 27

Intézetünk kitüntetettje:

P. Vass János 27

A kitüntetettek közül még:

Kovács Gábor 28

Sajó Attila 29

Akit 1961-ben tüntettek ki a Népművészet Mestere díjjal - Karsai Zsigmond 30

Közművelődés - Közszolgálatosság - Média – A Magyar Művelődési Társaság tanácsadó testülettel bővített, első nyilvános elnökségi ülése (Szerkesztette: Sággy Erna) 33

Bóka Mária válogatása az 1998. április - július között megjelent könyvekből 49

Felhívás

A SZÍN a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával jelenik meg

SZÍN – országos közművelődési folyóirat. Megjelenik kéthavonta. A Magyar Művelődési Intézet lapja.
Szerkesztő bizottság: Bóka Mária (Székesfehérvár), Gyulai Lajos (Miskolc), Jagasics Béla (Zalaegerszeg),
Kary József (Eger), Slézia Gabriella (Budapesti Művelődési Központ), Szabados Péter (Kaposvár)

Főszerkesztő: MÁTYUS ALIZ

Kiadja a Magyar Művelődési Intézet. Felelős kiadó: FÖLDIÁK ANDRÁS

A szerkesztőség címe: 1011 Budapest, Corvin tér 8.

Postacím: 1251 Budapest, Pf. 101. Tel: 201-5053 Fax: 201-5764

Megrendelhető a szerkesztőség címén.

Évi hat szám ára ÁFA-val: 607 Ft+postaköltség

Borítóterv: Szüts Eszter

E számunkat Bakos Ildikó szobrászművész rajzaival illusztráltuk.

ISSN 1416-6925

E számunkban Heves megye mutatkozik be. Egy vidék, melynek palócságáról Szabó Zoltán tudósítja a *Cifra nyomorúság*-ban az országot ezerkilencszázharmincyolcban. A könyv *Táj és nép* fejezetében a következők állnak: „E táj ideje az este. A palócok vidéke, a mai ország északi szegélyén, az Ipolytól a Hegyaljáig, azokban az évszakokban és órákban mutatja meg magát, mikor lágyak lesznek a színek és elmosottak a határvonalak. Koranyáron, mikor a tavasz bolond majálisa már elmúlt, és koraősszel, mikor a táj bűnbánatot tart a nyár gazdag tomlása után...”

Az utazó, aki az emelkedőkkel nehezen küszködő, zörgő vicinálisok ablakából, vagy kevély, benzinszagú autóbuszok tüve mögül szemléli ezt a tájat, ritkán hatódik meg itt s idegent nem visznek, egy-két divatos hely kivételével, erre a vidékre. Talán azért, mert az átlagember a nagy végleteket szereti. A nyugtalanító magas hegyeket, melyek úgy szöknek az ég felé, mint egy hangverseny hatalmas és patetikus befejezése és félelmesek, mint az éjszaka. Vagy a pusztát, mely sima és ijesztően nyugodt, mint a színtén félelmes és csodálatos délidő. Az átmeneteket kevesebb ember érti, hogy ezeket szeresse valaki, ahhoz elmélyedni kell tudni nemcsak megdöbbenni. Ez a táj ilyen: csodálni nem lehet, szeretni nagyon; értő, szelíd és nyugodt szeretettel. Nem látni kell ezt a vidéket, hanem nézni, szenzációtlan estéken, mikor szél se nagyon jár és hazafelé mennek a paraszrok. Nem egészen véletlen az, hogy olyan sok kolostor van erre, teli Szent Ferenc szelíd és barna szerzeteseivel, akik föl-alásétálnak a zöld fák keretében, hasonlítva a barna fatörzsekhez. Keveset beszélnek és sokat elmélkednek ők, a tájban, mely maga is elmélkedőnek látszik és elmélyedőnek. Nem egészen véletlen, hogy e vidék lelkét nem érti meg senki első pillantásra. Csak később kezdi érezni és érteni a szépségeit, ugyanúgy, ahogy az igazi jó vers csak a második olvasásra mutatkozik meg. Lehet elgondolkozni azon, hogy az Alföldön a Bánk bán született, itt, Nógrádban Madách Tragédiája és lehet elgondolkozni azon, hogy a Kiskőrös tüzes Petőfit, Szalonta higgadt Arany Jánost adott a hazának, ez a vidék pedig óvatos és szomorúan tréfálgató Mikszáthot, akinek minden írása teli van fordulatokkal, szelíd meglepetéssel, mint a palócvidék mindenütt.”

És néhány kép az Eger fejezetből.

„Egernek egyik arca ez a lusta és az öreges nyugalom színeivel festett kisvárosi arc. Másik arca abban az egyszerű „városföldrajzi tény”-ben nyilvánul meg, hogy bárhová indul is az ember, templomhoz érkezik. Ez persze nem jelenti azt, hogy Egerben rövidebb az út az Istenhez, mint másutt, csak azt jelenti, hogy Eger a magyar katolicizmus egyik fővárosa...”

Harmadik arcát a város nem mutatja a látogató idegennek. Ez az arc kifelé néz, a tág és párás rétek és a közeli hegyek felé, a réten legelő állatok és a tavasszal lassan serkenő füvek felé. Ez az arc megvan minden vidéki magyar városban, sőt a legtöbb vidéki magyar városnak ez az igazi arca: a falu

MÁTYUS ALIZ

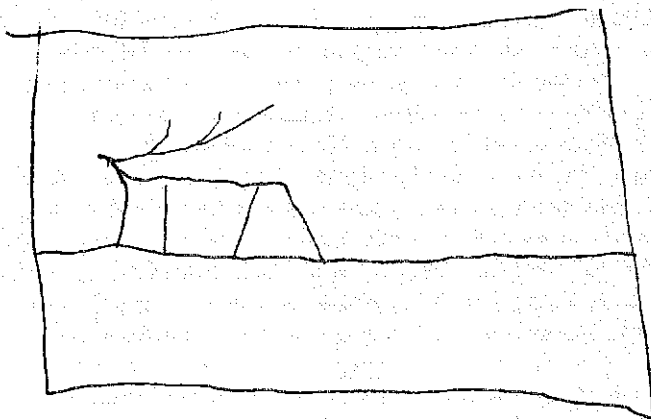
1. A szellemi honvédelem szükségessége

Okoskodásunk kiindulópontja legyen ez: A becsületes magyar 1938 márciusában a forradalmas reformkövetelés állapotából a szabadságharcos nemzetvédelem állapotába jutott. A hazai feladatok ennek megfelelően bizonyos módosulásokon mentek át, s az egyik legszomorúbb mai jelenség az, hogy ezt rendkívül kevesen vették észre. Ezért a magyar világ végzetesen polarizálódik.

Az egyik sarokponton állnak azok, akik a szociális kérdést a legkedvezőtlenebb időben is, *nemzeti veszély idején is hajlandók végtelenül kiélezni, s elfeledkeznek a nemzeti függetlenségről.* Ezek, mint egyszer már írtam, hazájuk feldúlt védfalából raknának palotát népük heverőhelyének. A másik sarokponton állnak azok, akik a nemzeti veszélyt látván, még mindig „szelek kifogása” politikai nézőszögéből akarják tekinteni az elemi módon szükséges szociális reformokat is. Ezek hazájuk védfalát ugyan erősíténe, de nem engedik fel rá hívó védőnek a népet. *Az egyik oldal a nép kedvéért elvesztené a nemzetet. A másik oldal a nemzet védelmében bár, de elvesztené a népet, s egyre kinzőbb aggodalommal kell látnunk, hogy a magyar életben ma tulajdonképpen két párt van.*

Az egyik elfeledkezik arról, hogy *a haza fikció nép nélkül, a másik elfeledkezik arról, hogy a nép nem teljes magyar érték lelkiileg is független nemzet nélkül.* Az egyik tovább folytatja trójai falovas lázadását, s népe jólétének nemzete lelki függetlenségében adná meg az árát. A másik megvédené ugyan a nemzetet, de benne a néppusztító állapotokat restaurálná. Az utolsó idők legtragikusabb jelenete ez: *a társadalom egy része a nemzetvesztő népmentés revolúciója, más része a népvészto nemzetmentés reakciója köré csoportosul.* Az egyik oldalon a mágnes: idegen erények, a másik oldalon a mágnes: magyar hibák.”

Részlet SZABÓ ZOLTÁN a Magyar Nemzet 1939. június 18-án publikált írásából (In: Szabó Zoltán: Szellemi honvédelem Héttorony Könyvkiadó Budapest)

A VÁLASZÚTON TÁNTORGÓ MÚMIÁK VÉDELMEBEN*

Nyarálás előtti jókívánságok helyett Csepeli György könyved eleganciával megérsztett egy írást, amivel vérig sértett mintegy nyolcszáz ezer embert.

Cikkének már a címe is rossz érzéseket kelt, „Válaszúton az értelmiség” - hirdeti a Népszava július 4-i számának több oldala. A két szó arra lenne hivatott, hogy történelmi súlyt adjon a műnek, ehelyett üresen puffan a semmibe. Mert hát miféle válaszút előtt állna ez a legkisebb darabjaira szétesett, de a cím szerint egységes egészként létező magyar értelmiség? És ha igaz is, hogy most megint többfelé ágaznak előttünk az utak, hát mikor nem így volt?! Mikor voltak utoljára olyan évek vagy akár csak hónapok, amikor nem topogtunk útelágazásban? És ehhez a nagyhangú, közhelyes címhez egy közismert tudós adta a nevét.

A cím csak hab a tortán, az utána következő írás felér egy szellemi gyomorrontással. Súlyos állításokkal vezeti félre az olvasót. Elfelejtettem volna az egészet, mint annyi más színvonaltalanságot, ha nem derül ki, hogy mások nem siklottak át ilyen könnyen ezeken a vádakon.

Az elmúlt héten volt a temetése kiváló tanár és szociológus kollegámnak, Heleszta Sándornak. Főállásban, közalkalmazottként az általam vezetett intézetben dolgozott. Talán véletlen baleset miatt fulladt a Dunába, de valószínűbb, hogy öngyilkos lett - soha nem fogjuk megtudni. A napokban vettem észre, hogy osztályá hirdető táblájára kitette ezt a Csepeli-írást. Korábban egy újságcikket sem rajszögezett ki.

Ennek fényében már kénytelen vagyok komolyan venni a Válaszúton az értelmiség című cikket, és nemcsak a szerző szubjektív szakszervezet- és hivatalnok-utálata miatt. Vezető értelmiségi és politikai körökben újból és újból felbukkan hasonló vélemény - tisztázatlan fogalmakkal, igaztalan vádakkal. (A megjelenés napján találunk hasonló megnyilvánulást másutt is: a Magyar Nemzet közölt egy interjút Makovecz Imrével, akire igazán nem lehet ráfogni, hogy egy székértáborba tartozik Csepeli Györggyel, mégis számos hasonló kijelentést tesz. A két publikáció jelentőségteljes címe közt is rokonságot érzek:

„A minisztériumok Kafka-kastély jellegűek.”) Általában legyintünk rá, mint szemtelenkedő legyekre. A vádakra immáron válaszolni kell, már csak azért is, mert még mindig akadnak közöttünk olyan tisztességes emberek, akik beledöglenek ebbe az ellentmondásosan kavargó össznemzeti mellébeszélésbe.

A Válaszúton az értelmiség című cikk - a napilap terjedelmi lehetőségeihez képest - hosszasan elemzi az értelmiség helyzetét a szocializmusban. Azt állítja, hogy „Az államszocialista értelmiség autentikus létmódja a feltételes mód volt. A tényleges teljesítmények alapján kiérdemelt, látható siker inkább stigmatizált, semmint követésre csábított. A siker ennél fogva kudarc volt.” A cikk jó középtájáig boncolgatja egykori nyomorúságunkat. A kép árnyalatlan, de hát tegye ilyen sivár feltételes módba a saját múltját, aki akarja, mit bánom én.

A rendszerváltás - ahogyan a valóságban is, úgy a cikkben is - váratlanul következik be. Ekkor „az államszocializmusban létrejött hatalmas értelmiségi sereg” lassan rájön, hogy „a születő új rendszer nem az övé”. Hogy kié, az nem derül ki, és ez elég nagy baj, mert talán ez lenne a legérdekesebb. Ne firtassuk a

homályos részleteket, menjünk tovább - a cikk szerint is ez az egyetlen lehetőségünk. „Ebben a helyzetben az értelmiségi képzettségük menekülési kénytelenek a pályáról.” - állítja a szerző. Ez a fordulat szerfölött meglep, mert egyéb iránt éppen az lesz majd - a már eddig is sejtetett - fő vádpont ellenünk, hogy nem menekülünk a pályáról, azaz nem hagyjuk ott, és nem adjuk át a helyünket a fiataloknak. De most még nem itt tartunk, most még menekülnünk kellene, s keserűen vesszük észre, hogy nincsen hova. Kiderül, hogy se a politika, se az üzleti élet nem igazán értelmiséginek való. Lesújtó véleményt olvashatunk az idevetődő nyugati kutatókat kiszolgáló rétegről és a szocialista reflexeket folytató alapítványi bürokráciáról is. Majd megtudjuk, hogy a legtehetségesebbek az emigráció útját járják. Ezt követően 7 bekezdésen át ömlik szitokzuhatag következik mindazokról, akik a helyükön maradtak, a még mindig több százszoros nagyságrendű közalkalmazott értelmiségiekről.

„A teljesítmény nélkülség és sikertelenség kultusza változatlanul tovább él az értelmiségieket közalkalmazottként mumifikáló szférában, melynek őrei a szakszervezetek. Az elmúlt négy év azt mutatja, hogy kudarcra ítélt minden próbálkozás, mely a minőség érdekében rést akarna ütni a szolidaritás bástyáin, s a teljesítményképtelenek, bukottak kárára jelentősen javítani akarna azok helyzetén, akik szemében a tehetség, a szorgalom, a tudás csillagai égnek... Miközben az egyetemek és a főiskolák ontják a tehetséges fiatalokat, a végzeteknek látniuk kell, hogy a zsúfolt irodák és laboratóriumok telis tele vannak előrehaladott korú, védett közalkalmazottakkal, akik helyét jóval 2000 után foglalhatják el.”

Ezek a gondolatmenet legfőbb pillérei, de a terjedelmes írás még számos apró figyelmességgel kedveskedik, például azt állítja, hogy „az alkoholizmus, az öngyilkosság, a neurozís, a kábítószer-szerzés, az erotománia” visszahúzóódsai módozatai között választhatunk, melyek „mind kipróbált menekülési útvonalak voltak már az államszocializmus alatt is”.

Hátborzongató. Őszinte csodálkozással kérdezem, hogyan lehetséges, hogy egy jeles társadalomtudós (ismétlem: *tár-sa-da-lom-tu-dós*) ilyen elfogult acsarkodást jelentet meg a neve alatt?

Nem ez a legfontosabb, de mégiscsak árulkodó jel, hogy a kábítószer-szerzést is az államszocializmusból itt ragadt közalkalmazottak nyakába varrja. Ez is a mi bűnünk lenne? Nem a fiatalok narkóznak, nem a nyugatiak élnek a drogokkal, hanem az öregedő magyar közalkalmazottak. Nem nyugatról ömlenek ránk az erotomán filmek, nem nyugatról érkeznek ide (is) a pedofil szexturisták, hanem mi vagyunk az erotománok (is). Hogy lehet ilyeneket leírni? Sajnos igaz, hogy a túlzott mértékű alkoholfogyasztás egyik nemzeti nyomorúságunk, de nem hiszem, hogy a közalkalmazottak sűrűbben néznének a pohár fenekére, mint a politikusok vagy a kéményseprők, a privatizált lapoknál dolgozó, tehát nem közalkalmazott újságírók vagy a hajléktalannak. Milyen gyűlölet kell ahhoz, hogy minden szenvedélyt képes legyen egyetlen réteg sajátos torzulásaként feltüntetni valaki, amikor - sajnos - az egész úgynevezett civilizált világban aggasztóan nő az alkoholizmus, a neurozís, a kábítószer-szerzés és az erotománia?

* 1998 július 4-én Csepeli György *Válaszúton az értelmiség* című cikke megjelent a Népszava Szép szó elnevezésű zombati kulturális mellékletében, ahova Földiák András is megírta válaszcikkét *A tántorgó múmiák védelmében* címmel. Mivel a lap a válasza nem adott lehetőséget, és, hogy pontosak legyünk még választ sem adott arra, hogy mi a szándéka Földiák András írásával kapcsolatosan, és mivel a téma az egész közművelődési szakmát érinti, lapunk fontosnak tartja közlését.

Ezek az elszórt megjegyzések csak eszelős vagdalkozások, de a cikk egész gondolatmenete történelmietlen és a mai magyar állapotokban való tájékozatlanságról tanúskodik.

A szerző - úgy tetszik, minden korszakban - valamiféle kivételes képződménynek tekinti az értelmiséget. Mintha ez a réteg a társadalomtól független, mindenkitől eltérő, külön életet élne. Mintha a magyar társadalomban és a világban *egyébként minden rendben lenne, és csak ez az átkozott közalkalmazotti-értelmiség vonná ki magát a jó irányú tendenciák áldásos hatása alól.* Ez szociológiai képtelenség is, hiszen egy réteg sem függetlenítheti magát tartósan a társadalmi folyamatoktól. A magyar értelmiség ízig-vérig a magyar társadalmi átalakulás része, szenvedője és előremozdítója. Nagyobb arányban hasznélvezője, mint más rétegek, mert jóval kevesebb lesz közülük munkanélküli és véglegesen lecsúszott, mint más rétegek körében, de kárvallottja is az életszínvonal romlásnak és emiatt sokan elkeseredettek, ahogy a magyar népesség többsége is az.

A közalkalmazott értelmiség tevékenysége, ha eltér egyáltalán, akkor *pontosan fordított irányban tér el a nagy magyar társadalmi átlagtól, mint ahogyan azt a szerzőnk állítja.* Kíváncsi lettem volna, mire mondja Csepeli úr, hogy diszfunkcionális, ha augusztus 20-án látta volna a budai várban a több ezer kézműves ízléses és hiteles termékét, továbbá az első nap 50 000, azaz ötvenezer fizető látogató seregét? Magyarországon körülbelül 200 amatőr néptáncegyüttes és csaknem ugyanennyi amatőr kórus van, amelyek bármilyen rangos nemzetközi mezőnyben megállja a helyét. Nem tudom, hogy büszkélkedhetünk-e ennyi világviszonylatban versenyképes vállalattal. A magyar közoktatás eredményei is jobbak számos nyugati országénál. A magyar zenekarok, képzőművészek, könyvek, tudósok, színházi előadások és művészeti fesztiválok sokkal közelebb állnak a világszínvonalhoz, mint a vállalkozások.

Az általam igénybe vett szolgáltatások közül én az OTP-ben való sorban állás közben mérgelődöm a legtöbbet. A hatalmas összegekért globálisan jellegtelenné modernizált hivatalban hihetetlenül lassan és divatosan sminkelt személytelenséggel zajlik az ügyintézés. Ehhez képest az ötvenes évek albán vasúti várótermeire emlékeztető rendelésben dolgozó körzeti orvosunk és a gyerekorvosunk tiszteletreméltó helytállással és szakmai korrektséggel látja el feladatát. Úgy tapasztalom, hogy az egészségügyben a feltételek harmadik világbeli színvonalúak és az emberi munka európai minőségű, a bankokban pontosan fordítva van. Szóval kikkel is van a baj?!

A fő bűnösök a cikk szerint azért mégsem a közalkalmazottak, ők csak úgy elvannak a maguk teljesítmény-nélküliségével, a szakszervezetek az igazi felelősök. Ők a diszfunkcionális szféra megmerevedésének őrző-védői. Holott az erőteljesen megcsappant szakszervezeti apparátusokban dolgozók száma ma már az egész országban nem több, mint ahányan egy-egy nagyobb minisztériumban alkalmazásban állnak. Valószínűleg az Országos Rádió és Televízió Testület hivatalában is lassan többen lesznek, mint ahányan az összes szakszervezetben. Az Országgyűlés, a Képviselőház, a Miniszterelnöki Hivatal, a minisztériumok és intézményeik hatalmas sereget képeznek és minden gazdasági, jogi, hatalmi eszközzel rendelkeznek, míg a szakszervezetek csak a tiltakozás különböző formái között választhatnak. *Rendkívüli embereknek kellene lenniük ahhoz, hogy ennek ellenére ők határozzák meg az ország sorsát.* Ha ez igaz lenne, inkább gratulálnunk kellene ehhez a bravúrhoz. De nem igaz és nem lehet igaz. A szakszervezetek többsége kétségtelenül jól végzi a munkáját, de azért *nem volt olyan nagyon nehéz a radikális megújulási programok megvalósulását megakadályozniuk, mert ilyenek egyáltalában nem is voltak.*

Nem tudom, miről beszél Csepeli György. Milyen próbálkozások, akartak itt „a minőség érdekében” rést ütni „a szolidaritás bástyáin”? *Milyen átfogó, érdemi koncepció született a cikkben érintett ágazatok tényleges szakmai fejlesztésére?*

Csepeli felszínes és rendszertelen, egyszer a tanulói létszámmal példálódzik, máskor a közszolgálati televízióra tesz megjegyzéseket, megint máskor a Magyar Nemzeti Galériában és az Országos Széchenyi Könyvtárban érzi meg „a hajdan volt Szovjetunió jeges leheletét”. Ha szisztematikusan összegyűjtjük, hova is veti haragjának nyilait, körvonalazhatjuk az egészségügy, a közoktatás és a kultúra teljes ágazatát, de a médiumok közül csak a közszolgálati televíziót támadja. Ezt azért sorolom fel ilyen precízen, mert kíváncsi lennék rá, hogy e szakterületek funkcionalitásáról vagy diszfunkcionalitásáról milyen elemzések készültek. *Hol vannak a kutatási eredmények, hol vannak a nemzetközi összehasonlítások, a lakossági elégedettségi mutatók és a szakmai vizsgálatok?* Persze elő lehet ráncigálni félig privát tanulmányocskákat és főkönyvelői logikával készített intézményi „átvilágításokat”, ezek azonban nem kiérlelt fejlesztési koncepciók. Ismerjük a kórházi ágyszám csökkentés remek tervét, amivel egy évig borzolták mind az egészségügyiek, mind a lakosok idegeit, aztán tiltakozások, könyörgések és tüntetések ellenére keresztül erőszakolták, majd hivatalos kormányzati nyilatkozatban közölték, hogy „nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket”.

Azt nem nagyon nevezhetjük egy-egy ágazathoz való konstruktív viszonyznak, hogy időnként valaki odakiáltja, hogy „Nagyon sokan vagytok!” vagy esetleg azt, hogy „Nagyon sok pénzbe kerültök!”. Az sem nevezhető minőségi fejlesztésnek, hogy a tengődő, a villanyszámlát fizetni is nehezen képes intézményektől elvonnak egy tisztes summát, aztán ha már beleenyugodtak, megint elvonnak... Ha a számos régi fogantatású átoktól és mai nyavalyától megvert, valóban elavult szerkezetű, rossz intézményrendszerrel folyamatosan csak elvesznek pénzt és semmi mást nem tesznek, akkor az még rosszabb lesz - ezt egy gyerek is ki tudja számítani. Komoly strukturális gondolkodás nem folyt arról, hogyan lehetne az előremutatót érvényesíteni, a visszahúzó tendenciákat gyengíteni, milyen pontokon kellene a fejlődés érdekében beavatkozni, és mit gondolnak erről maguk az érintettek. Efféle érdemi kezdeményezésekről sem lehet tudni.

Csökkentések, fenyegetőzések és szidalmak bőséggel voltak, azok viszont valóban erősítették a szolidaritás bástyáit. Nincs nagyobb közösség-képző erő, mint a veszéllyel és a közös ellenességgel szembeni összefogás. Ezt egy szociálpszichológusnak kellene a legjobban tudni. Ha az elmúlt években erősödött a szolidaritás, az az ilyen típusú támadásoknak köszönhető, nem csak a szakszervezeteknek. Ezért a feladatukat tisztességesen ellátó szakszervezeteket kinevezni bűnbaknak hasonló tévedés, mint amikor a hírnökre haragszunk a rossz hír miatt.

Végül azt kell még elmondanom, hogy a fiataloknak, akik szemében a tehetség, a szorgalom, a tudás csillagai égnek, nem kell feltétlenül a jövő évezredig várniuk. Amint olvassuk, a „megfagyott intézményi struktúra legrémesebb tulajdonsága, hogy tagjait csak fiziológiai okok készíttetik távozásra.” Kevésbé eufemisztikusan fogalmazva én azt mondom, hogy ma is jócskán akadnak, akik megrokkannak vagy felfordulnak és megürül a helyük. De a fiatalok nem állnak a helyükre. Nem. Észük ágába sem jut. Azok sem jönnek, akik szemében a tehetség, a szorgalom, a tudás csillagai hevesen égnek, de még azok sem, akik szemében ezen csillagok némelyike gyengébben pislákol. Mosolyogva a szemembe mondják, hogy mennyire tisztelnek és sajnálnak minket, hogy ennyi pénzért hajlandók vagyunk a

munkahelyünkre nap mint nap bejárni, ők nettó nyolcvan alatt gondolkodni sem kezdenek el ezen. Nálunk viszont megérdemelten Kossuth díjas és Állami díjas, ötven év feletti, kiváló és nemzetközileg is ismert szakemberek fizetése nem éri el a bruttó hetvenet!

Jól tudjuk, hogy a fiatalok több nyelven is jobban beszélnek, mint mi, jobban ismerik a mai szakirodalmat, mint mi, frissebbek és energikusabbak, mint mi és nagyon örülnénk, ha átvennének feladatokat, netalán tán még az intézményi struktúra megújításában is szerepet vállalnának. Kevés és tiszteletre méltó kivételtől eltekintve, ezt nem teszik. És úgy sem teszik, hogy más, alternatív szolgáltatási formákat hoznak létre. Mert ha igaz lenne az, hogy ez az egész humán közszolgálati szféra ilyen mértékben megfáradt és mumifikálódott, s a társadalomnak valóban szüksége lenne valami másra, jobbra, újabbra, ez az igény kifejeződne és az erre reagáló szolgáltatások is megszületnének. De ritka az ilyen próbálkozás.

Annak, hogy se kívül, se belül nem váltják fel tömegesen a fiatalok a közalkalmazotti értelmiséget, két oka van. Az egyik ok, hogy ezek a közszolgáltatások alig piacosiíthatók. A cikk vádja, hogy ez a közalkalmazotti struktúra kilöki magából a piaci szempontokat. Bizony, tartózkodó vele szemben, csak-hogy a Lajtán túl is az. Sőt, az ilyen szolgáltatások odaát kevésbé bevételre kényszerítettek, mint nálunk. A német állam azért támogatja a felnőttoktatást, hogy az ismeretszerzés ne az állampolgárok anyagi helyzetének, hanem a szükségletének a függvénye legyen.

A fiatalok ezen kívül azért sem tódulnak ide, mert látják, hogy az egész területen nincsen elég pénz. Szűkösek az állami keretek, sovány a lakosság pénztárcája, szűkmarkúak a szponzorok. *Pénz nélkül viszont nem lehet megújulni se kívülről, se belülről, se apró toldozgatásokkal, se gyökeres átalakításokkal.* Ezt a fiatalok nagyon jól érzik, jobban, mint Csepeli György. Igazat adok nekik, ha máshol akarnak érvényesülni - zömében a bankok, az idegenforgalom, a diplomácia irányába távoznak. Meg aztán alkalmi munkákból, fordításból, újsághordásból is könnyedén kereshetnek annyit, amennyit egy kezdő közalkalmazotti fizetése - és akkor a függetlenségük is megmarad.

Mindez a kérdés materiális oldala, de természetesen van egy erkölcsi is. A humán közszolgálati szférát eddig sem fizették meg érdemei szerint, de legalább számíthatott az értelmiség elitjének erkölcsi elismerésére, amiben gyengébb pillanataiban megkapaszkodhatott. Ez a réteg komolyan veszi a kultúrát, és még figyel a művészek, szociológusok szavára, de hogyan ma-

radjon felszínen, ha éppen ezek a neves értelmiségiek árulják el egy mutató kis eszmefuttatás kedvéért. És hogyan várhatjuk a pályakezdektől, hogy ezt a szolgálatot válasszák, ha a pénz után még e szakmák megbecsülését is aláássák, és ezzel kioltják azt a fiatalság adta hajlamot a pátoszra és áldozatkészségre, ami nélkül ma ezeket a hivatásokat alig lehet választani és gyakorolni.

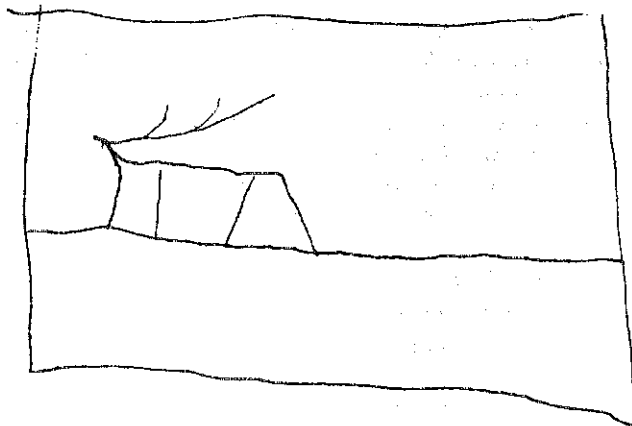
Csoda, hogy akik ezeken a szakterületeken töltötték el az életüket, még mindig kitartanak, és igenis elfogadható színvonalon dolgoznak. Ünnepelni kellene őket, és nem szidalmazni. Az ágazatok megőrzésén és a reális lehetőségek közötti, megfontolt fejlesztésén kellene gondolkodni, nem légből kapott látónoki szölamokkal bombázni a közalkalmazotti értelmiséget.

Durvaságai és tévedései ellenére nem állítom, hogy a cikkben semmi nem igaz. Sajnos, az értelmiség jó része csalódott, felfedezhetők a fáradtság és fülledtség jelei a közalkalmazottak körében. Az én kollegámnak és barátomnak az életét sem őríz meg ez a szféra, ha talán nem is ez sodorta el. Mindebben lehet némi szerepe az egykori felemás világmegváltói szerep elvesztésének és a gazdasági lehetőségek töpörödésének is, de ez mégsem válasz mindenre. Igaz, hogy nem gondtalan a közalkalmazotti közeg, nem rózsás a hangulat, és végezhetnénk a dolgunkat jobban is.

Az írás leginkább azért bosszantott, mert pontatlan, hányaveti, összemos jelenségeket és szakterületeket (például a televízió és az általános iskola nem ugyanolyan közalkalmazotti munkahely). Kesergésem másik fő oka, hogy *szélsőséges egyoldalúságával és sértéseivel mindenfajta józan párbeszédet eleve lehetlenné tesz.* Erősíti azt a rossz hazai beidegződést, miszerint a különböző társadalmi rétegek és csoportok nem veszik ember-számba egymást. A véleménykülönbségekből érezni úgy lesz. És ha már remény sincs a megértésre, a közeledésre, talajt vesztett, begyöpösödött agyú alkoholista jelölként *írjuk le a másikat.*

Beszélhetnénk mi is a konferenciákra utazgató tojásfejekről, akik se a hazai, se a külföldi állapotokat nem ismerik, csak a szállodai folyosókat és abból élnek, hogy senki által nem olvasott tanulmányaikban, jól körülhatárolt, zárt körben szünet nélkül egymásra hivatkoznak. De az efféle túlzások ugyanúgy nem állnak meg a helyüket, ahogyan Csepeli megjegyzései sem - hiszen a tudóstársadalom is sokféle.

Vádaskodás helyett a jelenségek alapos feldolgozására és egymás megértésére kellene törekedni. Ne bűnbakokat, hanem partnereket keressünk. Az útelágazásokban csak együtt igazodhatunk el.

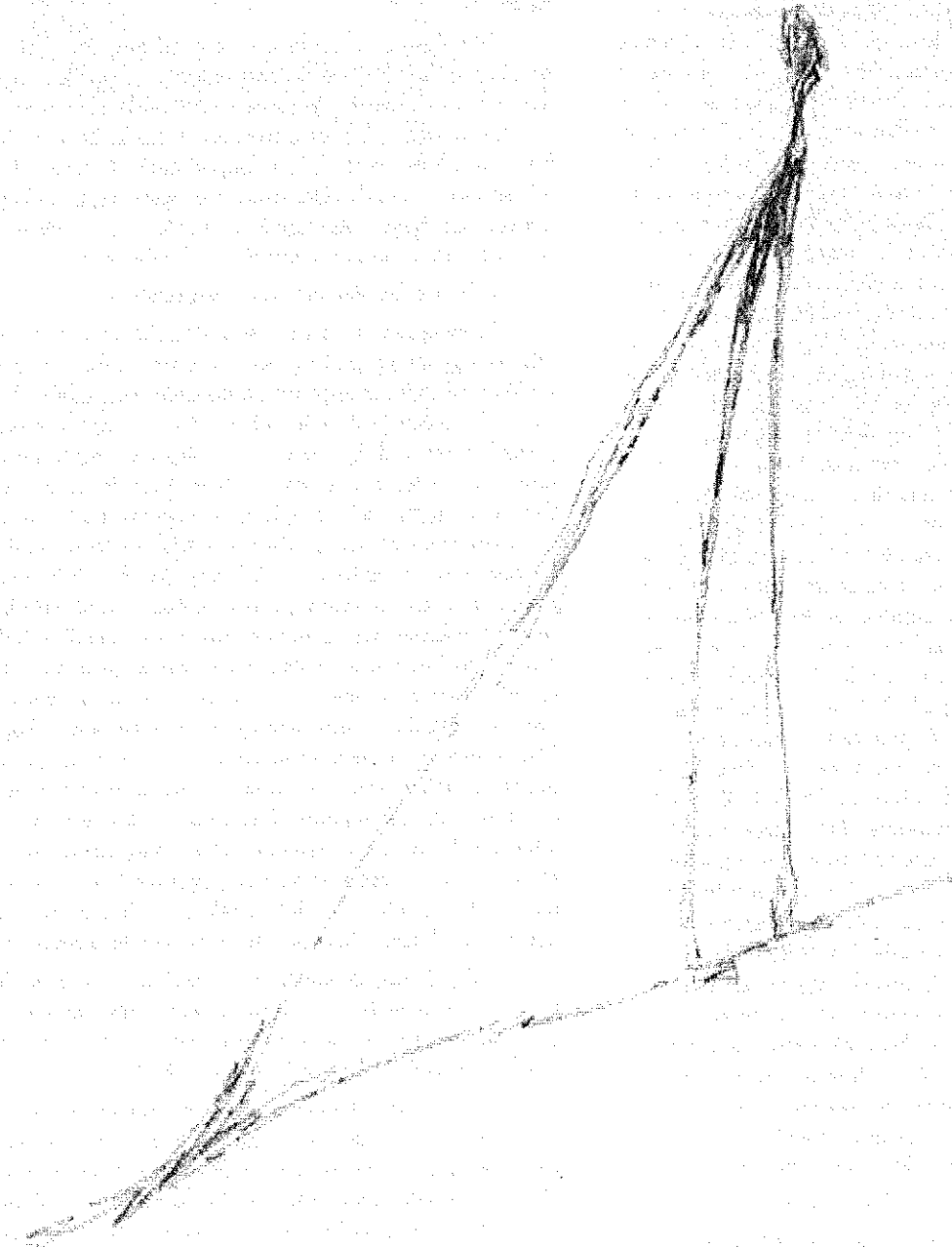
HEVESI ARCOK, MŰVELŐDÉSI FOLYAMATOK ÉS INTÉZMÉNYEK

A Bükk és a Mátra völgyeiben meghúzódó falvak önálló dalkincsének, népviseletének, szokásainak köszönhetően ma már lemezek őrzik a terpesi, boldogi hagyományőrzők dalkincsét, népszokásait, országhatáron túl is ismerik a tarnaleleszi fúvószenekart, híresek a váraszói citerások, a Magyar Rádió gyakran sugározza a Mátrai egyesült Pávakör felvételeit.

Virágzik az idegenforgalom a megyében, és nem csak Egerben és Gyöngyösön. Az idegenforgalmi fejlesztések valósággal kikényszerítik a kulturális szolgáltatások magas színvonalát. A parádi palóc napok, az egri, gyöngyösi szüreti napok, a kiskörei nyár, a poroszlói strandfesztivál kulturális kínálata azt mutatja, hogy az idegenforgalomból élők belátták, hogy megtérülő beruházás pénzt fektetni a kultúrába.

A megye megszervezi, összehangolja a programokat. Egerben három év óta önálló rendezvényiroda koordinálja a nyári rendezvényeket, amelyek között ott van az Egri Barokk Fesztivál, az Agria Nyári Játékok és az Egri Bikavér ünnepe.

A megye közművelődési szakemberei ember és táj egymást meghatározó mivoltát tudva-betudva végzik mindennapokra koncentrált, egyszerre értékőrző és értékteremtő munkájukat.

ARCKÉPEK

Kary József

- 1977 népművelés - magyar szakon szerez diplomát a Szombathelyi Tanárképző Főiskolán
- 1977-78 Tatabánya, Mező Imre Ifjúsági Ház, szakelődó
- 1980-98 Eger, Heves Megyei Művelődési központ, szakelődó, csoportvezető, igazgatóhelyettes
- 1998 Eger, Megyei Művelődési Központ igazgató
- 1996 művelődési és felnőttoktatási menedzser szakon végez a debreceni KLTE-n

- Mikor határozta el, hogy a kultúráközvetítés lesz a hivatásod?

- Tatabányán, szülőhelyemen, szüleim biztatására az újnak és népszerűnek számító szakközépiskolába iratkoztam, mechanikai műszerészként végeztem. Elfogadtam édesanyám tanácsát: először legyen kenyérkereső szakmád és érettségid. A többi majd meglátjuk. Ez azt jelentette, ha tudunk anyagilag segíteni, ha képes vagy rá, ha szeretnéd, akkor tovább tanulsz. Azt is mondhatnám, messziről indultam, és pályámat pályamódosítással kezdtem. Az, hogy az elhatározás megszületett, sokban köszönhető magyartanáromnak. Biztatott és folyamatosan terhelte, tárgyította látókörömet. Irodalmi színpadoztunk, verset mondhattam. A szereplés felelősségét, a siker örömét még az általános iskolában megismerhettem. Az akkor még bányászvárosként virágzó megyeszékhelyen a Népházban működő irodalmi színpadban is játszottam, de énekeltem kórusban is. Harmadiktól külön is készültem a felvételire, mert az irodalom és nyelvtan nem állt a tárgyak rangsorában az első helyen egy szakközépiskolában. Szombathelyre jelentkeztem, mert jó volt a híre, s ismertem olyan kollégákat, akik ott végeztek. Előfelvételiként elsőre sikerült bejutnom. Most is szívesen gondolok vissza arra a négy esztendőre. A nem túl nagy, de törekvő főiskolán a hallgatók név szerint ismerték egymást, a népművelés tanszék pedagógusainak többsége tanórán kívül is velünk volt. Meleg szívvel emlékszem tanáraimra, akiktől a szakismereten túl emberséget, szemléletet, hivatáskeresetet is tanulhattam. Név szerint is hadd említsem őket, a teljesség igénye nélkül, ahogy eszembe jutnak: dr. Kiss Gyula, Benke Éva, Nagy Árpádné, Nagy Árpád, Pesti József, Szabó Árpád, Bödei Imre, Csíder Sándor. A népművelés mindennapi gyakorlatát is megismerhettük: jártunk rendszeresen a Szombathely közeli Torony község művelődési házába Török Gábor művelődési ház igazgatóhoz, ma a Bessenyei TKF Közművelődési Tanszékén tanít. Az első nem laboratóriumi körülmények között tartott ismeretterjesztő előadás és vetélkedő forgatókönyvét ma is fejből tudom. De jártunk gyakorlatra a Zsámboki Árpád vezette intézményben is. Élmény volt a Szovjetunióbeli, a debreceni népművelés szakosokkal közös szakmai tanulmányút. Moszkva, Leningrádi Művészeti Főiskola, Novgorod, Pszkov, a Park Odúha intézménye, a Tretyakov képtár, a VDNH sokunknak a közös élményeken túl máig tartó barátságokat is adott. Talán anakronizmusnak tűnik ma ilyen élményeket emlegetni. Ezekre a tapasztalatcserékre azonban a kulturális értékek tisztelete volt elősorban jellemző.

- Diplomával a zsebedben, hol kezdted a gyakorlati munkát?

- Tatabányán, a megye ösztöndíjasaként, előadói beosztásban a Mező Imre Ifjúsági Házban. Ma úgy mondanánk, egy

kétszemélyes kisintézményben. A működés feltételei elég rosszszak voltak. Újvárosban, egy volt tábori barakkból köznevelődési intézménnyé lett, földszintes, egytermes épületben tettük a dolgunkat és lelkesedtünk. Az ifjúsági klubmozgalom ekkor még virágkorát élte. Munkás és diák klubok vezetőit képeztük, diszkót csináltunk, játékos vetélkedőket. Szerettem itt dolgozni, de fiatal és türelmetlen voltam. A Közművelődés Háza tervei már megvoltak, ígérték is, hogy átkerülhetek. Nem győztem kivárni az építkezés befejezését. Megpályáztam a Veszprémi Vegyipari Egyetem köznevelődési titkári állását. Egyszerre voltam szakember, kollégiumi nevelőtanár és könyvtáros. Mindenben szabad kezet kaptam.

-Mennyire lehetett számítani a leendő műszaki értelmiségiekre, a diákokra?

- Tévedés lenne azt hinni, hogy a hallgatók csak az órákra és laborba jártak szívesen. Szinte kielégíthetetlen igényeket fogalmaztak meg. Egy komplett művelődési házi tevékenység kereteit teremtettük meg közösen. A kollégiumi rádió, a főtörökör, a filmklub, az irodalmi színpad működtetése, a koncertek, a kiállítások, a budapesti színházlátogatások, az évfolyambulik, a Vegyipari Egyetemi Napok szervezése, a kiadványok előkészítése folyamatosan adott mindig új feladatokat.

- Milyen nehézségekkel kellett megküzdened?

- Az egyetem és a város két különálló világ volt. A hallgató élhette úgy a napjait, hogy ki sem tette a lábát a városba. A kollégiumban és az egyetemen mindent magtalált. A város hiányolta a hallgatók városi jelenlétét, az egyetem vezetése pedig biztatta a dolgozókat és a hallgatókat egyaránt a bekapcsolódásra. Úgy érzem, ezen a téren sikerült áttörést elérnem. Példaként hadd említsem, hogy az egyetemisták egyre nagyobb számban jártak a Georgi Dimitrov Megyei Művelődési Központ közösségeibe, eseményeire. A Veszprémi Petőfi Színházban nem csak tiszta egyetemi bérletes előadást hirdettünk. Az egyetemi filmklubot nyilvánossá tettük, s a városból is "feljártak" az érdeklődők. A munka másik nagy nehézsége az volt, hogy egyedül voltam. Gyorsan rá kellett jönnöm, hogy segítők, barátok nélkül semmire sem jutok. A kétfokozatú képzés (üzemmérnöki, okleveles mérnöki) miatt mindig gondolnom kellett az utánpótlásra. És végül, tudomásul kellett vennem a ciklikusságot: a szorgalmi időszakban sokkal aktívabbak voltak a hallgatók, mint a vizsgaidőszakban. Nagyon szerettem Veszprémben, ha lett volna mód a végleges letelepedésre, lehet hogy ma is abban a városban dolgoznék. A család miatt azonban Egerbe kerültem, a Megyei Művelődési Központba, 1980-ban.

- Eddig tizennyolc esztendőt töltöttél itt különböző beosztásokban, egyenletesen felfelé haladva a ranglétrán. Időközben lezajlott egy rendszerváltás, s voltak a szakmának is nehéz pillanatai. Szakaszokra tudnád osztani ezt a közel két évtizedet?

- Igazából egy folyamatként éltem meg ezt az időt, amelynek voltak persze sikeres és nehezebb szakaszai. Amikor Egerbe kerültem, mindannyian arra törekedtünk, hogy az akkor nem is olyan régen elfogadott köznevelődési törvény szelleméből és szövegéből minél többet valóra váltsunk. Az öntevékeny művészeti csoportok száma, színvonal, a bemutatkozási lehetőségek száma - Heves megyében is, mint országszerte - ezidőtájt

volt a legmagasabb. Az ifjúsági klubmozgalom, a munkásművelődés volt nagyon sikeres. Szinte minden szakágban szerveztük a városi, járási, megyei versenyeket. Exkluzív helyen, a Megyei Tanács Noszvaji Továbbképző házában gyűltünk össze több napra, hogy magunkat továbbképezzük. Hittel, éjt nappallá téve dolgoztunk, este, szombaton, vasárnap, ünnepnap, jártuk a megyét, rendezvényeket látogattunk, tanácsoltunk, segítőtünk, nagy nevek fordultak meg az intézményben. Nem is emlékszem olyanra, hogy érdektelenség miatt rendezvény elmaradt volna. A nagy tervek többnyire nem napközben fogalmazódtak meg, hanem az esti baráti beszélgetéseken, hajnalig tartó vitákon. A csapat a munkaidőn kívül is összetartott. Úgy éreztük, nagy dolgok részesei vagyunk. Ez az időszak volt a települések közötti kapcsolatok erősödésének időszaka is. Kiskörzeti, járási, tájegységi találkozókat sorozatát kezdeményeztük és valósítottuk meg, de nagy sikerrel rendeztünk avantgarde művészeti fesztivált is. A szomszédolás is ezidőtájt lett szokássá. A törvényi rendelkezés következtében is nőtt a megyei művelődési központok szakmai presztízse. Közénk jönni dolgozni, a megyében rangot, elismertséget jelentett. Ha már mindenképpen korszakolnom kell, ezt az időszakot tekintem az intézmény virágkorának. Aztán kezdtük érezni, hogy valami változik. Úgy 84-85 táján sorra alakultak a magukat másként definiáló csoportok, közösségek. Elkezdett változni a nyilvánosság szerkezete, megerősödött a helyi politika.

-Ezek a szerveződések nem hagyták érintetlenül a művelődési házak tevékenységét sem. Át kellett gondolni a hálózat szerepét...

- Ez így volt. Főiskolásoknak már az idő tájban így tanítottuk a módszertanban a művelődési otthon hálózatot: a nem létező hálózati struktúra tetején, a középső szintjén, az alsó szintjén milyen intézmények találhatóak. Meggyőződésem, hogy ki-ki a maga helyén segítette a rendszerváltozás előkészítését. Mielőtt az egyesületi törvény megszületett volna, magunk is szerveztünk, de jöttek új közösségek, baráti társaságok, a régiek egy része is magát egyesületnek tekintette, működését demokratizálta, tevékenységi-érdeklődési körét tágította. Megjelentek a pártok csírái. Ezek a folyamatok nálunk a házon belül is lezajlottak.

Az intézménytípusok között egyre nagyobb szerep jutott az általános művelődési központoknak. Heves megyében gombamód szaporodtak. Volt időszak, mikor közel harminc településen működött ilyen intézmény. Besenyőtelek és Sarud amolyan szakmai zarándokhely volt ebben az időben. 1985-ben az Általános Művelődési Központok Vezetőinek Országos Konferenciájának Eger adott otthont. Így is elismerte a szakma a Heves megyei eredményeket. Miközben változott körülöttünk a világ, s benne mi is, magunkról és a használói körrel is többet akartunk tudni. Közreműködünk számtalan országos szociológiai vizsgálatban, magunk is kezdeményeztünk megyére kiterjedőket. Saját munkánk hatékonyságát még időmérleggel is ellenőriztük. Éreztük, hogy át kell értékelnünk céljainkat, szerepünket, azt hogy mit tekintünk eredménynek. Ezt az időszakot én a változásra való felkészülés időszakának nevezném.

-Ez az időszak, amikor a népművelőkből hirtelen művelődésszervezők, kulturális szolgáltatók és menedzserek lettek, s talán a kellesténél is jobban gazdaságcentrikussá vált ez a szféra. Személy szerint ezt hogyan élted meg?

- Röviden: igazgatóhelyettesként nehezen és tele kétellyel. A szemléletváltás sohasem könnyű. Másként indultunk a pályán. Új terminológiát kellett megtanulnunk. Minden olyan hihetetlenül gyorsan változott. Ha nem is sorban említem, de átalakult a Népművelési Intézet, megszűnt a Népművelési szakmai folyóirat, a városi területi feladatokat a fenntartó ön-

kormányzatok már nem finanszírozták. Intézményi szinten többször átvilágítottak bennünket. Volt időszak, amikor kérdéssé vált az intézmény léte. Kérdésként fogalmazódott meg, hogy a megyei és a városi funkció együtt vagy külön-külön működtethető-e hatékonyabban. Csökkent a dolgozói létszám, növekedtek a feladatok, meg kellett tanulnunk a pályázati rendszer logikáját. Művelődésgazdaságtani kategóriák mentén eredményességet, fajlagos ráfordítást, egy látogatóra eső költséget, közvetett kiadásokat kezdtünk számítani. Ismerkedtünk a tevékenység és programfinanszírozással, az egyesületi gazdálkodás sajátosságaival, a szponzorálással, a bartellel, a természetbeni támogatással. Gyökeresen megváltozott a jogi környezet. A vezetés második vonalában dolgozva mindig úgy éreztem, hogy nem csak magamért vagyok felelős, de számadással tartozom vezetőnek és munkatársnak, kollégának, közösségvezetőnek, látogatóknak egyaránt. Meggyőződésem, hogy változtatásra ösztönözni, szakmailag hitelesen segíteni, csak a tudás folyamatos szintentartásával lehet és példamutatással.

- Meg tudnád mondani, hogy hány pályázatot fogalmaztok évente?

- Nagyon sokat. Ebben az évben a megírt intézményi pályázatok száma - a saját, a befogadott és a közösségek által kezdeményezettekkel együtt - közelíti a kétszázat. Az eredményesség tekintetében, egyelőre még nincs okunk panaszra.

- S persze ott függött a pallos a fejetek fölött, hiszen volt idő, amikor szóba került az MMK megszüntetése.

- Így igaz. Senkinek nem kívánom azt az időszakot. Az első megyegyűlésen elhangzott: nem kellene az intézménynek megyei feladatokat ellátni, működtesse kizárólagosan a város az MMK-t. Az épületre az Egri Főegyházmegye is bejelentette tulajdoni igényét. Utólag már ki lehet mondani, bíztunk a döntéshozók racionalitásában, a használói kör támogatásában és abban, hogy tevékenységünk eredményessége elégséges ahhoz, hogy megmaradjunk. Ugyanakkor hittünk Sebestyén János igazgatónak, aki - született optimistaként - képes volt mindig a biztatásra. Mára az egri Megyei Művelődési Központot a megye, a megyei jogú város és az Egri Főegyházmegye közművelődési megállapodása alapján, Társulási Tanácson keresztül működteti. Miért tagadnám, az átmeneti időszakban voltak álmatlan éjszakáim, de így voltunk ezzel mindannyian. Sokat vívódtunk, és rengeteget dolgoztunk.

- A változásokból személyesen is levontad a konzekvenciákat, mert nem hagytad abba a tanulást. Mi vitt rá?

- Jóformán sohasem hagytam abba. Ma sem szégyenlem, hogy a régi rendszerben a Marxista-leninista esti egyetem kurzusaira jártam. Így hallgattam művelődéspolitikát, esztétikát, művelődésszociológiát. A tanulás örömet jelent és kényszerít is arra, hogy szakirodalmat vegyen kezébe az ember. Sokáig terveztem, hogy megszerzem az egyetemi diplomát. Volt, amikor azt mondták, nem kell ehhez a munkakörhöz egyetemi végzettség. Volt, amikor mások tanultak és én a sor végére kerültem. A rendszerváltás adott indokot és nyitott lehetőséget arra, hogy Debrecenben megkezdhessem tanulmányaimat. A tanultaknak nap mint nap hasznát veszem. Jelenleg a Magyar Művelődési Intézetben folyó felsőfokú közművelődési szakember tanfolyam hallgatója vagyok.

- A művelődési intézményhálózat országosan átalakult. Sok helyütt megszűnt, leépült az intézmény. Szerinted van jövője?

- Hiszem, hogy van jövője. Ha módosult finanszírozási metódusokkal is, de a nyugat-európai gyakorlat is azt bizonyítja, hogy az állam, az önkormányzat teljesen nem vonulhat ki eb-

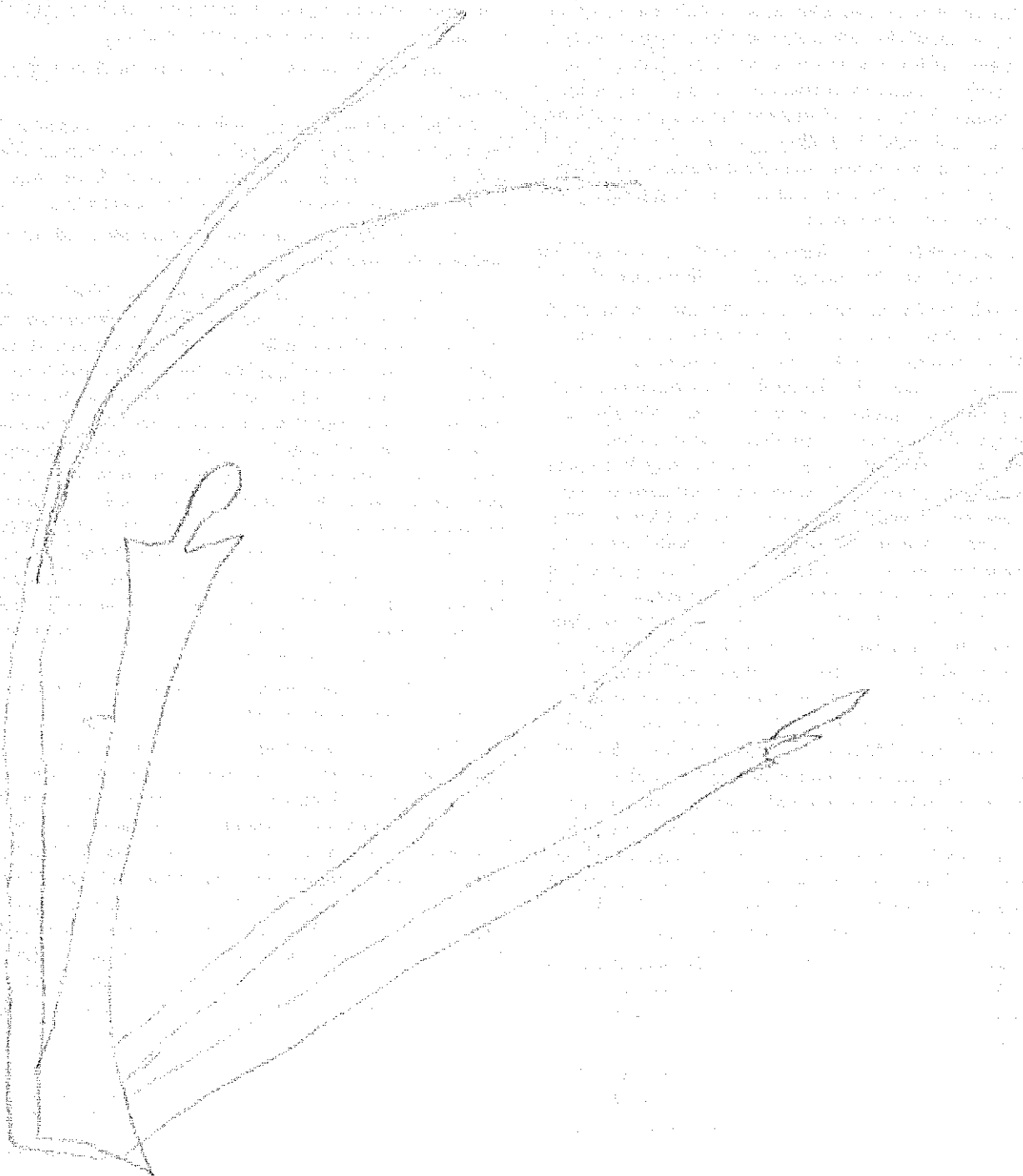
ből a szférából. A szerepek, a munkamegosztás, a funkciók átértékelődése már ma is jellemző. Ez a tendencia bizonyosan tovább folytatódik. A szándék szerint Magyarországon is fokozatosan szélesedő polgárság, középosztály mellett is jelentős azoknak a száma, akik kulturális igényeik kielégítésére, közösségi művelődésükre nem tudnak annyit áldozni, mint szükségesnek tartanak. Minden településen jogosan kívánják meg az ott lakók, hogy legalább egy hely, intézmény folyamatosan rendelkezésükre álljon. Olyan hely, mely méltó környezetben teret biztosít a közösségi alkalmaknak, a helyi közélet eseményeinek, a helyi hagyományok ápolásának, a korszerű ismeretek elsajátításának, az információk áramlásának. Tovább is sorolhatnám, mi mindenre lehet és kell, hogy alkalmas legyen egy helyi közművelődési intézmény. A változások korát éljük,

sokféle tendencia él egymás mellett, s ez így van jól. Szaktörvényünk úgy fogalmaz, hogy a közművelődéshez való jog gyakorlása közérdek, a közművelődés támogatása közcél. Ez a meghatározás, a szakma belső megújulási szándéka, az érzelhetően növekvő lakossági igények tesznek bizakodóvá.

- Ha a hivatásodat kérdezik, mit mondasz, minek tartod magad?

- Úgy gondolom, hogy értelmiséginek. Olyan hivatást gyakorolhatok, melynek kulcsszavai: szakértelem, érték, kreativitás, önállóság, szolgálat, alkotás, felelősség, közéletiség. Hiszem, hogy munkánkkal, magatartásunkkal, megnyilatkozásainkkal képesek vagyunk arra, hogy mások számára mintává válhassunk

Jámbor Ildikó

Nagyné Váradi Anna

A cigányságért és népművészetükért dolgozik

A magyarországi cigányokért közalapítvány kuratóriuma tavaly az egri Megyei Művelődési Központ munkatársának, a fűzesabonyi Nagyné Váradi Annának ítélte a Közéleti-díjat, melyet ez évben a Miniszterelnöki Hivatal dísztermében vett át a művelődési szakember.

„A díjat olyan cigány és nem cigány személyeknek ítéli oda tevékenységük elismeréséért a kuratórium, akik munkájukkal saját közegükben a legtöbbet tették a többség, a kisebbség együttélésének javításáért, jobb elfogadásáért és megismeréséért, a cigány emberek társadalmi integrációjáért” - olvasom dr. Eperjes Tamás a magyarországi cigány közalkalmazottak kuratóriumának elnöke szavait az oklevélen.

A kuratórium első alkalommal bocsátotta ki e díjat, az országban 3 embert tüntetve ki vele. Nagyné Váradi Anna kitüntetésre két évtizedes munkájának szól. Azoknak az éveknél, amelyek alatt több ezer cigány származású ember fordult meg a megyeszékhely művelődési intézményében.

- Dormándi családban születtem, hat testvér után, legkisebb gyerekként. Anyám bennünket nevelt, apám kőművessegéd volt. Mindannyiunkat tanulásra biztattak. Testvéreim között van esztergályos, kőműves, marós, könyvelő, katonatiszt, - kezdi családjá életétörténetét Nagyné. - Én az általános iskola után gyors- és gépírónak tanultam, de az év szeptemberében már újra az iskolapadban ültem, a gimnázium levelező tagozatán. Még meg sem kaptam az érettségi bizonyítványomat, amikor jelentkeztem az egri Ho Si Minh Tanárképző Főiskolára, népművelés-könyvtár szakra.

- Tanulás közben dolgozott is?

- A Közút Építő Vállalat gyorsítója voltam, majd a MEDOSZ, Heves megyei Bizottsága Erdészeti és Vízügyi Dolgozók Szakszervezeténél dolgoztam. Szerettem a munkámat, a dolgozók üdültetésének intézését, a szocialista brigádmunkák szervezését, vetélkedők rendezését.

Otthonról hajnali ötkor indult a buszom, s csak este értem haza, de borzasztó erős akaratom volt, tanultam. Ha most kelene járnom a főiskolára, ugyanúgy végigcsinálnám.

- E mellett volt még egy kedvesebb időtöltése...

- Nagyon vonzódtam az újságíráshoz. Heti 3-4 cikkem jelent meg a megyei Népujságnál. Sokszor vettem ki szabadságot is, hogy vidékre utazhassak, tudósításokat írhattak. Ifjúsági lapokba is írtam. A diploma megszerzése után azonban már nem alkalmaztak.

1978-ban kerültem Egerbe, a Megyei Művelődési központba. Munkás-művelődési előadóként a gyárakban, üzemekben folyó közművelődési munkát segítettem. Szívesen emlékszem vissza a vetélkedőkre, melyekre azonos eséllyel indult a mérnök, és a segédmunkás is, ugyanis ugyanazon könyvekből kellett felkészülniük. Nagy öröm volt kitalálni a feladatokat, összeállítani a forgatókönyvet, lebonyolítani a játékot.

- A cigányságot milyen programmal hívta a művelődési házba?

Amikor ide kerültem, még abban az évben megrendeztem az első közművelődési tábort a hátrányos helyzetű cigány gyerekeknek.

Nem olvasótábornak neveztem, de olyan programot állítottam össze a számukra, ami kapcsolódott a kötelező olvasmányokhoz. Ingyen nyaraláshoz juttattam őket, s ismerkedtek a művészetekkel, a cigány festők, írók, költők, filmrendezők alkotásaival. Felismerttem velük, hogy érdemes tanulniuk,

mert sikereket érhetnek el. Később már a jó tanulmányi eredmény volt a feltétele a táborozásnak.

- Tíz éve rendezte az első Cigány Kulturális Fesztivált...

- Hagyományörző cigány együttesek részére rendeztem a találkozót, a gyerekeknek pedig cigány vers- és prózamondó versenyt szerveztem. Önmaguk sem ismerték saját kultúrájukat, így nagy eredmény volt részükről a szereplés. Nekem nagy öröm volt, hogy a cigány folklór kapcsán találkoztak, tapsoltak egymásnak. Az évek során több ezer ember ismerte meg a hagyományokat és egymást. Évekkel ezelőtt elképzelhetetlen volt, hogy egy cigány együttes szerepeljen egy rendezvényen, de ma már sokan kíváncsiak a cigányzenére, táncrea, versekre, szívesen megnézik a produkciót a Dobó téren.

- A fesztiválokra eljönnek a „nem cigányok is”?

- Alig-alig. Ott inkább egymásnak szerepelnek. Összekötöm a rendezvényt képzőművészeti kiállítással is, arra nagyobb az érdeklődés. Kis lépésekkel ércem el a sikereket. Mégis sok nyertes van a fesztiváloknak. Felfedezték a kömlői Terne Savora (Fiatalléány), a felnémeti Fekete Csillagok, a hevesi Kále Sále (Fekete lányok) együttest. Közülük voltak I. helyezettek a Ki Mit Tud? megyei döntőjében, másokat meghívtak a budapesti Almássy téri Szabadidőközpontba, és külföldre is eljutottak. Óriási gondjuk, hogy támogatók nélkül az útiköltség kifizetését sem tudják vállalni.

- Ön viszont sokat vállalt szívügyéért a cigányság segítéséért. Még egy diplomát szerzett munkája kiteljesítéséért.

- A kaposvári Csokonai Vitéz Mihály Tanítóképző Főiskolán romológia szakot végeztem. De nem csak a cigány művelődéssel foglalkozom. Nagyon szeretem a népművészetet, vágyom, hogy sok embert érintsen meg őseink művészetének egyszerűsége, finom érzékenysége.

- Úgy tudom: egyesületet is alapítottak.

- 1982-ben jött létre a Heves Megyei Népművészeti Egyesület, melynek titkára lettem, s a művelődési központban kaptunk helyet.

- Milyen művészeti ágak képviselőiből verbuválódott a tagság?

- A hímzés, szövés, fafaragás, gyöngyfűzés, népviselettervezés, gyermek- és fajték készítés, fazekasság, bőrművesség, népi ékszer és lószőrékszer fonás, gyertyaöntés, mézeskalácsosság, kosárfonás és a babakészítés szakágait művelik. Többen kaptak népi iparművész, Népművészet Ifjú Mestere és a Népművészet Mestere címet. Bekapcsolódtunk a közel két évtizede élő díszítőművészeti táborokba, ahol érdeklődő fiataloknak, szakkörvezetőknek tárják fel mesterségük fortélyait a művészek.

Az országos népművészeti pályázatokon is szép sikereket érnek el, többük munkája hónapokon át látható a Néprajzi Múzeumban. Az augusztus 20-án rendezett Mesterségek Ünnepén 1997-ben volt a legemlékezetesebb a szereplésük. A megyék versengésén az I. helyezést szerezték meg.

Szeretnék másokat is bevonni a megyei népművészeti munkába, így a táborokon kívül pályázaton nyert pénzből előadás-sorozatot szerveztem. A mézeskalácsossággal, fazekassággal, bőrrözzel, szövessel ismerkedhetett meg legutóbb a közönség. Valamint az alkotók rendszeresen bemutatkoznak a kiállításokon is.

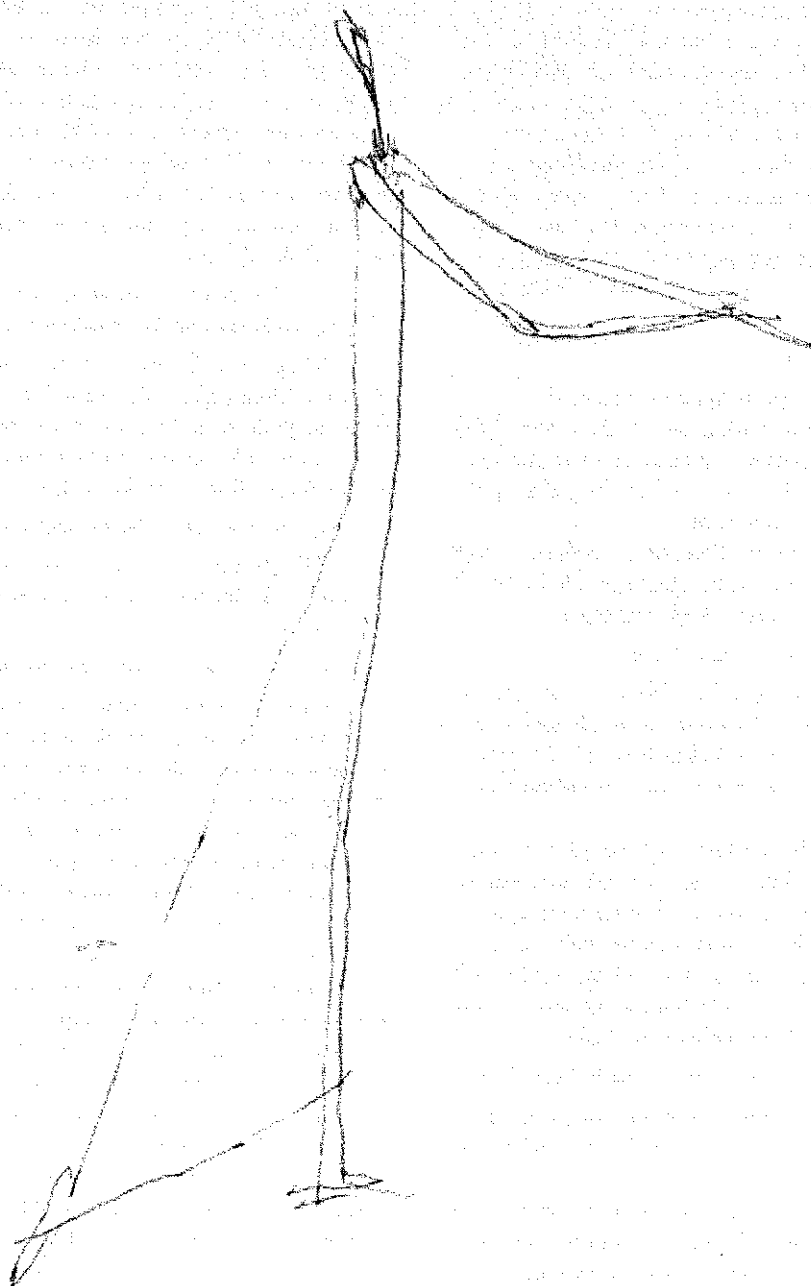
- Feladatuk kapta a fiatalok tanítását, a nyugdíjasok művelődését...

- Az egri Eszterházy Károly Tanárképző Főiskolán óraadóként tanítottam romológiát a szociálpedagógia szakos hallgatóknak. Több száz ember tartozik a nyugdíjas csoportokba, akiknek Idősek Megyei Fesztiválját, Péter-Pál Aratóünnepet rendezek, de az intézményben működik a Nyugdíjasok Heves Megyei Szövetsége is, valamint a Kertbarát Kör, melyek bemutatóit mindig nagy érdeklődés kíséri. Sok műsoros délutánt rendeztem a tiszteletükre: karácsonyi műsort, anyák napját, nőnapot, idősek világnapját, ajándékműsort. Jó a kapcsolatunk. Mindig tisztelettel, virágcsokorral fogadnak, elismerik a munkámat. Nélkülük szegényebb lenne az életem.

- *Úgy tudom harmónikus a családi élete, s nagyon tehetséges a kisfia...*

- Csaba a debreceni Kodály Zoltán Zeneművészeti Szakközépiskola növendéke, hegedű tanszakon. A Ki Mit Tud? megyei döntőjén nyert, de az országos megmérettetésen kihullott az erős mezőnyben, de ez nem szegte a kedvét. Együtttest alapított, tanul, zenél s éli a középiskolások életét. Én is szívesen tanulnék még. A politika foglalkoztat, de még nem kaptam meg a munkahelyemen a felvételihez való hozzájárulást. De a feladataimmal kapcsolatos elképzeléseimet mindig meg tudtam valósítani, feletteseim hagyták kibontakoztatni a terveimet, segítették a kivitelezést. Örülök, hogy elismerik, tisztelik és szeretik a munkámat.

Császi Erzsébet

Román Gáborné

Egerben meghonosította a játszóházat

Huszonhatodik munkás évét kezdi a gyermekművelődésben az egri Forrás Gyermek Szabadidőközpont igazgatóhelyettese Román Gáborné, Maja.

Ahogy beszélgetek vele, a leggyakrabban a barátságot, az emberi kapcsolatok fontosságát, megtartó erejét emlegeti. Már kisgyermek korában szeretett közösségben lenni. Az iskolában bensőséges viszonyt alakított ki tanáraival, középiskolában szeretett a társaival együtt lenni, kirándulni, nagyokat beszélgetni, közösen cselekedni magukért és másokért, az életkor adta lehetőségek szerint. Mély gyermekszerep és felelősségérzete a pedagóguspálya felé orientálta, de ő történelem-orsz szakos tanárként az úttörőházi programszervezést választotta.

Jónevű intézmény volt az akkor megnyíló Hámán Kató Megyei Úttörőház. Ismerősek voltak a feladatai, mert korábban ifjvezetőként foglalkozott a gyerekekkel. De valamennyi hagyományos területen dolgozott, volt gyerekszínházi szervező, módszertanos, kiadvány- és reklámanyag szerkesztő, s harminc szakkörért felelős szakember. Munkájában azonban a rendezvény-szervezés dominált. Tíz éve az ötlete nyomán valósultak meg a játszóház típusú rendezvények, amelyekben kézművesektől manuális foglalkozásokon tanulhattak a gyerekek. Az úttörőmozgalom kedvelt sorozata volt a Barátaink... Tudást adott a gyerekeknek a játék tevékenysége mellett.

- Nem terveztem meg az életpályámat - mondja Maja. - Mindig jöttek a feladatok. Hagyomány lett a Dobó István Vármúzeumban rendezett Várjáték, a helytörténeti vonatkozású Gárdonyi vers-, próza- és mesemondó verseny. Sokszor szereztünk egymásnak szépműveket, órákat. Mégis alkalmi jellegű volt a találkozás a gyerekekkel. Hiányzott a kapcsolat, keveset tudtam róluk. Megszerveztem a rendezvények utáni találkozást. A szavaló gyerekek közül néhányan a gyermekszínpadra jelentkeztek. De a többi szakterületen is egyik program hozta a másikat. A nyári táborok többünk számára nem egyszerű nyaralások voltak. A falumodellre épülő, emberi kapcsolatokban bővelkedő Sátorfalva varázslatosra sikerült. Tizenöt éve tart. Gyökere a közösségi elgondolásból született ötlet. Annnyira, hogy a táborlakók év közben is akartak egymással találkozni. Érdeklődésükre építve történelmi, irodalomtörténeti emlékhelyekhez kapcsolódó, autóbusszos kirándulássorozatot szerveztem nekik. Mások a természetjáró szakkör tagjai lettek.

Maja elérte célját. Figyelemmel kísérheti sorsukat, rendszeresen tarthatja a kapcsolatot velük. Külön öröm, hogy ő is jól érzi magát a saját programjain. Eljutott a külföldi táborokba Szlovákiába, Németországba, Erdélybe, Portugáliába. Igaz, elkísérte a szorongás, az izgalom az úton, de az élmények elhőmályosították a rossz érzéseket.

A rendszerváltásról is szót ejtett, amely nem okozott megárazkodtatást az intézmény életében. Akik fontosnak tartották a házat, azok támogatták. Mindig gyerekekről volt szó, akiket közeletiségre neveltek, de direkt politizálásra nem volt szükség. A látogatók elfogadták a programkínálatot, nagyobb volt a szabadság országosan.

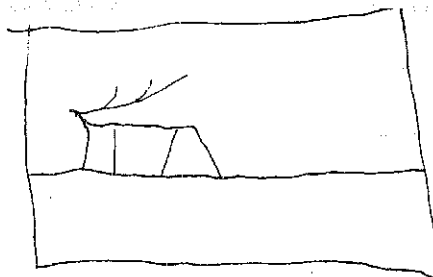
- Az alkotás lehetősége szabadságot adott, megőrizhettük és közvetíthettük az értékeket. Az iskolák, szülők, gyerekek, családok mondták ki az intézmény szükségességét. A rendszerváltáskor választottuk új nevünket, a Forrást, mindennek eredőjét, kellemes és szép dolgoknak a helyét. Ezekben az években is vonzódtak az embereket a rendezvények. A Gyermekvédő Liga megalapításakor felnőtteknek rendeztünk előadásorozatot a gyermekvédelmi törvény megismertetésére. A városi rendezvényekből is kivettük a részünket. Én felelek a civil szervezetek az Eger ünnepe rendezvény gyermekprogramjairól. A Forrás Alapítvány intézményi segítője, az Életfa Környezetvédő Szövetség intézményi képviselője vagyok.

Vezetői munkájáról kérdezem. Mondja, hogy maximalista ember. Amit magától elvár, azt másoktól is. De fontosnak tartja munkájában a visszajelzéseket. Szereti magát jól érezni a munkahelyén és társaságban, mindenütt, ahol éppen van. Jól esik, ha dicséretet kap, úgy mint 1986-ban a Heves Megye Művelődésügyéért díjat, de igazán fontosnak a mások sikereit tartja. Igazán a rendezvényein tudja megmutatni magát, amikor több felé figyel, furcsa helyzetekben is találékony, nehéz feladatoknak is optimális megoldást talál. S mindig mosolyog. Ha kiáll a rendezvényein az emberek elé, rájuk mosolyog. S ha visszamosolyognak, tudja, hogy egyazon programon vannak, ugyanazon a hullámhosszon. A jókedvűről gyermekkora, szülei jutnak az eszébe. Pék édesapja, akinek világa a tűz, a csend, a varázslat, a friss kenyér meleg, orcsiklandozó illata volt. Édesanyja, aki az intézmény gondnokaként a munka tiszteletét hagyományozta rá, mintát adott önzetlenségéből, következetességéből és szigorúból.

Román Gáborné lánya, Ági gyerekként gyakran résztvevője volt anyja programjainak. Felnőttén jó kritikusa, jó segítője lett. Lehet, hogy egyszer majd anyja nyomdokaiba lép. A miskolci egyetem politológia szakos hallgatója.

A sok emlék sok ember képmását pergette le Román Gáborné szeme előtt. Csupa hálás arcot. Ő azt gondolja, szeretné nekik visszaadni a sok jót, amit kapott tőlük. Pedig ha ő maga nem lenne hasonlatos hozzájuk, nem kapná meg a mosolyt, a szeretetet, ami életető eleme.

Császi Erzsébet

Fellépő művészként megjárta Vietnámot és Tunéziát. Hegedűjét megszólaltatta Amerikában, s kobzát ismerik Székelyföldön. A finnknél a magyar kultúrát hirdette, s a lengyeleknél rácsodálkozott a gorálok énekére. Mondták is egymásnak zenésztársaival: mintha ez rokon lenne az erdélyi magyarok énekével. Tulajdonképpen ekkor kezdett foglalkozni elméletileg is azzal, amit művel, magas fokon, jókedvűből.

Pápán lelkészcsaládba született, Debrecenben nevelkedett, ott lett tagja a híres Délibáb együttesnek. Még szinte be sem indult az egri színház, ő is megjelent a városban: pódium műsorok közreműködőjeként, bábelőadás zenei szerkesztőjeként. Jelenleg tanít is, a gyöngyösi zeneiskolában hegedűt, az egri tanárképzőn népzeneit.

- Voltaképpen hány hangszeren tudsz játszani?

- Az első népi hangszer, amit a hegedű után kézbe fogtam, a citera volt, utána a koboz, a tambura, a furulya s hozzá az ének. Én a debreceni Liszt Ferenc zeneművészeti főiskolán zongorázni tanultam. De az, hogy a Délibáb együttesbe bekerültem, hosszú távra meghatározta a pályámat. Mintha kitárult volna előttem a világ. Addig - viccesen fogalmazva - a szakmai sovinizmus, a székelykörűség engem sem engedett túllátni a klasszikus zenén. Most már utólag belátom. Ezen változtatott, amikor a népzenevel szoros kapcsolatba kerültem.

- A heveses évekhez hozzátartozott a népi kultúra felfedezése. Virágzott a táncművészet?

- Hihetetlen lenézéssel illették ezt a „tyúkszaros zenét”, ami természetesen tájékozatlanságból fakadt. Én is, csak ahogy egyre jobban ismerkedtem a folklórral, úgy kezdtem megérezni, hogy hihetetlen kincs közelébe jutottam. Közlebb kerültem megérezni, hogy muzsikájához is. Attól is becsülhetsz egy másik embert, vagy akár egy másik népet is, ha közelebb kerülsz hozzá a zenéje által. Ezt mindig mondom a főiskolások-nak is. Egyre többen jönnek népzeneit tanulni. Talán nem szerénytelenség, ha azt gondolom, azért, mert meg is tudom nekik mutatni azt, amiről beszélnek.

- A Délibáb együttes a sikeres évtizedek után feloszlott, te pedig - ezzel egy időben vagy ezután - átköltöztél Heves megyébe.

- Azt gondolom, számomra ez minden szempontból sikeres váltás volt. Noha korábban is ismertük egymást, szakmailag itt kerültem kapcsolatba Fajcsák Attila népzeneésszel, s már 89-ben közös koncertet adtunk.

- Ha jól tudom, egy közelmúltban megjelent lemezen is együtt szerepeltek.

- L. Kecskés András kezdeményezésére jelent meg egy lemez Kobzosok a Kárpát medencében címmel. A felvételek egy magánstúdióban készültek. L. Kecskés szép és nagy erővel létrehozott vállalkozása. Mondhatom azt, hogy kukaperspektívából próbálkozott, s így jött létre ez a minőség. Azt a kicsit, amit lehet, mindig meg kell tenni. S mindenkinek a tőle telhető legjobbat. Ez a gondolat Balczó Andrásztól való, a vele készült riportfilmben hangzott el. Tudok vele azonosulni. Jó, hogy vannak ilyen emberek...Sütő András képe ott van a szobám falán. Tanúja voltam az ő helytállásának, személyesen is. Amikor kell, ránézek. Abból merítek erőt. Hívő ember vagyok. Gyerekkoromban sokat segített a szüleim példája...

...Szeretem a színházat. De fontos, hogy a tanárság megadja nekem a függetlenséget. Mostanában az egri Harlekin Bábszínház igazgatójával, Szíki Károly színművésszel, gyakorta lépünk fel együtt. A főiskolán pedig most egy hallgatóm nálam készíti a szakdolgozatát, ami engem is kutatásra készítet.

Szabó Viola Gyöngyösön kezdő hegedűsök ujjait egyengeti a húrokon.

Nem szokványos, hogy egy Észak-Magyarországon élő festőművész önkifejezésül a tizennyolcadik századi erdélyi bútorfestést válassza. Még akkor sem, ha fiatal éveiben élte virágkorát a táncművészet, s ez évekhez kötődik a népművészet, az erdélyi művészet újrafelfedezése.

- Számomra a legszebb egy női forma, azaz a virág. Egy virágot megjeleníteni pedig csak a természethez kötődő elemeivel együtt lehetséges.

- Környezetében, életformájában is ezt a természet közelséget valósítja meg?

-Ezerkilencszáznyolcvanhét óta élünk a feleségemmel és a két fiammal Egerszalókon, itt építettünk házat. Az otthonunkat régi tárgyakkal, az általam készített, a Népi Iparművészeti Tanács által zsűrizett bútorokkal rendeztük be. A feleségem öt évvel ezelőtt, egy betegséget követően komolyan kezdett el foglalkozni a természet gyógyító erőivel.

Az étkezésünkben és mindenben igyekszünk a természettel harmóniában élni. Ha kimegyek a mezőre, a hőforráshoz, karnyújtásnyira van a téma. Igyekszem megörökíteni teljes szépségében. Számomra ez a relaxáció, a legteljesebb azonosulás a környező világgal.

Nyaranta tizenéves diákok jönnek hozzánk rajtáborba, s igyekszem nekik átadni ezt a tudást. Gyakran kapnak olyan feladatot, hogy figyeljenek meg egy virágot a környezetükben, s ne szakítsák le, de ismerkedjenek vele, rajzolják. Számukra élményteliek ezek a napok.

- Vajon a fiai folytatják majd a bútorfestést?

- A nagyobbiknak hajlama van a képzőművészethez. A soproni Erdészeti és Faipari Egyetem belsőépítész szakára jár. A kisebbik gimnazista, humán érdeklődésű. Majd meglátjuk, mit hoz az ő életük. Mert belőlem alkotó embert valójában a szükség csinált.

Mindketten egyszerű családból származunk a feleségemmel. Amikor az egri tanárképző főiskola után összeházasodtunk, jóformán semmink sem volt. Egy hajdúhegyi szuterénben laktunk albérletben, s amikor az első gyermeket vártuk, szükségünk volt bútorra. Az udvaron találtam néhány deszkát, ami épp polcnak való volt. Némli asztalos-ismerettel bírtam, hiszen nyírségi nagyapám afféle ezermester volt. S még gyerekkoromban ellestem tőle, hogyan munkálja meg a fát. Valami szépet akartam.

Aztán később a megyei könyvtárban akadt a kezembe Koós Károly könyve az erdélyi Sütő-familiáról. Ez a család már a XVI. században remek népi bútorokat készített, s még manapság is folytatják a mesterségüket. A könyv szerint készült az első falitékám. Később kimentem Erdélybe, s az akkor 82 éves Sütő Béla bácsitól tanulhattam Vargyason.

A második fiamat is a magam készítette bölcsőben ringattuk.

Jámbor Ildikó

Borics József és Rajnavölgyi Vilmos

Az Eger vonzáskörzetében fekvő, festői szépségű kisteleplülés, Sirok általános iskolájában meggyeszer legendásan magas szintű művészeti nevelőmunka folyik. A tantestület gyermekcentrikus és művészetbarát szemlélete átsugárzik a falubeliekre is. Ez nem csoda, hiszen a mai felnőttek is Borics József, majd utódja Rajnavölgyi Vilmos színjátszó csoportjában kötöttek közeli barátságot a színházzal, az irodalommal.

Évtizedek óta szokás, hogy karácsony előtt, a téli szünet kezdetekor az iskola valamennyi osztálya egy-egy rövid jelenetet visz színpadra, a szülők, a falubeliek nagy örömeire.

Borics József: Sirokba ezerkilencszázhatvannyolcban kerültem. A színjátszásnak nem voltak a faluban előzményei, csak a néptáncnak, én egy év múlva megalakítottam a színjátszó csoportot, s 1970. március 10-én, hazánk felszabadulásának 25. évfordulóján a hat fős csoportommal a *Csillag a homlokukon* című műsorral zajos sikert arattunk, arany minősítést szerezünk. Ekkor volt a születésnapom is, igazán szép ajándékot kaptam, s két hét jutalomtáborot Csillebércen.

Utána minden évben részt vettünk a Kulturális Szemlén. Sok szereplési lehetőségünk volt, mert körzeti, járási, megyei versenyeken vettünk részt. Úgy megszoktuk az arany minősítést, hogyha hébe-hóba ezüstöt adtak, már kudarcként éltük meg. Sikereinknek eleinte nagy visszhangja volt a faluban is, később azonban már elvárták az eredményeket.

Különösen sikeres volt a Dobó István halálának 400. évfordulójára készített pódiumjáték, *Egriek, vitézek...* címmel. A verseny után kimentünk a várba, a gyerekek beöltöztek a jelmezekbe, s csak úgy spontán előadták az alkalmi közönségnek újra a műsort.

Témáinkat általában az Úttörővezető című újságból vettük, de magam is megpróbálkoztam a darabírással. Egy alkalommal Gabnai Katalin *Csiribiri* című munkáját dolgoztuk át. Az eredeti műre szinte rá se lehetett ismerni. Megdöbbenésünkre a szerző ott ült a zsűriben. Mi lesz ebből? A végén odajött, s közölte, hogy ezt a pimaszságot még senki nem csinálta meg velem, de gratulál, mert jobb volt, mint az eredeti.

Ez arra ösztönzött, hogy bátrabban nyúljak a szövegkönyvekhez. Bár drámapedagógiai végzettségem nincsen, ösztönös ráérzéseimre hagyatkozva sikerült boldogulnom. Sikeresebb darabjaink *A tiicsök és a hangya*, *Ludas Matyi*, *Jön a kocsi, fut a kocsi*, *De nehéz az iskolatáska!* Ez utóbbiról tévéfelvétel is készült, bár a műsorban nem adták le. Aztán még a *Rakoncátlan lángocska* és az *Íme az emberke*. Ez utóbbiról meg nem éreztem, hogy nagyon jó lenne, ezért nem kértünk minősítést, de a zsűri ezt másképp értékelte és a végén egy különdíjat adtak.

Volt egy időszak, amikor nem foglalkoztam a színjátszással, amikor aztán új osztályt kaptam, ismét fellángolt bennem a régi tűz.

Sirokban hagyomány, hogy minden évben magas színvonalú műsoros esten mutatkoznak be az osztályok. Ez ösztönzött, hogy ismét komolyan vegyem a színjátszást.

Legutóbb területi versenyig jutottunk, Vácon szerepelt a csoport. Minden osztály képes valamilyen szintű produkcióra. És vannak benne kiemelkedő képességű gyermekek, csak felszínpadra kell hozni a tehetséget! Nem igaz, hogy csak a jó tanuló jó szereplő, s övé kell legyen a főszerep. Sőt! Sok esetben éppen az ellenkezője az igaz.

Sok olyan csoporttal találkoztunk már, ahol fiuk nem, vagy alig kapnak lehetőséget, hiszen a lányok szófogadóbbak és fegyelmesebbek. Ez így egyszerűbb és kényelmesebb. Én azonban nem szeretem a „bajszos lányokat”...

Legutóbbi osztályommal két ezüst és két arany a mérleg. Most nyolcadikosok, és terveim szerint jövőre lesz az utolsó megmérettetés számukra és számomra is. Tulajdonképpen akkor lesz harminc éve, hogy hozzáfogtam Sirokban a színjátszáshoz, éppen ideje visszavonulni!

Ezután olyasmivel foglalkoznék, amihez jobban értek, és szívesebben is csinálom: ez a festészet. Ezt mások is értéklik, és számomra is nagyobb sikerélményt jelent.

Rajnavölgyi Vilmos: Én diákkoromban soha nem foglalkoztam színjátszással, önbizalmam sem volt hozzá, s tanárként is évek, évtizedek kellettek hozzá, hogy bele merjek vágni, s ehhez nagyban hozzájárult Borics József. Azt is mondhatnám, minden amit elértem az irodalom terén, azt neki köszönhetem.

1974-ben érettségi után, képesítés nélküli tanárként kerültem Sirokba (egyébként egri vagyok, négy éves korom óta itt élek, tehát egrinek vallom magam). Akkor nem is magyart tanítottam, hanem amire szükség volt - földrajzot és testnevelést. Az akkori igazgatónő, Sebők Gyuláné kemény kezű vezető hírében álló, de szerintem igazságos és jó vezető volt. Elvárta, hogy a tanításon kívül társadalmi, közösségi munkát is végezzünk. Ő győzött meg arról, amit azóta már magam is tudok, hogy a pedagógus dolga nem ér véget a tanítási idővel, hanem jóval tovább tart, délután is, ha kell este is. (Kiköltöztem munkásszállásra Sirokba, csak amióta családom van, járok ki naponta.) Időközben letelt a katonaság, s elvégeztem az egri tanárképzőt magyar-történelem szakon. S ahogy elvárták tőlem: úttörőztem.

Gyerekként nem különösebben érdekelt a mozgalom, de tanárként felfedeztem a benne rejlő nevelési lehetőségeket. Volt olyan úttörőgárdám, akikkel éjszaka túráztunk, élményt jelentettek ezek az együttlétek. Az osztályommal mi is készültünk egy műsorral a téli szünet előtti bemutatkozásra. *Kamasz panasza* volt a címe a műsorunknak, s szívből jött. A gyerekek őszintén, önmagukat adták benne, nagy sikerünk volt. S akkor Borics József azt mondta nekem: a ti műsorotok a legjobb, menjetek el a tavaszi megyei seregszemlére! Az övé nemkülönben jó volt, de örültem a biztatásnak, s tényleg elmentünk. Elsőre aranyat nyertünk a huszonvalahány csoport közül a városi bemutatón, s utána egy héttel, a megyein. Ez 1986-ban történt. Ezt követően megalakítottuk a Paff színpadot, három f-el. Egyrészt, mert valóban paffok lettünk a nem várt győzelemtől, másrészt, mert a műsorunk odamondogatóra sikerült, s harmadrészt pedig az akkor közzsájon forgó dal Paff sárkánya miatt (azt hiszem a 100 Folk Celsjustól). Mindez persze óriási felelősséggel is járt. Ettől kezdve már el is várták tőlünk az ezüst és arany minősítést. Borics József átadta nekem a színpadot, a következő évben valami nagyot akartunk, egyenesen a *Rómeó és Júliát* vittük színpadra. Hát, hogy is mondjam... Nem kaptunk semmit, de nem adtuk fel. A *helység kalapácsával* készültünk a következő esztendőben. Nagyon komolyan próbáltunk. Azt hiszem a gyerekek unták is már, mert egyszerre csak azt vettem észre, hogy szövegmondás közben lefelé néznek. A darab végére írtam egy verset, amit Dravucz Kálmán ének szakos kollégám megzenésített. No, ezt a rigmust kellett volna elénekelniük. Mint kiderült, próba közben kártyáztak, s ahelyett hogy a szövegre figyeltek volna, a lapokat lesték fél szemmel. Nagyon dühös lettem, nem úgy sikerült a próbafolyamat, ahogy elterveztem. Eljött a bemutató napja. A darab úgy-ahogy lement, s jött a finálé. Az én jómadaraim persze hadilábon álltak a szöveggel. Volt aki köhögéssel ütötte el a

dolgot, a másik meg se nyikkant. Hát ebből is bukás lett, nem kaptunk semmit, de ők viszont kaptak tőlem.

Még egy ilyen történetem is van. Ötödikesek voltak a gyerekeim, s egy rádiójátékot mutattunk be, aminek *A tintanyaló és a sárkány* volt a címe. Csak közvetve, hogy állandóan figyelem a műsorokat, a szakirodalmat. Erre a kis történetre egy reggel a rádióban figyeltem fel, írtam a dramaturgnak, s fél évre bár, de elküldte a szövegekötvet. Egyszerre a Tintanyalókat próbáltuk. A darab sikergyánus volt, de – amint az ilyenkor lenni szokott – a megyei versenyen a magnóról beadott zenétől elcsúsztak, a záró énekszám egyenesen pocsként volt. Utána berohantam a gyerekekhez az öltözőbe, és istenigazából leteremtettem őket. Elég lobbánékony vagyok, de hamar megbékélek egyébként. No, most megkapták a magukét.

A zsűri eltekintett az apró hibáktól és arany minősítést kaptunk. Mondanom sem kell, mekkora volt az öröm. S noha elvettem a gyerekeim kedvét, utólag elnézést kértem tőlük.

Közben elvégeztem a színjátszó rendezők tanfolyamát. Snekszer Károlyné Marika szervezte az egri Megyei Művelődési Központban, s Debreczeni Tibor volt a tanfolyam vezetőnk. Az induló tizenkét hallgatóból végül is öten szereztünk C kategóriás művészeti oktatói engedélyt. A gyakorlati munkához módszereket adott a kurzus. A mostani osztályommal már három arany, három ezüst minősítés a mérce. Meg kell mondanom, ha már ezüstöt kapunk, az síri hangulattal jár.

Az idén áprilisban két darabban indulhattam a megyei versenyen, s egy produkcióval Borics József is nevezett. Huszonhárom gyereket nem lehetett volna foglalkoztatni egy darabban. Márpedig ennyien jelentkeztek a csoportba. Nem lehet mindenki fa vagy ajtónálló. Bemurattuk Shakespeare Szentivánéji álom című színművéből a mesterember jelenetét, s egy másik ballada feldolgozást Szép Domokos Anna címmel. Aranyat és ezüstöt kaptunk, s egyúttal meghívást mindkét csoporttal a váci területi döntőre. Óriási sikerük volt a siroki gyerekeknek, s bár a továbbjutás nem sikerült, de Vác város különdíját hozhattuk haza. Eddig ez volt a legnagyobb eredményünk.

Két éve a polgármesterünk, Lakatos István keresett meg, hogy szervezzek csoportot a gimnazistáknak, fiatal felnőtteknek. Húzódoztam először. Elsősorban azért, mert nem volt önbizalmam egy másik csapatban megmérgettni.

Három testőr címmel egy jelenettel neveztünk a középiskolás megyei fesztiválra. Másodikok lettünk, s különdíjat kaptam a rendezésért. Ez azóta megy két színpaddal, a Paffok megtartották a nevüket, s a kicsik lettek a Mitugrázók. A nagyokkal eddig három ezüst, egy bronz minősítés a mérleg, s a rengeteg együtt töltött óra. Pedig nehéz összeegyeztetni az időnket. Előfordul, hogy valaki állást kap, behívót vagy gyereket szül. Most a legfiatalabb tag tizennégy éves, a legidősebb huszonöt, valamennyien volt tanítványaim.

Mivel másodállásban én vagyok a könyvtáros is a faluban, rendszerint ott próbálunk a könyvek között.

A középiskolás versenyeken hivatásos színészek által vezetett csoportokkal is versenyeztünk, s ott sem vallottunk szégyent. Barát Zoltán, egy volt tanítványom a Gárdonyi Géza Színház tagja. Ha így nézzük, ő vitte a legtöbbre, de a többiek

is hasznosítják a színjátszó múltjukat az életben, a szakmájukban.

Én személy szerint többre tartom a tehetséggondozást, mint a felzárkóztatást. Eközben a problémás gyerekek is alakulnak, fejlődnek.

A falu életében pedig fontos, hogy egy március 15, egy augusztus 20, egy névadó vagy egy esküvő soha nem múlik el anélkül, hogy fel ne lépne. Két éve – ugyan szükségből – elvállaltam a községi programokat, rám hárul a feladat, hogy néhány műsoros estet szervezzek, s rendszeresen írok a községi lapba, szerkesztjük az iskolai újságot.

Borics József: Nagyon sok mindent vállalni nem szabad. Erre sajnos elég későn jöttem rá. Aki sokat tesz, még többet várnak el tőle. Sokszor olyat is, amihez semmi köze sincs.

Hatodik éve szerkesztem a községi újságot. A cikkek javát én írom, ugyanis az emberek szívesen olvassák, de hogy írának is bele!...

Szeptember végén jelenik meg egy Sirokról szóló 75 oldalas könyv, melyet én szerkesztettem, s a község múltját és jelenét dolgozza fel.

1969-től tizenkilenc évig voltam csapatvezető. Kényszerből lettem, de utóbb rájöttem, hogy van értelme. Az úttörőmozgalom nagyon sok szakkört életre hívott. Túrákat, kirándulásokat szerveztünk. A község kulturális életében is része volt a csapatnak: énekkar, színjátszás, ünnepélyekre kultúrműsort szerveztünk. Vetélkedők, versenyek, kulturális szemlék színesítették a programot. Ez volt az az időszak, amikor igazán jól mentek a dolgok. A felnőttek is jobban kaphatók voltak a közös rendezvényeken való részvételre.

A sport keretében hosszú időn keresztül lövészklubot működtettem. A megyén belül többször értünk el dobogós helyezést. Sajnos a rendszerváltást követően működési feltételeink megszűntek.

Rajzszakkört működtettem, s ma is vezetek. Rajztagozatos osztályomból több tehetséges fiatal került ki. Közülük többen is nyertek megyei pályázaton díjat, ma is aktívan dolgoznak amatőr szinten, s hivatásszerűen is.

Évente téli tárlatot rendezek a községben élő fiataloknak, figyelemmel kísérem fejlődésüket. Közülük néhányukkal rendszeresen konzultálok.

Mióta abbahagytam a mozgalmi munkát, egyre többet foglalkozom a festéssel. 1993-tól immáron hatodszor veszek részt a Hatvani Galéria által szervezett Országos Táj- és Portréfestészeti Biennálén, ahol általában elfogadják műveimet. Két alkalommal díjat is nyertem. (Portré: ezüst diploma, Táj: galéria-díj.) Itt Hatvanban már önálló kiállításom is volt, ahol harminchét festményem szerepelt.

Kilenc éve a siroki alkotótábor házigazdájaként tevékenykedem. Segítve a grafikai részleg munkáját. (Sokszorító grafika.)

Megpróbálkoztam már nagyobb méretű kép festésével is. 1996-ban az új kőuti kápolna oltárképét és a stációkat festetem meg felajánlasként. Ezért az egri érsektől a PRO MAGNANIMITATE TUA emlékérmeket kaptam.

Jelenleg a községet és környékét festem. Helybéli lakosokról készíték portrékat azzal a céllal, hogy adandó alkalommal Siroki arcok és tájak címmel kiállítással rendezzem.

A NÉPMŰVÉSZETI TÁBOROK TIZENÖT ÉVE ÉS A NÉPMŰVÉSZ MŰHELYEK HEVES MEGYÉBEN

- Több, mint másfél évtizede minden évben megrendezzük a megyei népművészeti tábort a Megyei Művelődési Központ, valamint a Heves Megyei Népművészeti Egyesület közös szervezésében. A tábor célja, hogy minél több fiatal ismerkedjen meg a népművészettel, a népi kismesterségek különböző ágai-
val. Emellett az idősebb, képesítéssel rendelkező szakkörveze-
tőknek új ismereteket nyújtó továbbképzés is - mondta dr.
Csiffáryné dr. Schwalm Edit néprajzos muzeológus, táborvezető,
az egri Dobó István Vármúzeum munkatársa.

- Melyik tájegység művészetére orientálódott a tábor?

- Heves Megye és környéke, elsősorban a palóckutatás eredményeinek, a palóc népművészet, hagyomány megismertetésére törekedtünk. A gyakorlati foglalkozásokat népi iparmű-
vészek vezették, muzeológusok, néprajzkutatók előadásai segí-
tették, tettrék teljessé a tanultakat. Az új tárgyak tervezését
eredeti múzeumi darabok bemutatásával ösztönöztük.

- Ha végigkísérjük a táborok történetét, tükröt tarthatunk a me-
gye népművészetének.

- 1983-ban Parádon rendeztük meg az első népművészeti
tábort ötven felnőtt részvételével. Mottójául a "Tiszta forrás-
ból..."-t választottuk.

A palóc-ház után Asztalos Joachim faragó kiállítását néz-
tük meg. Majd a résztvevők népi textileket gyűjtöttek. A palóc
és gömöri népművészeti hagyományok ismertetése nemcsak
előadásokkal és gyakorlati bemutatókkal történt, hanem a
parádi honismereti kör bevonta a hallgatókat a népi játékokba,
a népdalok éneklésébe is.

Szakács Józsefné Mészáros Magda hímző, népi iparművész
vezetésével megtekintettük védetté nyilvánított népi lakás-
textil- és viseletgyűjteményét Mátrafüreden. Szakácsné hímzés-
re, szövésre tanította a táborozókat, ami nem volt számára új
dolog, mert már gyermekként megtanította az osztálytársait
kézimunkázni.

- Kizárólag Heves Megye népművészetét dolgozták fel a tábo-
rokban?

Két évvel később az "Eredeti források alapján újat alkotni"
mottót választottuk, s ennek megfelelően a népi hímzéskincs
egyik történeti forrásának, az úrihímzésnek, valamint a dunán-
túli fehérhímzésnek a megtanulása volt a cél, másrészt az egyik
régii kismesterséget, a szűrkészítést és a szűrrátétes díszítőtech-
nikát ismertettük.

- Kitől tanultak a táborlakók?

Az úrihímzés kialakulásának történetéről én beszéltem, az
öltéstechnikát többek között az egri Eiben Imréné népi iparmű-
vész mutatta be. A hímzőnő négy évtizede szeretett bele Szajla
gazdag hímzőhagyományába. Azóta gyűjtötte a tulipános lá-
dákból féltve őrzött lakástextilek: sátorlepedők, abroszok,
kalácsoskendők, búcsútarisznyák és viseletdarabok: ingvállak,
völegényingek hímzésmotívumait. Megragadta a palóc hímzé-
sek motívumvilága: a piros-kék virágfüzerek és koszorúk, a
virágsokrok, a madarak ábrázolása. Felismerte, hogy ezek a
motívumok újratermelésre várnak. Terveket kezdett készíteni

a mai lakásokban is alkalmazható tárgyakra. Kísérletezett az
alapanyaggal, kereste az új szerkezeti megoldásokat. Munkái
szerepelnek az országos népművészeti kiállításokon, s számos
külföldi országban. Szakkörvezetői tapasztalatait, eddigi tudását
összegző mintakönyvet készített a palóc hímzések kedvelőinek.

- Akkoriban divatosak voltak a hagyományos női és férfi viselet-
ből átvett formák.

- Az 1987-es bükkszéki táborunkban megtanítottuk a régi
viseletet alkalmazni korunk igényeihez. A tervezést, szabást,
összeállítást a szilvásváradai Erdész Judit Mária népviselet-
tervező, hímző, népi iparművész, a Népművészet Mestere tanít-
totta. Pályája kezdetén a Heves megyei népviseletek megőrzé-
sét és újraformálását tekintette céljának, ez a kör fokozatosan
bővült Észak-magyarországi, erdélyi és dunántúli tájakkal.
Viselet-tervezése egyrészt megőrzi a hagyományos anyagot,
szabásvonalat, szerkesztésmódot, díszítést, egyéni ötletekkel
gazdagítva, másrészt a mindennap hordható viseletdarabokat
díszíti egy-egy tájegység jellegzetes hímzéseivel. Színpadra
tervezett kosztümjei a világ számos színházában megtalálhatók.
Szívesen tanít és önálló kiállítótermet létesített Szilvásvára-
don. Könyvet írt a Népi szabás és díszítőmód címmel.

- Eddig javarészt hímzésről, szabásról, varrásról beszélgettünk.
Milyen hagyományos kismesterséggel ismerkedhettek még meg a
résztvevők?

- 1988-ban és 1989-ben nemezkészítést, csipkeverést,
gyöngyfűzést és gyöngyszövést tanítottunk. Mindegyik fáradsa-
gos, bonyolult munka, nagy figyelmet, összpontosítást és kéz-
ügyességet igényel. A házimunka mellett a szellem frissen tartá-
sára is gondoltunk. Erdély népművészetét, műemlékeit mutat-
tuk be több száz diából álló előadásokon. Eredeti hímzésekkel
és népművészeti darabokkal illusztráltuk a látottakat a Dobó
István vármúzeum anyagából. A résztvevők lerajzolták a min-
tákat, hogy alapjukon újakat tudjanak tervezni maguknak.

- Azoknak, akiket nem csak a hímzés érdekelt, milyen kismes-
terséget mutattak be?

- A kosárfonást ifj. Baji Imre népi iparművész, és Baji Imréné
népi iparművész, parádi lakosok tanították. A békési születésű
család a kosárfonást már gyermekkorában elsajátította. Kedves
munkájuk az üvegek felöltöztetése. Figuráik: subás pásztor,
csikós, kucsmás, nagybajszú ember, fejkendős, vállkendős asz-
szony. A két népi iparművész családtag kosárfonás iránti szere-
tetét a legkisebb fiú, Baji Zoltán is örökölte később, s mindany-
nyian a hagyományos formákat viszik tovább úgy, hogy egy mai
háztartásban is praktikusán használhatók legyenek. A kenyér-
tartó kosarak, kis gyümölcsös kosárcák, tálcák, füles kosarak,
fonott demizsonok, kézimunkatartó kosárcák, fedeles kisdobo-
zok harmonikusan illeszkednek a lakás berendezéséhez. A régi
fonott formák mellett új tárgyakkal is kísérleteznek: lámpaer-
nyők, szalvétatartók, állólámpák, ruhatároló kosarak. A tár-
gyak többsége magyar fűzfavesszőből készült. A szalma és a
háncs kevesebb, de előfordul vessző és háncs kombinációja is.
A magyar népi fazekassággal a pétervásárai Varga Károly a
Népművészet Ifjú Mestere ismertette meg az érdeklődőket. A

fedémesi fiú szobrász szeretett volna lenni, de még mezőtúri fazekas inas korában díjat nyert az országos fazekaspályázaton, így ezzel a mesterséggel jegyezte el magát. A mezőtúri stílus, a butellák, lisztes bödönök gazdag karcolt és írókázott díszítése gyakran megjelenik munkáin. Képzületét azonban az emberfejú boroskancsók ragadták meg leginkább. Egészen különleges, sajátos hangvétellő figurális csoportot alkotva jelölte ki önálló művészi irányát. Ezek mellett készít mindennapi használatú edényeket: boroskészleteket, tányérokat és különböző tárolóedényeket. Rendkívül változatos, gazdag motívumkincs jellemző a díszítvényeire. Nagyobb tárgyra gyakran alkalmaz plasztikus rátédíszít is.

Fafaragásra Varga Csaba, a Heves Megyei Népművészeti Egyesület elnöke tanította a hallgatókat. Érdeklődése egyre inkább a pásztorfaragások felé fordul, de tisztelettel tanulmányozza más korok és emberek művészetét is. Különösen a palóc pásztorművészet tárgyai állnak hozzá közel. Arra törekszik, hogy e táj favágóinak hagyományai újra elfoglalják méltó helyüket a népi kultúrában. A táborozók először az alapvető technikákkal ismerkedhetnek meg a vezetésével, a véséssel és a domború faragással, majd egyszerű tárgyak kanál, medál készítésével próbálják ki frissen szerzett tudásukat. De a munkában részt vesz irányításával a Fafaragó Stúdió is, amelynek tagjai szinte valamennyien amatőrként faragnak. Keresik és sikeresen alkalmazzák a táj palóc tárgyformáló hagyományait. Úgy viszik tovább a népi faragás gazdag örökségét, hogy közben egyéni hangvétellel frissítik fel azt. Közös munkájuk az Erzsébet udvari játszótér felújítása, az Epreskert utcai óvoda játszótere, Kovácsné Kis Juló, a Népművészet Ifjú Mestere sírjára készített fejfa, s más csoporttal közösen a fűzesabonyi székelykapu faragása.

A bőrművességhez a fűzesabonyi Horváth Tibor, népi iparművész teremtett kedvet. A szíjgyártó szakma elsajátítása után a mindennapi életben használatos tárgyakat készítenek feleségével Horváth Tiborné Csanósi Katalinnal együtt. Pénztárcák, szemüvegtokok, tolltartók, kulcstartók, övek, karkötők, hajcsatok, táskák szemléltetik munkájukat. Marhabőrökből készült tárgyaikon többféle technikát is használnak: bőrrátétet, domborítást, szíronyozást. Rendszeres résztvevők az Országos Népművészeti Kiállításoknak, így munkáikat számos európai ország közönsége is megismerhette.

Horváth Tibor a hatvani Pályakezdők Szakiskolájában tanítja az új nemzedéket népi bőrművességre.

- 1997-ben egy különös, régi mesterséggel is megismerkedhettek a résztvevők: a gyertyamártással.

- Az egri gyertyaöntő mesterség hagyományát tovább éltető Gulyás Béla mutatta meg a viaszöntés fortélyait. A mestert mindig is érdekelte a folyékony anyag alakíthatósága, a színek, a formák harmóniája. A gyertyákat hagyományos módszerrel: kézi mártással-öntéssel és kézi formázással készíti. A mai lakáskultúrába illeszkedő darabok mellett liturgikus célokra, egyházi ünnepeken használatos gyertyákat is önt. A különböző liturgikus jeleket és virágmotívumokat olyasztott színes viaszból, ecsettel festi rá. A népművészet iránt érdeklődő fiatalok hajtogattak viaszlapból gyertyát, öntöttek méhviaszból gyertyát, valamint parafinból (viasz) öntőformában. Megtanulták a színezést, festést is. A születésnap gyertyákat kézi formázással alakították.

- Az évek során változtak a hallgatók?

Évről-évre mind több fiatal vontunk be a tábor munkájába. Sok általános és középiskolás jelentkezett. Öröndetes, hogy több óvónő és tanár is járt a foglalkozásokon. Ők őszöli már tovább tudják adni az itt tanultakat. A szövés szekció tanulói javarészt közülük kerültek ki.

Lovászné Juhász Rita népi iparművész nagymamája, Szakácsné Mészáros Magda magángyűjteményétől körülveve nőtt fel, hímzett és szövött textilek között, s ez egész életét meghatározta. A gyökerektől soha nem tudott és nem is akart elszakadni. A Képző- és Iparművészeti Iskola után behatóan kezdte tanulmányozni a palóc viseletet, s azok formáját, szabásvonalát, színharmóniáját megismerve, saját elképzelése alapján kezdett el tervezni. Viseletkészítés mellett vászon- és gyapjúsövénnyel is foglalkozik, megtanulta a csipkeverést, valamint a csipkekészítés különböző technikáit. Vászonszöttésein a nógrádi szöttreshagyomány kel életre, gyapjúsövénnyel már az iparművészet határát súrolják. Kender- és lenvászon-ruháin az anyag természetes színei érvényesülnek, de szereti a kékfestőt is.

Több iskolában vezet szakkört, s a táborban nagy örömmel tanította szöni a jelentkezőket, akik megismerték a madzag fonást és a "körmön font" készítését, valamint mindenki szött magának egy-egy tárgyat.

- Beszéljünk azokról a mesterekről, akiket nem a táborokban ismerhettek meg a fiatalok, hanem lakóhelyükön adták tovább tudásukat, szakmájuk szeretetét.

- A gyöngyösi Bakos Lászlóné baranyi származású nagyanyja tanította hímzésre, a régi motívumok újjávarázsolására. Magán-szorgalomból tanult meg csipkét verni, neccelni, fonni, szöni.

Évente három-négyszáz textiltervet készít. Ösztönösen érzi az egyes stílusok legjellemzőbb jegyeit, s kitűnő érzékkel tervez, alakítja újjá a hímzéseket. Fáradhatatlan gyűjtőmunkát is végez, eddig több ismeretlen táji stílust - pl. Kassa környéke, Komoróc - tárt-, és dolgozott fel. Rendszeresen foglalkozik gyermekcsoportokkal, akiket a hímzés mellett játékkészítésre, gyöngyözésre tanít, megismerteti velük a népszokásokat is.

Keszthelyi Jánosné gyermekkorának játékszereit eleveníti fel a mai markazi gyerekeknek. Akkoriban a nagyobb testvérek, szülők készítették a kisebbek játékeit, amelyek a felnőttek munkaeszközének kicsinyített másai: mosósúlyok, kis teknő, guzsaly, kis szekér, ostor. Alapanyaga a csont, a kavics, a tők. Minden évszakra megvolt a jellegzetes játékszere. Tavasszal a fűzfásfp, nyáron a bodzapuska, csúzli, labda, ősszel a csuhé - és csutkababa - készítés. Ezeket alkotja újra, a babákból falusi életképet - család, fonó, avatás, húsvéti locsolás - alakítva. Hangulatos világ a markazi viseletben pompázó rongy- és csutkababák gyűjteménye.

Szöni is megtanult még lánykorában, s most megújítja, továbbfejleszti a hevesi vászonszöttést. Rendszeresen tanít iskolás gyerekeket szöni, gyermekjátékot készíteni. Ahol munkáit kiállítják, bemutatót is tart a gyerekeknek.

Lassu Imréhez, matematika-kémia-rajz szakos tanárhoz a karcagi művésztelepen került közel a fazekasság.

Több tájegység technikáját, díszítési stílusát ismerte meg a különféle műhelyekben. Szeret kísérletezni, különösen az áttörésses munkáknál igyekszik kialakítani sajátos, egyéni arculatát. Főleg mázas edényeket készít, de a hagyományos vászonedények új formájú tervezése sem áll tőle távol. A hatvani gyerekeknek tart fazekas szakkört.

Fehér Jánosné Vince Irén népviselet tervező népi iparművész szülőfalujából - Borsodnádásdról - kapta útravalónak az első ingvállat, egy hímzés nélküli avatóinget, s azóta is a viseletek megőrzését, újraformálását tekintti munkássága középpontjának. Megtartja az egyszerű szabásvonalat, megőrzi a díszítés, a szerkesztésmód, motívumkincs teljes harmóniáját úgy, hogy közben teljesen újat alkot. Szereti a természetes anyagokat, a lenvásznat, a kékfestőt.

Szilvási Borbála hímző Mezőkövesden született. Még népviseletben járt, s édesanyja, nagyanyja szöttesei, hímzései vették

körbe. Korán megtanult hímezni, mint minden matyóföldi kislány, hiszen bérbe vállalt hímezést. Bár tanítónő nem lehetett, kárpótolta az, hogy a díszítőművészeti szakkörvezetői oklevél megszerzése után hosszú évekig vezetett felnőtt és gyermek szakköröket.

- Mely mesterségek művelőiről nem szóltunk még?

- Az egri tanítónő *Alagyi Jánosné* népviseletbe öltöztet babákat, melyekkel több kiállításon vett részt.

Bálintné Fadgyas Eszter siroki tanítónő saját tervezésű mézeskalács-figurákat süt, s térbeli formák: bölcső, betlehem készítésével is próbálkozik.

Czipó Tamás megyeszékhelyi fajáték készítő egyéni stílusú játékokat és ajándéktárgyakat farag.

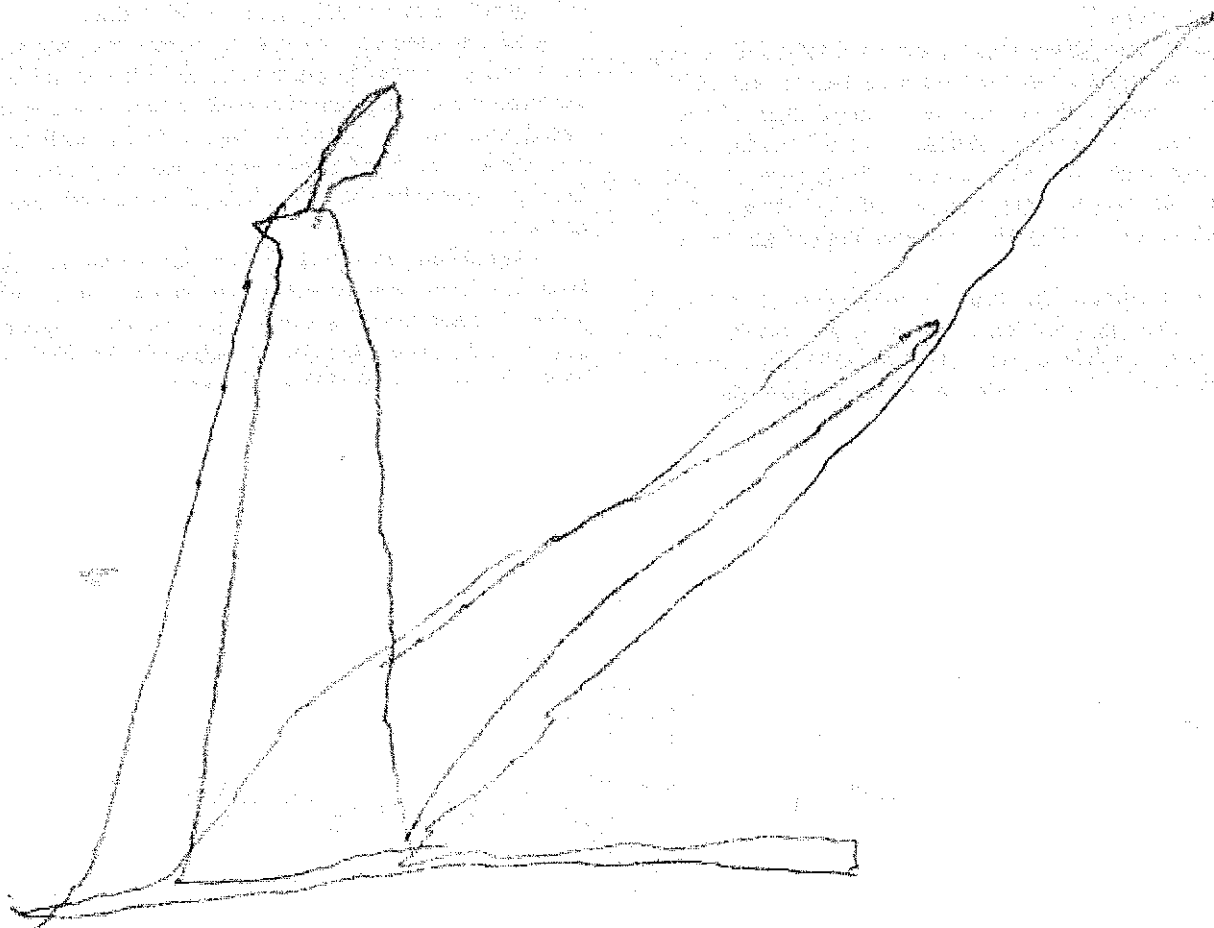
Dobrál Ada és *Dobrálné Szabó Mária*, *Dobrál Tibor* egri képzőművész családja a népi és polgári hagyományok kombinálásával új stílust teremtettek a magyarországi gyöngyfűző mesterségben.

Fehér János fazekas, kerámiaékszer-készítő specialitása a korteműzsika és cserépsíp.

Szontághné Demeter Ágnes lószőrékszer-készítő mester fülbevalókat, gyűrűket, nyakláncokat, karpereceket fon hihetetlen türelemmel.

Zsák Teri bőrműves a szíjgyártás tanulmányozása után főleg táskákat készít, de nagyon szereti a régi, fonott sallangok mintájára készített dísztárgyakat is.

Nagyobb néprajzi tájegységeink közül a Palócföld híres szóteseiről, hímezéseiről, faragásairól. A Heves megyei alkotók, megismerve, feldolgozva népművészetük hagyományait, újat alkottak, mellyel kivívták őket megillető helyüket a világban, országuk hírnevét öregbítve.

NÉPTÁNCVILÁG: HA GYÖNGYÖS, AKKOR VIDRÓCZKI

Betyár névvel, betyárurol ropják

Lassan négy évtizede, hogy a gyöngyösi Vidróczki Néptáncgyűttes "betáncolta" magát abba az örökmozgóba, mely táncörökségünk életetését vállalta fel. Nekik is van azonban perpetum mobiléjuk: *id. Zeltner Imre* alapító, örökös, tiszteletbeli elnök. Ma is naponta megtalálható a Mátra Művelődési Központban, ahonnan intézi az együttes dolgait, s kritikus szemével ott van a próbákon.

- Gyöngyösre 1951-ben kerültem - tekint vissza kicsit saját életébe, de ez az a dátum, amikor itt a Mátra lábainál álmiai megvalósításához hozzáfogott.

- Gyerek és ifjúkoromban néptáncos voltam, majd oktattam is - mondja. - Előképzettségem nem volt, de 1959-1961 között alkalmam nyílt részt venni egy tanfolyamon. Szerencsém is volt. Megismerkedtem Molnár Lászlóné mátrafüredi pedagógussal, aki hozzám hasonlóan nagy kedvelője volt a néptáncnak.

A kezdetekben, 1962-ben, még nem Vidróczkinak nevezték magukat. Egyesített néptáncsoport volt a nevük. A városi kórus is hozzájuk tartozott -. Az egykori mátrai betyár nevét 1965-ben vették fel.

Az itthoni szereplések sikere, a mind több és több koreográfia ügyes betanulása felbátorította az együttest, s vezetőit, hogy benevezzenek a Ki mit tud?-ra. Az itteni siker számos országos, megyei versenyhez, külföldi fesztiválhoz adott erőt.

- Támogatóink a művelődési ház és akkori munkahelyem, a váltógyár volt - ad egy kis bepillantást működésük anyagi hátterébe Zeltner Imre. - Rendszeres anyagi juttatásban nem részesültünk.

Ma is ez a helyzet. Sőt, valamivel még nehezebb is. Maguknak kell megkeresni a forrásokat ahhoz, hogy a Vidróczki éljen, táncolhasson. A ruhák, cipők, különböző kellékek, az utazás egy-egy fesztiválra - ahová még legtöbbször nevezési díjat is

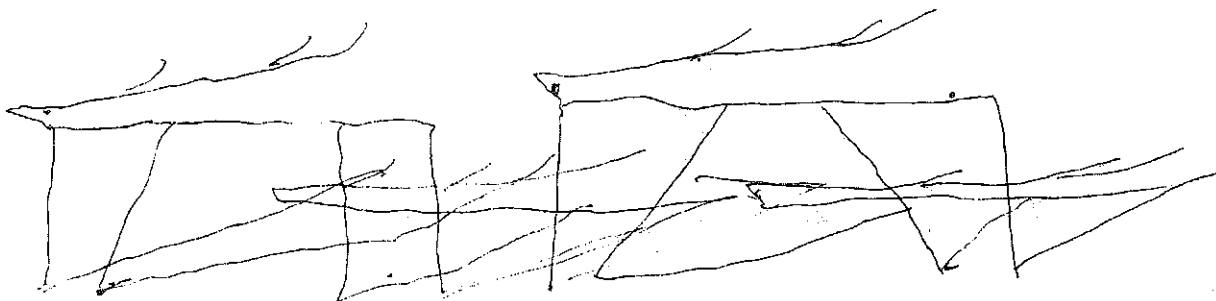
fizetni kell - sok pénzbe kerül. S ezt elő kell teremteni! A VAMAV, a MÁV-Sín Kft., a Mátra Művelődési Központ, s az önkormányzat lehetőségeikhez képest szánnak egy kis pénzt a negyvenöt tagú együttes működéséhez. Hét éve alapítványt is létrehozta. Pályázatokon, szponzorok meggyőzésével próbálják a "mindennapit" előteremteni. Idén a Nemzeti Kulturális Alaptól és a Nemzeti Gyermek- és Ifjúsági Közalapítványtól is sikerült némi pénzt kapniuk.

Id. Zeltner Imre magától talán nem is említené ezeket a dolgokat.

- A gyerekek sikere mindig elfeledteti a csúnya hátteret - mondja. - Az pedig jócskán akad. Szolnokon például, ahol az amatőr néptáncmozgalom legnagyobb fesztiválja volt, négy díjat is elnyertek. Díjazott lett a Mátrai képek koreográfiája, amit Ombódi András és Ombódi Andrásné Madai Judit készített és Németh István zenéje. Az együttes nívódíjat kapott, s mint a legstílusosabban táncoló - mivel harmadik alkalommal tartotta ilyenek őket a szakmai zsűri -, véglegesen magukénak tudhatják a Magyar Néptáncművészetért Alapítvány és Szabó Iván szobrászművész által felajánlott különdíjat.

Ismételni tudott a Vidróczki az "újkor" megmérettetésén is. Tavasszal ismét kiváló együttes lett. Zsúfolt volt az idei év is. A városi események állandó résztvevői, a táncosok megvillantották tudásukat az "Egri nyár"-ban is. Az Egri csillagokban működtek közre. Házigazdái voltak a már hagyományos Gyöngy néptáncfesztiválnak, aktív részesei a Gyöngyösi szüreti napoknak.

A legtöbbször persze csak a végeredményt látjuk. Rácsodálkozunk, milyen egyszerre pörög-repül a sokszoknya a lányokon, milyen ügyesen forgatják a fiúk a furkós botot... Fiatalok, szépek, kitartóak, önfeláldozóak. A vidróczkisokat látva nem kérdés, ki viszi át a kultúrát a túlsó partra...

A VIHARBAN SZÜLETETT NEMZEDÉK

(Lírai olvasótábori napló, 1998.)

Több mint egy évtizede járok nyaranta Kocsis Pista hatvani könyvtárigazgató Fábíán Zoltánról elnevezett olvasótáboriba. Régóta el szeretném mondani, mit jelentenek, miért fontosak ezek a táborok. Sohasem sikerült. Ami legbelül van, kimondhatatlan.

Az idén Pista már nem jött velünk: átadta a stafétát néhány hozzám hasonló, "saját nevelésű" fiatalnak. Beszéljenek hát most helyettem mások: mit sikerült a mai ifjaknak átadni abból, amit valaha mi kaptunk.

1. A HELYSZÍN

„Csak egyszerűen jó itt lenni...”

(1991 óta a tábornak felváltva hol Hatvan, hol az erdélyi testvérváros, Kézdivásárhely ad otthont. Idén is Erdélyben, egy Esztelnek nevű kis falu erdészházának telkén állítottuk fel sátrainkat, a hegyek, fenyvesek és egy tiszta csörgedezésű patak közvetlen szomszédságában, július 24-től augusztus 3-ig. Vendéglátónk Szabó Szende, a kézdívasárhelyi Művelődési Központ igazgatónöje volt.)

Nagy Petra, 16 éves, pápai Református Gimnázium: Már ötödszörre járok Erdélyben. Elsőre beleszerettem, és onnantól kezdve már nem engedtem el. Idegen vagyok és már mégis visszajárok. Érdekes látni évről-évre, hogyan fejlődnek egyes tájak és mi az, ami kiveszik lassan. Mindig van nálam egy diktafon. Meséket, népdalokat, tájszólásokat gyűjtök, olyan nyelvi fordulatokkal, amikről az iskolában mi már azt tanultuk, hogy kihaltak.

Bartók Ignác bácsi, 70 éves esztelneki lakos viccet mesél. (Nagy Petra gyűjtése): Barátkoztak a két pap, a magyar s a román. S aszongya egyszer a román pap: Te sokszor hittál engemet meg ebédre, ma nálam lesz. El is mén a magyar pap, s megebédelnék, s aszongya a román, gyere sétáljunk egyet a kertbe! Sétálnak, s mutogat a román, ez es román virág, ez es román virág, ez es román virág. Jó, aszongya a magyar, akkor hát mutass egy magyar virágot es nekem. Elmennek hátra a kertbe, s ott volt egy csokor csilhány (csalán). Ez, aszongya a román pap, a magyar virág. No, aszongya erre a magyar, a többivel mind megtörölheted a hátsó feledet, hát próbáld meg ezzel!

Bacsa Botond, 10 éves, hatvani 2-es sz. Általános Iskola: A világháború előtt Erdély is Magyarországé volt, de a világháborúban elfoglalták. Abban különbözik Magyarországtól, hogy Erdélyben sokkal több a lovacska, meg a boci, a kecske, meg rosszabbak a házak, meg kevés az autó.

Abban mások az itteni bácsik, hogy Ignác bácsi öregebb, mint mi, de többet tud menni, mert többet gyakorolt. Mi azért nem gyaloglunk, mert nekünk ott a kocsi, és sok forintba kerül a belépő az erdőkbe.

(Egy nap Ignác bácsi elkalauzolt minket gombázni és kirándulni egy közeli csángó faluhoz. Három óra kemény gyaloglás után a végállomás még mindig "csak ahalyt", azaz "közel" volt. Végül úticélunkat nem értük el, a tábor fele beteg lett a fáradtságtól, Ignác bácsi meg arról panaszkodott, hogy ő nem ment eleget. Mégis mindenki szívébe zárta az öreget. Az utolsó nap, mikor kicsit késve érkezett a tábor színielőadására, vastaps fogadta.)

Rádi Szilvi, 17 éves, hatvani Pályakezdők Szakiskolája:

Esztelneken furcsán mutatott az autó a lovasszekér mellett, de megfért. A szegényes boltokban a Coca-Cola mellett ott állt a fapalcokon a borvíz. Itt az emberek szekéren és gyalog járnak, saját maguknak termelik meg azt, amit megesznek. Nekem jobban tetszik ez a régi életmód, és talán most majd otthon is össze tudom egyeztetni a XX. századival.

(A táborhelyünkön naponta nekünk kellett fát vágni a főzéshez, a tábortűzhöz, a kútról hordtuk a vizet. Egy nap felhőszakadás mosta el a sátrainkat, és a szomszéd néni megengedte, hogy a "pajta héján" aludjunk az illatos szénában, az állatok fölött. Reggel motorzúgás helyett tehénbögés köszöntötte a felkelő napot. A lányok pár napig zúgolódtak, hogy csak a patakban lehet fürödni. Mire megszerveztünk egy kézdívasárhelyi zuhanyozást, már senki nem akart élni a lehetőséggel. Patak - Civilizáció: 1:0.)

Nagy Petra: Erdély nagyon nem olyan, mint amilyennek az ember otthonról elképzei. Az emberek már nem morzsolgatnak együtt kukoricát és nem mesélnek egymásnak történeteket a fonóban. Mégis, akárhányszor találkozom valakivel az utcán, az megszólít, hogy hát kend meg hová megy, és én meg innen meg onnan jövök. Van valami nemes szomorúság az emberek tekintetében, hangjában, valami lelki többlet, szeretettel vegyes érdeklődés, örökös hajlandóság a beszélgetésre.

Ez nem az a hely, ahol az embernek két percenként kicsordul a könnye a meghatottságtól. Csak egyszerűen jó itt lenni, mert érzések vannak a levegőben.

2. BESZÉLGETÉSEK

"Az a jó, hogy valakinek mondom ..."

Bacsa Tibor, újságíró, korábban a táborokban rendező, idén először táborvezető is: Idén a tábor szellemi alapjául a hagyomány szót választottuk. Kiindulási pontként előadást hallgattunk a mítoszokról, az archaikus ember világképéről. Ezt kiegészítették kiscsoportos beszélgetések, erdélyi vendégeink néprajzi tárgyú előadásai, és a napi, közvetlen találkozások a helyi, archaikusabb kultúrával, életmóddal. Mindezek ellenpontjaként naponta megnéztünk egy-egy művészfilmet, és ezek kapcsán beszélgettünk a jelen sokféle kultúrájáról, a másságról, a cigányokról, a rockzenéről, a drogokról.

1989-ig a tábor az alternatív kultúrához, a tiltott irodalomhoz, történelemhez jutást biztosította a fiataloknak. Mára már ezt az értelmét elvesztette, hiszen minden hozzáférhető. Ma értékválságban szenvedünk, a fiatalok céltalanul sodródhatnak. A rendszerváltás óta a tábor inkább valamilyen értékrendet, értelmes létezési formát, gondolkodásmódot próbál közvetíteni.

Takács Mariann, 16 éves, Bajza József Gimnázium, Hatvan:

Szerintem a tábor arról szól, hogy kialakítsunk egy közösséget és beszéljünk meg egymást és magunkat. Itt a felnőttek is közvetlenek, ki merhetünk mondani bármit, meghallgatnak minket.

(Az előadásokkal nem ér véget a szellemi kaland. Bárki bármikor kérdezősködhethet arról, ami érdekl. Balogh Péter tanár éjszaka a csillagos égen mutogatja a görög mitológiát, Nagy Zoli művészettörténész nem győz a kérdésekre válaszolni a sepsiszentgyörgyi Barabás Miklós kiállításon.)

Nagy Nándor, 24 éves, történelem-szociológia szakos hallgató Szegeden. 1993 óta olvasótáboros, idén először kiscso-

portvezető: Nem vezető-gyerek, hanem baráti viszony alakult ki közöttünk. Arra jó az olvasótábor, hogy megmutassuk, vannak még olyan emberek, akikkel lehet beszélgetni, és létezik még olyan közösség, ahol jól érezhetjük magunkat.

Rádi Szilvi: Kommunikációs zavaraim voltak, egyszerűen nem tudtam megszólalni mások előtt. De most helyre állt a lelki egyensúlyom.

Takács Mariann: Azt tanultam a táborban, hogy ha szeretettel és odaadással beszélünk valakihez, ő is ugyanígy fog erre válaszolni.

Rádi Szilvi: Az iskolában mindenki görcsös, mert bizonyítani kell. Itt szabadon lehetett gondolkodni, véleményt nyilvánítani.

Mindenki bebizonyította, hogy tud valamit, pont azért, mert nem volt kötelező.

(Itt nincs takarodó. Ha kell, hajnal négyig beszélgetünk. Bacsa Tibi táborvezető is leül a srácokhoz bluest énekelni. Fia, a kis Botond, az egyik este harminc ember előtt mond meséket. A sikeren felbuzdulva másnap este a gyerekek maguktól mondanak egymásnak verseket. A táborban végig ott van Farkas Árpád költő, öt éve nem írt verset, most azonban egyik éjjel büszkén olvas fel egy új költeményt.

Két szó nekünk is ismerősen cseng benne: tábortűz és Esztelnek.)

Bacsa Botond: verset, mesét mondani olyan ... jó. Meg viccesek. Az a jó bennük, hogy valakinek mondom őket.

3. AZ ELŐADÁS

"Ne bántsatok engem, mert én nem haragszom ..."

(Hagyomány az olvasótáborokban, hogy az előadások, kiscsoportos beszélgetések, kirándulások mellett mindig betanulunk, és utolsó nap előadunk egy színdarabot. Idén Bacsa Tibi és jómagam közösen szerkesztettünk és rendeztünk egy versesenés műsort Ágai Ágnes: Nemzedék című verseskötetéből és a popfesztivál dalaiból.

Utolsó előtti este Nagy Zoli művészettörténész barátunknak többször el kellett énekelnünk egy régi Hobó-dalt, mert nagyon megtetszett neki. A gyerekeket is megragadhatta, mert

a másnap délelőtti főpróbán kikövetelték, hogy a "Viharban születtem" legyen a zárószám. A sajátjuk lett a darab.)

Takács Mariann: Nekem a darab azt jelentette, hogy itt újra együtt volt az egész csapat, és közösen alkottunk valamit.

(Idézet az előadásból: Mi most harminckilencen így együtt ugyanannak a számlálónak a nevezői ... Mi egymással jól érezzük magunkat, puha alomban, törzsközösségben. Egyikünk anyánk, másikunk apánk, harmadikunk húgunk, negyedikünk bátyánk, ötödikünk szeretőnk vagy a lányunk. Szép családmódel, legóból kirakva.)

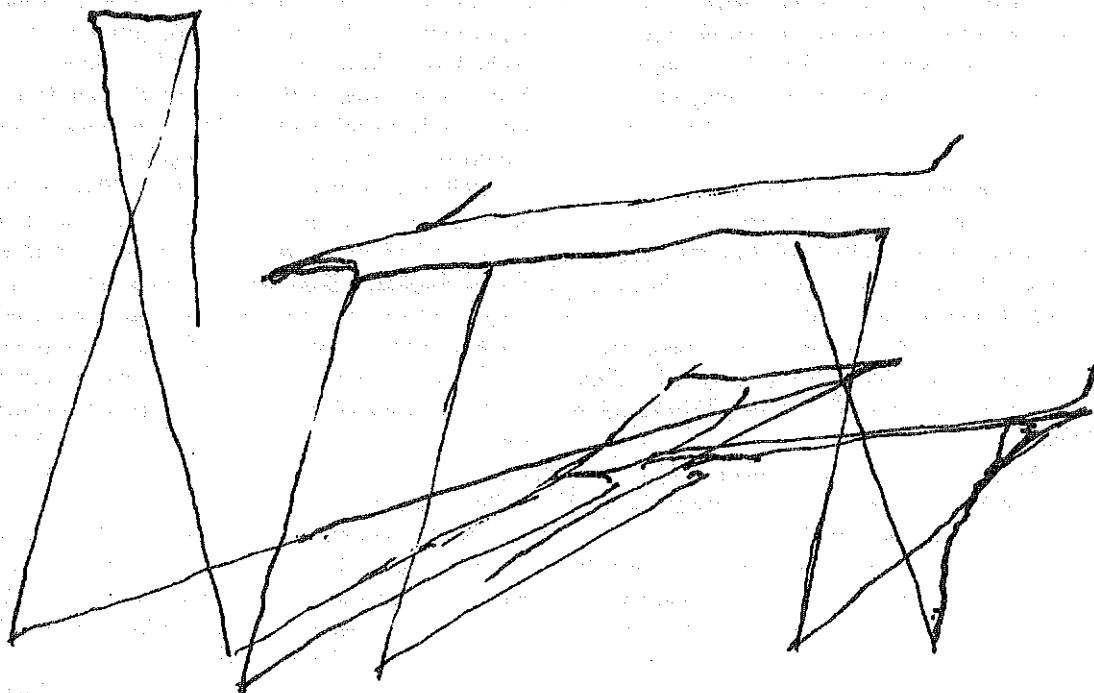
Nagy Nándor: Az előadás közben úgy éreztem, mintha visszazamennék hat évet az időben és én is ott lennék a színpadon. Hiába durvább a világ, ezeknek a srácoknak ugyanazok a problémáik, mint nekünk voltak: gyermekből kamasszá, majd kamaszból felnőtté válni. Csak nekik még kevesebb fogódzójuk van.

Rádi Szilvi: Hogy mit jelent a darabunk? Kitérés a XX. századból. Tiltakozás a kábítószerek, az AIDS, a világ ellen. Figyelemfelhívás, sikoly, hogy mi is emberek vagyunk, és ezt észre kell venni.

(Idézet az előadásból: Mi is meg akarjuk forgatni a világot, de nem kapunk szerszámot hozzá. Mi AIDS-t kapunk, és előljárunk a öngyilkosságban, és aluljárunk az aluljáróban... Mi Messiásra várunk, aki kopott farmerünkbe bújlik, megváltja nekünk a világot, és keresztül viszi, hogy ne vigyék keresztre.)

Takács Mariann: Arról beszélünk a színpadon, hogy megváltozott a világ, és ez minket érint a legjobban, és ezért ezt nekünk kellett előadni, tizenhattól huszonevesig. Mert szerintem aki fiatal, az lázad, és aki fiatal, az a világ sok bűnében még ártatlan. Ezért joggal és hitelesen lázad.

(A végén vastaps. Az esztelneki művelődési ház tömve, a kis székely faszínpad előtt bácsik, nénik, fiatalok csillogó szemmel ünnepelnek a táborlakókkal együtt. Aztán táborbontás, utazás, búcsúzás. De mindenki fülében visszacseng az utolsó dal, ahogy harmincvalahány fiú és lány kézenfogva, egyszerre énekl: "Viharban születtem, világvégén alszom, ne bántsatok engem, mert én nem haragszom ...")

TIZENÖT ÉVES AZ EGRÍ IFJÚSÁGI HÁZ

Ebben az évben tartotta – ünnepélyes külsőségek között – tizenötödik születésnapját az egri Ifjúsági Ház. A patinás, ám belül korszerű épület, egykor kaszinó, másfél évtizede önálló intézményként áll a városi fiatalság, köztük a fiatal (sőt már nem is olyan fiatal) értelmiség rendelkezésére. A programsorozattal, önálló emlékkönyvvel is emlékeztetett tizenötödik születésnapjal jelentős változás következett be az intézmény életében. A „felöltötté váló” „ifiház” fél kezét elengedte az önkormányzat, s 1998-tól már közhasznú társaságként működik, jelentősen lecsökkentett dolgozói létszámmal. Munkatársai száma mindössze tizenhárom.

Protovinné Zsilinszky Erzsébet igazgatónővel a jelenlegi helyzetről, s a hogyan tovább? -ről beszélgettünk.

- Öt éve vezeted az intézményt. Milyen feladatokkal és problémákkal szembesültél, amikor átvetted az irányítást?

- Nagyjából azokat a problémákat örököltém, amelyek meglétét már az előző igazgató, Fridél Lajos is szóvá tette időről időre. A nagyterem színpada használhatatlan volt nagyobb előadásokra, hiányzott a dobogó, kényelmetlenek voltak a székek. Szükségessé vált a technikai korszerűsítés. S emellett itt volt egy várákózó állásponton lévő népművelői gárda.

- Ez a várákózás gondolom nemcsak az új vezetőnek szólt, hiszen akkoriban az egész szakma „kivárt”.

- Akkor kezdődött a pályázati rendszer. A központi támogatás nem emelkedett, a rendelkezésünkre álló pénz jóformán az épület fenntartására, s a bérekre volt elég.

Megépítettük a színpadot, a születésnapra kicseréltettük a székeket, a nagyteremben technikailag is megteremtettük a művész mozi feltételeit. Megoldottuk a hang- és fénytechnikát. Most mindenféle táncos, zenés produkciót is tudunk fogadni.

- Ez azért is indokolt, mert az elmúlt esztendőben népszerű sorozatnak számított a regionális modern táncforum itt Egerben...

- Még nem tudjuk, hogy folytathatjuk-e, hiszen elő kell teremteni a pályázati támogatást, s személyi és ezért koncepció-nális változások vannak a szaktárcánál is.

- Az anyagi nehézségeken hogyan sikerült úrrá lenni?

- Szakmai pályázatokból. Elmondhatom, hogy az elmúlt években sikerült elsajátítanunk a pályázatírási technikákat. Mindent megpróbálunk, ami lehetséges. Nemcsak a kulturális alapítványokhoz fordulunk segítségért, hanem a KOMA, a GYIA, a Soros megfelelő kiírásait is figyelemmel kísérjük. Évente negyven pályázaton indulunk, s szerzünk több-kevesebb támogatást. Megemlítem, hogy a közelmúltban volt olyan esetünk is, hogy külön meg kellett győznünk a pályázat kiíróit, hogy ne zárjanak ki bennünket egy gyermekeknek szóló pályázatból, csak azért, mert közhasznú társaságként működünk. Egyébként bevált és kedvelt gyermekrendezvényeink vannak.

- Valójában mi is az ifjúsági ház neve?

- A tulajdonos a nevünket így alakította ki: Ifjúsági Ház Eger Kulturális és Szórakoztató Közhasznú Társaság. Alapító okirat rögzíti a feladatainkat. A közhasznú tevékenységünk, hogy a városnak, s elsősorban a középiskolásoknak, a fiatal felnőtteknek művelődési, szórakozási lehetőséget biztosítunk. A megállapodás nagyjából kijelöli, hogy mit szervezzünk. De ötletekhez a korosztállyal való tényleges napi kapcsolat során jutunk.

- Milyenek a programok, vannak-e az ifjúsági házban sorozatok?

- A művész moziban magyar filmeket vetítünk, a magyar filmeknek kívánunk teret adni. A színház világából mindig is az alternatív vonulatot részesítettük előnyben. A zene terén a jazz programjainknak van állandó közönsége. És a közeljövőben operaesteket tartunk fiatal művészekkel. A disco változatlanul népszerű. Most szeretnénk szombat estétet is a hatvanas-hetvenes évek zenéjéből, afféle jampi-bulit tervezünk. Folytatódik a táncház sorozatunk (nem csak magyar folklórral, hanem idegen kultúrák zenéjével), s a gyermekeknek, családoknak továbbra is szervezünk hétfégi játszóházakat.

- Ha már a gyermekeknek tartunk: az országos gyermekbábfesztivál helyszíne minden évben az egri ifjúsági ház.

- Ezt továbbra is folytatjuk, a műfaj iránti szeretetből is. Bábvilág címmel pedig bábos beavató színházat szervezünk. Havi egy alkalommal más-más technikák képviselői találkoznak a gyerekekkel. Folytatódik a pszichológiai előadássorozatunk, s Ezredvégi történetek címmel most indultak a közéleti-politikai estek, meghívtuk Stumpf Istvánt, Kopácsi Sándort, Rapcsák András, Széles Gábort. A középiskolás, felnőtt korosztálynak tartunk felvételi előkészítőket, s galériánkban a fiatal helyi alkotóknak éppúgy helyet adunk, mint az ide kötődő elismert művészeknek.

- Fél éves tapasztalattal a közhasznú társaság háta mögött kérdezem, jó dolog ez?

- Azt hiszem, nincs kitalálva. Működtethető így az intézmény, de borzasztó nehezen. Gazdasági társaság vagy, s mégis, mint közhasznú társaságot kell, hogy támogassanak. Mint már meséltem: majdnem kizártak a pályázatból minket, amikor a gyermekrendezvényre kértünk támogatást. Aztán mégis kaptunk ötvenezer forintot. A bábfesztiválra kellett, amelynek a költségei egy millió kétszáz ezer forintot tesznek ki. Amit elő kell teremteni. Azért igyekszünk nem lemondani sem erről, sem az angol nyelvű regionális drámafesztiválról, sem a Főiskolások és Egyetemisták Színháztársaság Fesztiváljának megrendezéséről sem.

A BESENYŐTELKI ÁLTALÁNOS MŰVELŐDÉSI KÖZPONT

Huszonöt évvel ezelőtt, 1974 szeptember elsején kezdődött meg, az akkor országosan úttörőnek számító kísérlet Besenyőtelken, egy úgynevezett komplex nevelési intézmény kialakítására. Az Általános Művelődési Központ kézzel fogható előnye a beruházásban, az építésben és a működtetésben megvalósuló költségtakarékosság volt.

Uri József, a besenyőtelki művelődési központ művelődésszervező diplomával is rendelkező pedagógusa másfél évtizedet tud ez intézményféléseiben maga mögött. Szakdolgozatában fel is dolgozta tapasztalatait.

„Annak idején, 1979-ben jelentős változás történt Besenyőtelken. Az új nevelési központ átadása után formailag is új intézmény jött létre, amely tartalmilag is megújult. Az új művelődési intézmény egybeépült a négy tantermes általános iskolával és egy két tantermes politechnikai műhellyel. Az új részben kapott helyet a könyvtár, százkilencven négyzetméter alapterülettel. A beszámolók szerint különösen a könyvtár és a tornaterem kihasználtsága nagy. E két helyiségben napi tiztizenkét órán át volt foglalkozás. A színházterem kihasználtsága is hasonlóan nagy volt, heti háromszori filmvetítéssel, előadásokkal.”

Ugyancsak az említett tanulmányban szerepel, hogy 1980-ban a közművelődési munkákba aktívan bekapcsolódtak a tantestület tagjai is. Csoportvezetőként, TIT előadóként. Egy szóval a modell sikeresnek bizonyult, elismerték országszerte. Ön 1982-től, a tantestület tagjaként mégis érzékelt az anomáliákat is.

- Visszagondolva, az egészben az az ellentmondásos, hogy a dolgok, a közművelődés, az ÁMK, tényleg jól működött. Legalábbis lehetőségeihez mérten, jó színvonalon. De annak köszönhetően, hogy pár pedagógus „vitte a hátán” az egészet. Valami belső tüztől hajtva, ha tetszett másoknak, ha nem. Aki komolyan kezd el dolgozni, rengeteg problémával találja magát szembe, még most is.

- Annak idején jól működtek a szakkörök, a hímször, a pávakör, együtt volt és kiemelkedően dolgozott az ifjúsági klub is. A moziban jegyszédőként tapasztaltam, saját szememmel láttam a telt házakat. Most visszagondolva, megdöbbentőnek találom: még a szovjet filmekben is telt ház volt. Ma már ezt el sem tudnám képzelni. Ezzel nem a szovjet filmeket akarom minősíteni, hisz számtalan jó alkotás, remekmű van közöttük. A diákbérletes előadások sikeréről már nem is beszélve. Akkoriban színvonalasan működött, országosan jegyzett volt a honismereti kör, rendszeresen megjelent az iskolaiújság, másorral jelentkezett a falurádió, az akkori tanács hangosbemondóján.

Az említett „megszállott kolléga” elment máshová, ezek a dolgok pedig megszűntek. Ezzel csupán azt akarom érzékeltetni: az erő, az élet nem a falakban, hanem a védők, az itt dolgozók szívében, fejében van. Ha erről elfeledkeznek, a besenyőtelki

ÁMK elszűrülhet ugyanúgy, mint ahogy Heves megyében ez előfordult hasonló intézményekkel.

Pedig az általános művelődési központoknak nagyon nagy jövőjük van. Sőt, bizonyos szempontból csak ezeknek van jövőjük. Nagyon sok múlik azon, ki felvállalja fel. Hozzáértés és pedagógia nélkül nem megy.

És pénz nélkül sem. Kell, hogy az önkormányzatokban a szándék és az elhatározás is meglegyen ahhoz, hogy a közművelődésre szánt pénzt valóban arra és ne másra költse. A példa azt mutatja, hogy a pedagógusok bevonhatók a közművelődési munkába. A tekintélyük nagy, s a gyermekeken keresztül a szülőket, a felnőtteket is lehet mozgatni. Bizonyos, hogy gazdaságosabb is, hogy egy épületben zajlik a falu oktatása és közművelődése. A csak főhivatású népművelő presztízse soha nincs akkora, mintha oktatna. Ez a modell jó. Hollandiában például remekül működik.

- Szervezetileg hogyan oldják meg a közművelődési feladatokat. Milyen a munkamegosztás?

- Azt hiszem, nagyon egyszerűen. Jelenleg a feleségem, Uriné Szászi Ilona a közművelődési igazgatóhelyettes. Ő, amellett, hogy tanít, ezért a munkáért kap 18 ezer forint bérpótlékot, s van évente 280 ezer forintja arra, hogy ebből csináljon rendezvényeket.

- Tudtommal a település lélekszámának megfelelően kap fejkvótát az önkormányzat.

- A kulturális törvény nem ér addig semmit, amíg külön rendelettel nincs lefixálva, hogy ezt a pénzt elkülönítetten kezeljék a közművelődés céljára. Mert ellenkező esetben bekeverül az intézmény költségvetésébe, és esetleg másra költik.

- A közelmúltban nyertek 700 ezer forintot a Nemzeti Kulturális Alapból kimondottan rendezvényekre, a néptáncgyűttes működéséhez, a néptánc találkozóhoz, a megyei ifjúsági találkozóhoz.

- Még az a szerencse, hogy ezt elkülönítetten kell kezelni.

Uri József testnevelés szakos tanár léteire néptánc csoportot szervezett a faluban. Szerzett hozzá művészeti vezetőt is, az egritáncpedagógust, Balogh Ágnest. Az együttes körüli szervező munkát magára vállalja, ami nem kevés munkát jelent, hiszen a gyerekeknek a különféle táncokhoz több ruha kell, ügyelni kell a próbafegyelemre, a fellépéseket meg kell szervezni, indítani kell a csoportot a fesztiválokon, versenyeken. A besenyőtelki gyermek-néptánc csoport megyei szinten az élvonalban van.

Uri József úgy gondolja, az lenne jó, ha az oktatás és a közművelődés egységet alkotna. Az általános művelődési központot jó intézményfélének tartja. Persze egy igazgatónak kényelmesebb csak tanítani, mintsem a település egészének a közművelődésével foglalkoznia. Hacsak nem megszállott az illető.

MÁSHOL MEGSZÜNTETIK, FELSŐTÁRKÁNYBAN VISZONT MEGÉPÍTIK A MŰVELŐDÉS HÁZÁT

Felsőtárkányban az elmúlt három esztendőben felpezsdült a kulturális élet. Katona Istvánné sok évtizedes tapasztalattal a háta mögött került Felsőtárkányba közművelődési vezetőnek 1995-ben. Előzőleg a Megyei Művelődési Központban az egri barokk fesztivál, a szüreti napok egyik kitalálója, programszervezője volt. Három év alatt megismerte és megszerette a helybelieket. Tetszik neki, hogy itt az emberek egymásba karolnak az utcán, s ha betoppan valamelyik öslakoshoz, nem engedik úgy el, hogy meg ne vendégnélék.

- Felsőtárkány a Bükk kapujában, kiemelt idegenforgalmi helyzetben van. Ezt az adottságát meg kell becsülni. A tóparti nyári rendezvényeknek már volt hagyománya - tekint vissza. - Ezerkilencszázkilencvenegy óta május 1-én és augusztus 20-án sikerült a tó környékén olyan programokat rendezni, amelyekre nemcsak az itteniek jöttek ki szívesen, hanem kicsalogatta az egrieket és a külföldieket is. A megyei önkormányzat idegenforgalmi stábjával jó a kapcsolatunk, s a helybeli erőket is csoportosítottuk. Több szálloda, vendégfogadó van a községben. Közös érdek, hogy az idelátogató színvonalas programokat kapjon, hogy jól érezze magát, s addig tartóztassuk, amíg lehet. Anyagi érdeke ez a falunak, s még az sem mellékes, hogy a helybeliek szórakozási lehetősége is bővül. Tavaly a május elsejei fiatalok fesztiválját azzal bővítettük, hogy a megyében működő pop-rock zenekarok találkozóját itt tartottuk meg.

A tárkányi búcsú július 19-20-21-én minden évben nagy lehetőség. A helyi népdalosokra, táncosokra építünk. Az előző években itt jártak az adácsi hagyományőrök is, s a testvérfalu, a németországi Dickenschied fúvószenekara. A mi hagyományőrjünk is viszonzták a látogatást Adácson, Ostoroson, ott voltak a Palócnapokon Parádon, s az Egri Szüreti Napokon. Azt tervezzük, hogy a lakodalmas népszokásokat felelevenítő hagyományőrző együtteseket meghívjuk a palóc vidékről egy találkozóra.

A kulturális kapcsolatokat külfölddel is ápoljuk, a dickenschiediek mellett kapcsolatunk van az erdélyi Köröstárkánnyal. Érdekességként mondom, hogy tavaly egy

isztambuli néptáncscsoport is szerepelt a búcsún, az idén pedig afrikai táncosok is felléptek nálunk. Komoly testvérvárosi kapcsolat formálódik a horvátországi Orebic-cel, amely jóval nagyobb a falunknál, de hasonlóan festői település mint Felsőtárkány.

- 1996 október elsejétől megkaptuk az önkormányzattól a volt napköziotthon épületét, kitakarítottuk, kifestettük, berendeztük, nyolc kisközösséget teremtettünk, ebből hat művészeti csoport. A községben közel ezer a nyugdíjas: közülük hetvenheten rendszeresen eljönnek a nyugdíjas klubunkba.

A "művelődési ház" egy kőhajításnyira van a polgármesteri hivataltól, benne egy nagyobb terem, s két kisebb.

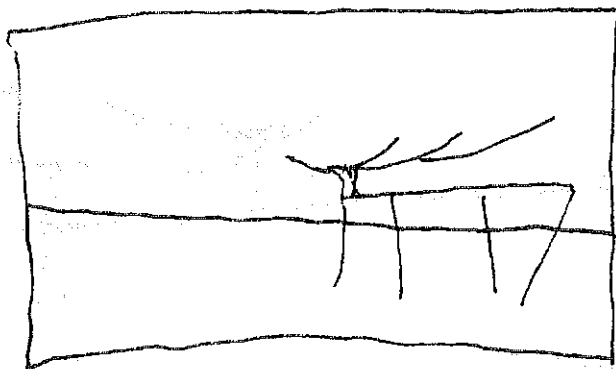
- Ez a tájszoba - igazít körbe Katonáné. A falakon megbarantult felvételek: a régi tárkányi összejöveteleket idézik.

- Sok az összegyűjtött tárgy, többször rendeztünk belőle kiállítást. A falubeliek nagyon büszkék a kiállított tárgyaikra. Mint minden tájszoba, a miénk is növeli a mi lakóink önérzetét.

Katona Istvánné búcsúzóul meghív a helybeli művészek kiállítására. Útközben az anyagiakról is szó esik, így megtudom, hogy az önkormányzat hárommillió forintot szán évente a kultúrára.

Katona Istvánnénál történt látogatásom után néhány héttel telefonon kaptam az értesítést: rövidesen új művelődési ház épül Felsőtárkányban. Nemrégiben tették közzé az országos tervpályázati felhívást, s több mint száz hazai építész és építésziroda érdeklődött a munka iránt. A mintegy száz-százötven millió forintosra tervezett beruházást a falu pályázatokból és saját bevételeiből szeretné előteremteni. A leendő művelődési házban lesz színházterem, benne kap helyet majd a könyvtár, lesznek közösségi helyiségek és irodák is. Olyan faluházat szeretnének, amely nem csak a felsőtárkányiakat szolgálja, hanem a - remélhetően évről évre egyre szaporodó - turistaforgalom igényeinek is megfelel.

Jámbor Ildikó

ÚJ HEVESI NAPLÓ

A helyi esztétikai értékek vállalásával, olvasmányos irodalom ígéretével indult nyolc éve a Hevesi Napló. Alapítója, Farkas András szellemi hagyatékát őrzik az utódok is, azzal a szándékkal, hogy országos hatókörű sajtóorgánumot teremtsenek. Az Új Hevesi Naplót második éve jegyzi főszerkesztőként Murawski Magdolna. Az egri kötődésű költő, tanár sok éves külföldi tartózkodás után széles látókörét és erős lokálpatrióta vonzalmát hozta haza Heves megyébe, Egerbe. Őt kérdeztük a folyóirat törekvéseiről, szerkesztőgárdájáról, s a további tervekről:

- Melyek most az Új Hevesi Napló vállalt célkitűzései?

- A helyi és megyei értelmiség írásainak publikációs lehetőségét szeretnénk biztosítani. Egyszermind fórumát képeznünk annak a polgári szellemiségnek, ami mindig is létezett itt Észak-Magyarországon, csak nem hagyták érvényesülni. Másrészt szeretnénk visszazoktatni az olvasásra az embereket, tehát friss, olvasmányos, jó írásokat közölni.

- Forgatva az utóbbi számokat: nemcsak helybeliek tisztelik meg a lapot írásaikkal, elég sok a külföldi szerző is. Mi ennek a magyarázata?

- Spontán adódik, a lap szellemiségéből, s nyilván az enyémből is. Én a magyar irodalmat, a magyar szellemiséget nem tartom országhatárok közé zártnak, s még csak a Kárpát-medencébe beszorítottak sem. Aki külföldön él, de hozzánk tartozik, mert hozzánk akar tartozni, annak szívesen fogadjuk az írásait. Ilyen a kanadai Szirmai László, vagy Domokos Sándor, vagy az Amerikában élő, már kilencven év fölötti, de szellemileg töretlen Krupa Sándor, a Prágában élő Szabó Zsuzsa, a müncheni lakóhelyű Borbándi Gyula, s aki rendszeresen reagál lapunkra: a Szabad-Európa Rádió legendás szerkesztője, Cseke László.

- Többen vannak olyanok, akik írásaikban tovább élnek a folyóirat hasábjain.

- Az alapító főszerkesztő Farkas András még eddig publikálatlan - mert a kádárizmus éveiben publikálhatatlan - írásai mellett, Bassola Zoltántól, s a nemrég elhunyt erdélyi származású íróról Vass Albertről és Vass Alberttől is közlünk anyagokat.

- Hová, merre tart a lap?

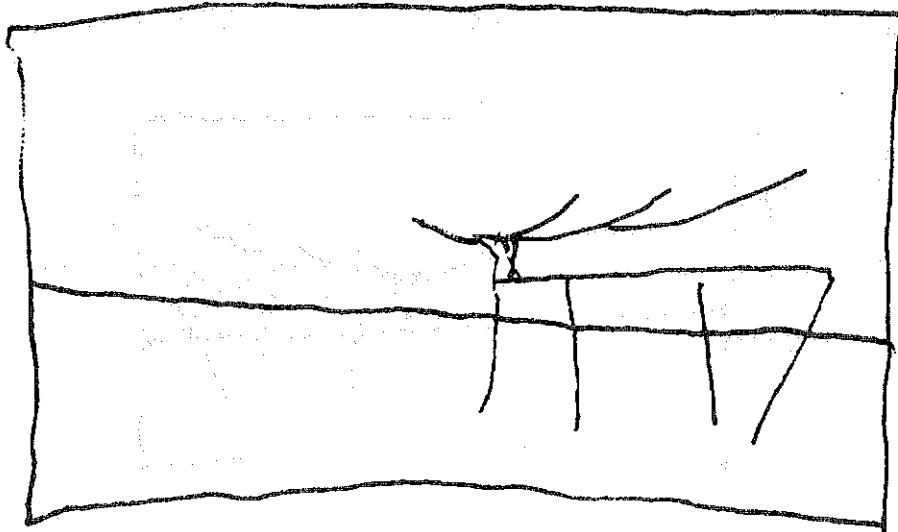
- Ezt mindig az alkotógárda határozza meg. Mi hagyjuk spontán alkotni a szerzőinket, tehát nagyjából ők választják ki, milyen tárgyról, milyen - nagyobb - kulturális eseményről írnak. Egyrészt, megbízom az értékítéletükben, másrészt, azok mentén a polgári értékek mentén alkotnak, amit bátran fölválalhatunk.

- Megjelenés előtt áll a folyóirat 1848-as különszáma. Mit tartalmaz ez a szabadságharc százötvenedik évfordulóját ünneplő különszám?

- Sikertült izgalmas, érdekes, és remélem történészek szemével is újdonságokat tartalmazó anyagokat összegyűjtenem. Néhány példa: Csiffáry Gergely történész, levéltáros Mária főhadnagyról, azaz Leibstücker Máriáról közöl egy tanulmányt. Gebei Sándor az egri tanárképző főiskola tanára 1848 eseményeiről összegzi gondolatait. T. Ágoston László, aki a Lenkey család leszármazottja maga is, az egykori honvédtábornokról Lenkey Jánosról írt esszét, és egy novellát. Továbbá több verset közlünk, egyebek mellett Petőfiről is, Lelkes Miklós, Losonczy Miklós tollából. Folyóiratunk különszámát előfizetőinknek ajándékolni szánjuk, s terjesztjük az országos hálózatban is, de a fővárosban az Írók Könyvesboltjában mindenképpen kapható lesz.

Az új Hevesi Napló külsejében is igényes, fóliázott, címlapján egy-egy helyi középület fotójával.

Jámbor Ildikó

SOKSZÍNŰ KÉP-VILÁG ELSŐ OSZTÁLYOSOKNAK

Beszélgetés Kardos Máriával egy új vizuális kultúra tankönyvről

Újabb tankönyv és hozzá kapcsolódó tanári kézikönyv jelent meg a Tölgyfa program sorozatában a Helikon Könyvkiadónál, Bubcsóné Hornyák Klára, Kardos Mária és Preisinger Zsuzsanna szerzőktől *Kép-világ 1. – Vizuális kultúra az első évfolyam számára* címmel. A tankönyv annak a nagyrészt még kiadás előtt álló sorozatnak a része, amely az elsőtől a tizenkettedik évfolyam számára nyújt tananyagot. A programról, a tankönyvről, a vizuális kultúra oktatásának feladatairól és lehetőségeiről Kardos Máriával, a Tanítóképző Főiskola Vizuális nevelés tanszékének tanárával beszélgettünk.

-Az előttünk lévő vizuális kultúra tankönyvek a „Tölgyfa program” keretében készültek. Kérlek, mutasd be ezt a programot!

A Iparművészeti Főiskola Tanárképző Tanszékén Gaul Emil tanszékvezető indította el a Tölgyfa programot. A tanári csapat azért jött létre, hogy kidolgozza a közoktatás tizenkét évét felölelő vizuális nevelés tantervét, ehhez kapcsolódó tankönyveket és kiadványokat készítsen, valamint felkészítse a leendő tanárokat mindezek használatára. A tankönyv-sorozat szerkesztésére Bodóczky István festőművész, egyetemi docens kapott felkérést, ő a Képzőművészeti Szakközépiskolában is tanít. A program pedig azért kapta ezt a nevet, mert a főiskola a Tölgyfa utcában van, tehát – bármennyire is elindítja a fantáziát – semmi elvont szimbólika nincs a névadásban.

Körülbelül három éve indult a műhelymunka. Több helyen próbáltunk pályázni támogatásért, végül a Közoktatási Modernizációs Közalapítvány ösztöndíját sikerült elnyernünk. Menetközben derült ki, hogy a programot többek számára felhasználhatóvá lehet tenni, ha a Nemzeti Alaptanterv (NAT) alapján megírjuk a hozzá kapcsolódó tantervet is. A tanterv után a tankönyv-sorozat következett – eddig az elsős és a hetedik tankönyvek és a hozzájuk kapcsolódó tanári kézikönyvek, gimnáziumi tankönyv és feladatgyűjtemények készültek el. Korábban az alsó tagozatra egyetlen összevont tankönyv létezett. A mi sorozatunk ilyen szempontból előrelépés, mert 16 éves korosztályig minden évfolyam számára külön tankönyvet és tanári segédanyagot írunk. Szemléletében pedig újdonság, hogy a NAT elvárásaihoz alkalmazkodva a vizuális kommunikációval, tárgykészítéssel, gesztussal, mimikával, testnyelvvel és a médiával kapcsolatos feladatok is meghatározó szerepet kaptak.

-A tankönyvek azt sugallják, hogy a program mögött komoly kutatás és csapatmunka van.

A kutatásról annyit, hogy a gimnáziumi feladatgyűjteményben Bodóczky István a sok-sok évre visszamenőleg kipróbált összes ötletét felhasználta. Mi is úgy készítettük a könyveket, hogy mindent kipróbáltunk a gyakorlatban. Szerzőtársaim gyakorló pedagógusok. Preisinger Zsuzsa tizenöt éven keresztül a vizuális nevelés szakvezető tanára volt a Tanítóképző Főiskola gyakorló iskolájában. Bubcsóné Hornyák Klára pedig a jelenlegi szakvezető. Eredetileg rajztanári végzettsége van, de elvégzett egy textil szakirányú kiegészítő képzést az Iparművészeti Főiskolán és szöveg-szakértő is vezet. Azért vettem fel, hogy írjuk közösen ezt a tankönyvet, mert nekem az általános iskolai hivatalos oktatásban nem volt akkora tapasztalatom. Szabadúszó játszóházasként dolgoztam sokáig, egyébként keramikusként végeztem az Iparművészeti Főiskolán. A klub, a játszóház, a napközis foglalkozás, a szakkör volt eredetileg az én területem. Később, már főiskolai tanárként sajátítottam el rengeteg

tudást, amit az oktatásban használnom kell. A könyvbe csak olyan feladatok kerültek, amelyeket sokéves gyakorlat során próbáltunk ki, tehát nem ötleteltünk mások kontójára.

-Úgy látom a tankönyv alapján, hogy ez a tantárgy nem csak a rajznak, műalkotások elemzésének a továbbfejlesztése, hanem mint-ha átvett volna egy bizonyos részt az anyanyelvtanításból is, a felhasználás tanítására gondolok. Számomra abszolút újdonság a „látványolvasás”. Mennyiben több a vizuális kultúra tantárgy, mint a hagyományos rajztanítás?

Valóban, van egy nagyon fontos integráló szerepe a vizuális nevelésnek, nagyon sokféle foglalkozástípust tartalmaz. Ha konkrét feladatokra gondolok, olyan példákat lehetne sorolni, mint hogy az elsős könyvben az állatkertes terepasztról – amit az osztályban együtt készítenek a gyerekek – térképet kell rajzolni. Vagy amikor a kékfestő anyagból bugyolált pólyás babát a készítés fázisait bemutató rajz leolvasásával kell elkészíteni, természetesen tanári segítséggel. Vizuális kommunikáció a papírból hajtogatott csőr kiegészítése madárrá, sárkánnyá vagy valamilyen más állattá, vagy az is, amikor például egy svájci katalógusból való színes kocka építő-játék illusztrációjáról beszélgetnek az órán. A gyerekeknek maga a játék nem újdonság, mivel óvodás koruk óta ismerik, azt kell tehát leolvasniuk a képről, hogy erről a játékról mit tudhat meg a vásárló a kép alapján. Egy elefánt már ki van belőle rakva, de még nem lehet tudni biztosan, hogy a kockák másik oldalából milyen ábra fog kikerekedni. Egy hatéves gyerektől azt lehet megkérdezni, hogy mi lehet a másik állat, amelynek részleteit látjuk. Lehet krokodil, lehet pillangó, de a látható részlet alapján ez nem dönthető el, csak egy dolog biztos, az állat színe. A feladat tehát annak a visszaolvasása, hogy a képről milyen információkat lehet megtudni. Vagy ismert budapesti épületek fotói találhatóak a tankönyv egyik oldalán, és ezeket kell megkeresni egy turistáknak készült olyan térképen, amely átmenet a felülnézetben való ábrázolás és a perspektivikus rajz között, mintha repülőgépről látnánk a belvárost. Ez a feladat a földrajzi ismereteket is fejleszti.

Szó esik az órákon arról, hogy valakinek a ruházatkódása milyen üzenetet tartalmaz. Például most rajtam egy stilizált mező-ségi ruha van. A hajviseletem: kontyba összecsavart haj, nincs kifestve az arcom. Ez a stílus kifejez egyfajta elkötelezettséget, meghatározott hagyományhoz való kötődést, bizonyos anyagok iránti vonzódást. A külsőnkkel is kommunikálunk, kifejezzük a hovatartozásunkat, ez tehát vizuális kommunikáció, a mimikához és a gesztusokhoz hasonlóan. Az ilyen látványokról való beszéd is része a tananyagoknak, természetesen olyan szinten, ahogy egy hatévessel ezt meg lehet értetni. A látványolvasás tehát általánosabb, mint a képolvasás, beletartozhat köznapi látványokról való beszéd is.

A programban fontos szerepet kapott a médiapedagógia. Ennek elsős vetülete csak a fotók elemzése, illetve egy folyamat rekonstruálása összekevert fotók helyes sorrendjének megtalálásával, vagy a rajzfilmkészítés. A hetedikesek már sokféle médiával foglalkozó feladatot kapnak. Sokan csak legyintenek, ha azt hallják, hogy „médiapedagógia”, mert azt mondják, hogy honnan vegyenek huszonöt videokamerát. A mi könyveinkben a feladatok nagyon nagy része elemzés. A tanulók tévénézési szokásokat vizsgálnak, gyakorolhatják műsorok közötti szelektálást, elemzik a reklámokat, megismerkednek a fotók műfajai-

val, a riportfotótól kezdve a portréfotón keresztül a személyes használatú fényképekig. Nem azt mondom, hogy nem élvezetesebb, ha saját fényképezőgépekkel fotózhatnak, de nem kizárólagosan csak ezt a megközelítést kínálják ezek a tankönyvek.

- Amikor mi jártunk általános iskolába, akkor rajzóra volt, ahol rajzolni tanultunk. Az a rajztanítás, amely a vizuális kultúra tantárgyban szerepel, más-e, mint a hagyományos rajztanítás?

Nagyon sok vonatkozásban más. Emlékszem, mennyire megcsodáltam a nálam másfél évvel idősebb bátyám órán készített rajzait. Akkor volt egy olyan szemlélet, hogy egyszerűbb modelleket kell rajzoltatni. Ezért a hagyományos deszka és a piros zománcos fedő volt a táblára rögzítve és azt rajzolták. Ez persze olyan értelemben már mai szemmel nonszensz, hogy a gyerekek életkori sajátosságához egyáltalán nem igazodó feladatokat kellett végezni, ami a játékoság követelményének a legminimálisabb mértékben sem tett eleget. Ez a gondolkodás hiányzik a mi tankönyveinkből. Az akkori rajztanítás kevésbé tolerálta azt, hogy a hatéves gyerek ebben a korban még nem megfigyelés alapján szeret rajzolni, hanem a belső képzetait szereti kivetíteni. Ezért az általunk írt első osztályos tankönyvben összesen három olyan feladat van, amelyben a természet utáni ábrázolás megjelenik. Egyszer gyümölcsöstálat kell mintázni, szétnyomkodott agyagtálba körtét, almát, szilvát és egyéb gyümölcsöt, ahol modell utáni képzet működik; egyszer zöldhagymát rajzolnak, de ebből később hagyma-boszorkány és hagyma-vitéz lesz; egyszer pedig aranyeső-ágot festenek, amelyből azután tavasz-tündér lesz. Ezek olyan címszó alatt futnak a könyvben, hogy „Kísérelt a belső képzet gazdagítására”.

- A tankönyv önmagában egy érdekes és színes képeskönyv, de csak az órán derül ki, hogy ezek a képek milyen összefüggésben vannak egymással. Alig tartalmaz valamilyen szöveget, a tanári kézikönyv pedig arra utal, hogy a feladatok nagyon komplex tevékenységeket tesznek lehetővé.

Nem akartuk megterhelni olvasandó feladatokkal a könyvet, hiszen elsősökről van szó, akik még nem tudnak olvasni. A feladatokkal kapcsolatos instrukciókat, a képanyag használatát a tanári kézikönyvből tudja a tanító a maga számára megfejteni. Elképzelhető az is, hogy egy-egy képválogatásból valaki a tervezetthez képest egészen más órát épít fel. Eredeti szándékunk az lett volna, hogy óravázlat-gyűjteményként sokkal bővebbre tervezzük a képanyagot és akkor a tanítói szabadság a válogatásban is jobban megnyilvánulhatott volna, de ez nagyon megdrágította volna a tankönyvet, amit nem vállalt a kiadó.

- Mennyibe kerül a tankönyv a gyerekeknek?

850 forintba kerül, de a pedagógusoknak lehetőségük van arra, hogy a könyvkiadónál a helyszínen negyven százalékos kedvezménnyel vegyék meg, mint minden Helikon könyvet. Természetesen ez vonatkozik arra az esetre is, ha egész osztály számára vásárol. Nem optimális, de még úgy is elképzelhetőnek tartom a könyv használatát, ha két gyereknek van egy könyve, mert ketten még tudják nézni együtt.

Sokat beszélnek mostanában arról, amit mindannyian tapasztalhatunk, hogy az utóbbi években megváltozott a vizuális környezetünk. A felfokozott vizuális hatásokkal a gyerekek is állandóan találkoznak az óriásplakáttal telezsúfolt utcákon, de főleg a tévé műsoraiban. Erre lehet azt mondani, hogy borzalmas, káros, el kell zárni a gyerekektől, de lehet azt is mondani, hogy meg kell tanulni valamilyen módon eligazodni ebben a sokféleségben. A befogadói magatartás kialakítása célja a vizuális kultúra tanításának, persze nem az első osztályban, hanem később. Fontos egy olyan magatartás kialakítása, amikor nem csak a felület nagysága, a színesség, vagy a klip agresszivi-

tása hat. Meg kell tanítani a válogatás képességét. Nyilván az olyan védekezés is fontos lenne, hogy például iskolák közelében ne helyezzenek el óriásplakátokat. Valamilyen módon a korlátozást is meg lehet és meg kell tanulni, mert szerintem az nem megengedhető, hogy a gyerekek naponta két-három órát üljenek a televízió előtt. Akármilyen válogatással sem hiszem, hogy ez hasznos időöltés lehet. Nem csak a látott agresszió hatása káros a viselkedésre, hanem az, hogy a jópofaság köntösébe van öltöztetve az egymásnak való fájdalom-okozás. A könyv kapcsán a szerkesztő részéről nagyon határozottan megfogalmazott elvadás volt, hogy lehet nem szeretni ezt a reklám és tévé és fotóáradat-világot, de akkor is, mint ténnyel, számolni kell vele és nem lehet már megengednie a tanárnak, hogy egyszerűen ne vegyen tudomást erről, hogy elzárkózzon előle. Ez nem jelenti azt, hogy az elveivel összeegyeztethetetlen képregény gyártása legyen a feladata, de meg kell mutatnia a képregény megfelelő párhuzamait a képzőművészetben, amikor egy történetet folyamat-szerűen ábrázoltak. Ilyen például Masaccio Az adógaras története című képe, ahol a bibliai történetnek három jelenetét ábrázolta egy természeti környezetben. Ha ilyen összefüggésbe kerül a képregény, akkor elképzelhető, hogy más lesz a megközelítése. Vagy a forgatókönyvkészítés kapcsán a történet vázlatának elkészítésében segíthet a jelenetezés, amit szintén a képregények segítségével is meg lehet tanítani. Így az oktatás az előnyeit használja ki annak, amiben a gyerekek amúgy is benne élnek.

- Tud-e a vizuális nevelés tantárgy hatni az ellen például, hogy a gyerekek nagy része gyakorlatilag a tévé képernyője előtt nő fel?

Szerintem a legnagyobb érték az volna, ha a valamit létrehozni tudás örömét meg lehetne belőle tanulni, mert a fogyasztói társadalom ellen ez a legnagyobb védekezés. A programokban nagy szerepet kaptak a különböző kézműves tevékenységek. A belefektetett munka megbecsülését lehet megtanulni azzal, ha a gyerekek tapasztalatot szereznek arról, mit jelent létrehozni valamit. És talán másképp ítélnék majd a környezetükben lévő tárgyakról is, például, hogy mikor eldobható valami, illetve mikor lehet még megjavítani. Nagyon eldobós világban élünk, szerintem meg kellene tanulni a tárgyak tiszteletét, hogy nem kell állandóan mindent lecserélnünk magunk körül.

- A tanári kézikönyvben olvastam, hogy ahhoz, hogy egy tanár ebben a tantárgyban hiteles tudjon lenni, magának is alkotó embernek kell lennie. Hogyan tud egy általános iskolai tanár a munkája mellett alkotó ember lenni?

Az alkotás követelménye elsősorban azokra a tanárookra vonatkozik, akik valamilyen képzőművészeti szakon végeztek és általában felsőbb évfolyamokon tanítanak. A tanítóra ez úgy vonatkozik – amit mindig megkövetelünk a tanítványainktól – hogy az órára való felkészülés során mindig meg kell csinálni a várható gyermekmunkát. S ennek nem az az értelme, hogy egy huszoneves tud-e hat éves szintjén festeni, hanem miközben ő maga megcsinálja a feladatot, akkor tudja felmérni, hogy mi benne a nehéz, vagy miféle javasolt sorrenddel lehet az órán megoldani, milyen eszközhasználatot kellene hozzá bemutatni. Tehát az alkotást a nagyon konkrét pedagógiai vonatkozásban is hasznosnak tartom. Az jó volna, ha a tanár a tanárságával valamilyen művészi rangot és hitelt tudna szerezni, de azért azt látni kell, hogy nagyon nehéz az alkotói életformát a tanársággal összeegyeztetni. De az mindenképp igaz – és ezt kollégáimon is látom –, hogy a tanításból is rengeteg ötletet kaphat valaki az alkotáshoz. Úgy is működik ez, hogy amivel az ember amúgy is foglalkozik, azt beviszi az órára is. A tanítást felfrissítő új ötletek sokszor az alkotói próbálkozásokból táplálkoznak.

Sághy Erna

KITÜNTETETTEK AUGUSZTUS 20. ALKALMÁBÓL

P. VASS JÁNOS,

a Magyar Művelődési Intézet
Népművészeti Főosztály Szakmai Házának munkatársa,
Népművelésért Díj

A Vízöntőtől a Szakmai Házig

A szántás-vetést nem, de minden egyéb folklórismeretet oktató, néprajzos, népművelő, népzeneész P. Vass János a néptáncosok Szakmai Házának „mindenesé” augusztus 20-a alkalmából „Népművelésért” kitüntetésben részesült.

- Gratulálok, és hadd faggassam egy kicsit a múlttól.

-Érdekes történet, ugyanis sohasem készültem népművelőnek, szakmámat tekintve néprajzos vagyok. Néprajz - történelem szakon végeztem az egyetemen, amellett nagyon régóta foglalkoztam a népzenevel.

Mint aktív zenész kerültem kapcsolatba a népműveléssel, hiszen akkoriban különféle amatőr csoportokban működtem közre, mint az Orfeo illetve a Vízöntő együttes. Ezen élmények egy életre meghatározóak voltak - lám a népzene ma is mindennapjaim gerincét alkotja.

1972-ben az Orfeo együttesel a Ki mit tud-on második helyezést értünk el - magyar illetve latin-amerikai népzenei játszottunk. Akkoriban Sebőék a Bartók együttesnél dolgoztak, így történt, hogy Novák Ferenc a Bihariból minket kért fel kísérő zenekarnak. Így kerültem én a néptáncos mozgalomba, mint zenész. Sokat jártunk Novák Ferencsel anyagot gyűjteni, és ebben az időben számos előadást tartottam a népi hangszeres zenéről.

1979-ben végeztem az egyetemen, tovább zenéltem a Bihariban, mikor kiderült, hogy Lelkes Lajos a néptáncosok Szakmai Házát szervezi a Művelődési Intézetben. Egy módszertani központot kívántak létrehozni koreográfusok, zenészek, táncosok részére, egy mindenki számára hozzáférhető gyűjtemény megteremtése volt a cél. Ily módon 1980. szeptemberében leszerződtem a Szakmai Házhoz.

Annak idején egészen sok támogatást kaptunk a minisztériumtól, lett videomagnónk, vágóasztalunk - így viszonylag jó alapokkal indultunk. Azóta egy tekintélyes archívumot hoztunk létre, melynek alapját az Akadémia Martin György által féltve őrzött anyaga, illetve színpadi koreográfiák, fesztiválok felvételei képezik. Amit tudtunk, megmentettünk a régi szalagokról - a gyűjteményt azóta is saját erőből igyekszünk gazdagítani. Számomra azok az anyagok a legkedvesebbek, melyeket a többiek, bárkik ajánlottak fel a „köz hasznára”. Hangzóanyagunk is széleskörű - mind a megjelent lemezek, mind saját gyűjtéseink megtalálhatók benne.

Igy lettem én foglalkozásom szerint népművelő, szakmám szerint néprajzos.

Közben elkezdtem tanítani is. Már vagy öt éve oktatok különféle néptáncosoknak szervezett továbbképző tanfolyamon, illetve Fótton a népi mesterségek középiskolájában. A folklór ismeret - ahogy én hívom, hiszen csak a szántás-vetés nem tartozik a tananyagba - már az érettségi tárgyak között van ebben az iskolában. Ügymond első mohikánként kezdtem a néprajz oktatását.

- Milyen a néprajz fogadtatása az iskolában? Mennyire érdeklődnek iránta?

Tapasztalataim szerint a tanítványaim - mind az idősebbek, mind a fiatalok - szeretik, amit és ahogy tanítok. Mégis, az érettségiig vezető út meglehetősen rögös. Ha valaki ilyen szak-középiskolába jár, és például fazekasnak készül, előfordul, hogy nem érdekli a matematika. Az, hogy a néprajz ne érdekelje, elfogadhatatlan lenne. Akkor felmerülne a kérdés, hogy mit keres itt. És hát pedig előfordul az is, hogy a néprajz se érdekel valakit. De a probléma nem ez. Valójában a háttér-műveltség hiánya az ijesztő, és ez az, amire minden tanár panaszkodik. A gyerekek életükben alig láttak térképet, meg kéne tanulniuk a földrajzot. És nekem ne mondják azt se, hogy például Somogy a Balaton alatt van, mert a Balaton alatt meder van, és Somogy attól délre található. Ezek siralmas dolgok. És a tudásuk hozzátartozik ahhoz, hogy valaki jó tanár legyen. És így lehet, hogy amikor egy osztály leérettségizik, az lehet nagyon jó érzés.

Ami a felnőtteket illeti, vannak akik tíz-tizenöt évig táncoltak, és mintha kizárólag tornáztak volna, nem is érdeklődtek a szellemi háttér. Mások hihetetlen nyitottsággal és kíváncsisággal fordulnak a néprajz felé. Nekem az a véleményem, hogy nem csak a jobbra kettőt balra kettőt kell ismernie egy táncosnak, hanem a népszokásokat, a népviseleteket....Ezt illik tudni.

Tanfolyamainkon viszonylag nagy az érdeklődés, de nem vagyok benne biztos, hogy nem a papírgyűjtés-e a cél.

Az én életemben tulajdonképpen a tanárság pótolja a fellépések lámpalázát, izgalmát. Én annak idején is aggodó típus voltam, ez az adrenalin szint emelkedése a mai napig megmaradt....

- További megvalósulásra váró tervek, álmok ?

- Tankönyvet írok. A mostani irodalom teljesen használhatatlan abban az oktatásban, amit én művelek. Népcsoportokról, népszokásokról próbálok összeállítani egy könyvet, hogy tudjak miből feladni tanulni valót.

Szívesen kutatnék is, régóta dédelgetett álmom a magyarországi betyárság történetének feldolgozása, de erre se idő, se lehetőség. Sajnos.

Mindig akad annyi tennivaló, hogy nem kell azon gondolkodnom, vajon mi legyen a következő lépés. Szerencsére a kollegáimmal ellentétben, nekem nem kell adminisztrálni, nem kell a pénzt hajtani. És ez jó, mert nem is tudnám csinálni. A Szakmai Ház amolyan közvetítő iroda - megfordul itt az egész szakma.

Nagyon jól érzem itt magam, a munkám az életem - ezért is esett jól a kitüntetés, az elismerés. Köszönöm!

Zöld Krisztina

MÁTÉ LAJOS,
a Magyar Művelődési Intézet Előadó- és Vizuális Művészeti
Főosztály nyugalmazott főmunkatársa,
Népművelésért Díj

Lapunk kitüntettünkről a Szín 2/3-as számában
közölt életút-interjút.
Gratulálunk munkatársainknak!

KOVÁCS GÁBOR,

a Kovács Máté Városi Művelődési Központ
és Könyvtár igazgatója,
Bessenyci György-díj

Kovács Gábor 1954. november 6-án született Debrecenben. 1973. szeptember 1-től - 1976. november 30-ig Balmazújvároson a Veres Péter Művelődési Központban, 1976. december 1-től - 1978. február 28-ig a hajdúszoboszlói Művelődési Központban dolgozott, mint előadó. 1977-ben a debreceni Tanítóképző Főiskola népművelő-könyvtáros szakán szerzett diplomát. 1982. március 1-től - 1983. augusztus 31-ig a Kőlcsey Művelődési Központ szervezési csoportvezetője, 1983. szeptember 1-től - 1985. december 31-ig a Hajdú-Bihar megyei Moziüzemi Vállalat alkalmazottjaként, a hajdúszoboszlói Bocskai Filmszínház igazgatója. 1986. január 1. óta dolgozik jelenlegi munkahelyén, mint igazgató.

Kovács Gábor 25 éve dolgozik a közművelődésben, s ebből több mint egy évtizede jelenlegi munkahelyén, a Kovács Máté Városi Művelődési Központ és Könyvtárban. Tagja a Népművelők Országos Egyesületének, a Közművelődési és Közgügyi-témeyi Dolgozók Szakszervezetének, a Magyar Filmklubok Szövetségének. Alapító- és vezetőségi tagja a Szoboszlón jelenleg is működő civil szervezeteknek. 1986-91-ig a TIT hajdúszoboszlói szervezetének titkáráként számos előadásorozatot, szabadegyetemet szervezett.

1987 óta itthon és külföldön rendezett kiállításokkal, kiadványok szerkesztésével ápolja, segíti, népszerűsíti a városban élő népművészeket. Javaslatára és kezdeményezésére jött létre a Bocskai István Helytörténeti Múzeum „Hajdúszoboszló élő népművészete” című állandó kiállítása. Kiemelkedő jelentőségű a Szókimondó című helyi folyóiratban közölt „A hagyományok útján” című sorozata, mely feldolgozza a 13 szakágban működő, több mint húsz népművész pályafutását. Ehhez kapcsolódott a „13 tárgy - 26 fotó” címmel rendezett kiállítás, az 1998. évi falinaptár kiadása, mely szintén Hajdúszoboszló élő népművészeit mutatja be.

Népművészeti kiállításokat szervezett Palangában, Bad-Dürnheimben, Késmárkon, Dicsőszentmártonban.

1990 óta egyik szervezője a Nemzetközi Amatőr Művésztalpnak, melyen öt ország (Románia, Csehország, Lengyelország,

Szlovákia és Magyarország) legjobb nem hivatásos alkotói vesznek részt. Az idén ötödik alkalommal vezeti az Országos Népi Szoborfaragó Táborát, melynek munkája során több mint ötven kispasztikával, közel 8-10 köztéri szoborral gazdagodott a helyi múzeum.

A Szoboszlói Galéria vezetőjeként közel kétszáz képzőművészeti kiállítást szervezett, segítségével került Hajdúszoboszló közterére 1992-ben Szabó László: A növekedés szimbóluma és 1994-ben Kígyós Sándor: Zászló című szobra.

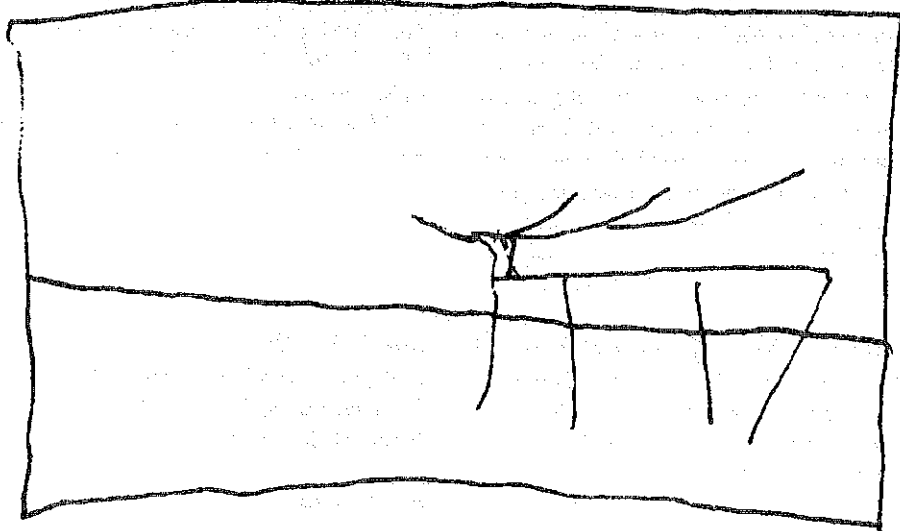
Létrehozója az ifjúság szórakoztatását szolgáló T-boy Szórakoztató Központnak.

1994-ben ismerkedik meg Joseph Kadar szoboszlói születésű, jelenleg Párizsban élő festőművésszel, akivel 1995-ben és 1997-ben együtt rendezik a Nemzetközi Mail-Art Biennálét, a világ első Kollázs Biennálét, és az 1996-ban városunkban megnyílt Nemzetközi Modern Múzeum is közös munkájuk eredménye.

Harmadik éve kezdeményezője és megvalósítója a háromnapos nyári Szoboszlói Folk Hétvégének, ahol az ország legismertebb 12 népzenei együttese, táncosai és környékbeli népművészek szórakoztatják a többezres magyar és külföldi nézőközönséget.

1996. januárjában indította el, mint alapító szerkesztő az első helyi kultúrával, hagyományokkal, történelemmel, képzőművészettel stb. foglalkozó Szókimondó című kulturális folyóiratot. A folyóirat havi rendszerességgel jelenik meg. A lap megjelenéséhez olyan támogatókra talált, mint a Nemzeti Kulturális Alap, az Országéptető Alapítvány és a Pro Renovanda Cultura Hungariae Alapítvány Karácsony Sándor Emlékére szakalapítvány.

Kovács Gábor igazi lokálpatrióta, az emberek szeretik, szakmai tanácsát, véleményét rendszeresen kikérik. Nem lehet olyan kulturális vagy sportrendezvény a városban, melyhez köze ne volna. A „Hajdúszoboszlói Nyár” rendezvényei, orgonahangversenyek, zenélő udvarok, nemzetközi csoportok bemutatói, városi lovasnap, Húse Károly Nemzetközi Emlékverseny, Gázláng sakkfesztiválok, Szoboszlói superbajnokversenyek, TV-s közvetítések segítőkjeként szerzett tartalmas perceket az embereknek. A helyi kulturális intézmények összehívása körüli huzavona során 1997-ben kiállt a dolgozók érdekeiért, így gyakorlatilag egyetlen alkalmazott sem vesztette el állását, neki köszönhetően.

SAJÓ ATTILA,

**a kazincbarcikai Egressy Béni Művelődési Központ
és könyvtár igazgatója,
Bessenyei György-díj**

Sajó Attila 1978-ban érettségizett a miskolci Földes Ferenc gimnáziumban. Középiskolai tanulmányainak befejezése után két és fél évig képesítés nélküli pedagógusként dolgozott Sajószentpéteren. 1981-ben került jelenlegi munkahelyére, a kazincbarcikai Egressy Béni Művelődési Központ és Könyvtárba. 1985-ben végezte el a nyíregyházi Bessenyei György Tanárképző Főiskola történelem, népművelő szakát.

Az Egressy Béni Művelődési Központ és Könyvtárban először ismeretterjesztő előadó, majd művészeti vezető volt. 1986-ban az intézmény igazgatóhelyettese lett. 1991-ben és 1996-ban pályázat útján bízták meg az intézmény igazgatói feladatainak ellátásával.

Első munkaterülete az ismeretterjesztés volt. Ennek során elsősorban a felnőttnevelési programok vonzották (tanfolyamok, szabadegyetemek). Eredményes együttműködést alakított ki a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat helyi és megyei szerveivel. Még a mai nap is, immár 15 éve, több olyan tanfolyam működik (pl. titkárnőképző, szabás-varrás, stb.), melyet ő kezdeményezett.

Mint művészeti vezető munkáját úgy végezte, hogy nemcsak az intézmény művészeti csoportjait, hanem az intézményes kereten kívüli alkotó munkát is segítette.

Erre az időszakra esik a citerazenekar Borsod-Abaúj-Zemplén megyei találkozójának elindítása, továbbá számos tehetségtutató program rendszeressé tétele.

Mint igazgatóhelyettes rendkívül jól szervezeten koordinálta az intézmény különböző programjait. Rendszeresen vezetett olvasótáborokat, irányította hagyománnyá vált rendezvényeket, a városi szintű programok megszervezését.

1991-ben pályázat útján kapott megbízást az igazgatói teendők ellátására. E munkakörben végzett tevékenységének legnagyobb eredménye az, hogy a nehéz gazdasági körülmények, az átalakuló társadalom időszakában is sikerült nyilvánvalóvá tennie és megőriznie az intézmény értékeit.

Munkájával biztosította Kazincbarcikán a művelődés lehetőségeit, az intézmény kiegyensúlyozottan és jó határfokkal működik.

Igazgatói tevékenysége során új, immár hagyománnyá vált nagyrendezvényeket indított el, mint pl. a Sajómenti Folklor Fesztivál, Kazincbarcikai Termékbemutató és Vásár, Kazincbarcikai Nyár, Népzenei találkozók.

Rendkívül nagy figyelmet szentel az oktatási intézményekkel történő közművelődési együttműködésre. Évek óta rendszer-

resek a gyerek Ki Mit Tud-ok, az Ovis Gála, a vers- és prózamondó versenyek, a Kazincbarcikai Diáknapiak, a különböző tehetségtutató rendezvények.

Mind a közművelődés, mind a könyvtár területén kidolgozta és irányításával megvalósult a számítógépes információs rendszer, mellyel alkalmat adott a város polgárainak a világban való tájékozódásra, a különböző információk megszerzésére, a dokumentumok digitalizálására, az intézményi szolgáltatások bővítésére.

Példamutatón szervezi a városkörnyéki településeken működő közművelődési intézményekkel a szakmai együttműködést. Talán országosan is példa értékű a városkörnyéki közművelődési társulás szervezése és koordinálása, melynek során a városkörnyéki kistelepülések színvonalas szakmai szolgáltatást kapnak az intézménytől. Mondhatnánk, hogy az Egressy Béni Művelődési Központ és Könyvtár a megye egyik közművelődési decentruma.

1991-től a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei igazgatói munkaközösség tagja, annak egyik vezetője. Kiemelkedő szerepet vállalt a megyei közművelődési tanácsadás és szolgáltatás megújulására szolgáló szakmai koncepcióval. A Magyar Népművelők Egyesülete megyei elnökségének tagja.

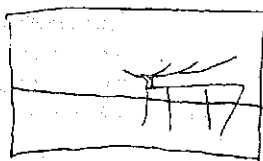
1989 óta óraadóként tanít a kazincbarcikai Jókai Mór Középiskola közművelődési szakán. A tanítás mellett nagy fontosságú, hogy szerzője a „Közművelődés módszertana” című II.-III.-IV. osztályos tankönyveknek.

Széleskörű és szerteágazó munkája mellett részt vesz a város közéletében, mely a közművelődéshez kötődik. 1990 óta külső szakértőként tagja a város képviselő-testülete mellett működő művelődési állandó szakmai bizottságnak. E tevékenysége során is nagy gondot fordít a város kulturális, művészeti, közművelődési életének fejlesztésére.

Sajó Attila - több mint másfél évtizedes szakmai munkája során - legfontosabb feladatának tekintette és tekinti a legszélesebb közönségigény színvonalas kielégítését, a különböző szakmai műhelyekben folyó minőségi munkavégzés megteremtését, a közművelődés tárgyi feltételeinek korszerűsítését. Vezetőként menedzserszemlélettel, a szakmai munka személyi és tárgyi feltételeinek biztosításával, a jó munkahelyi légkör és a közösségi munka megteremtésével látta és látja el feladatát.

Szakmai tevékenysége nagyban hozzájárult ahhoz, hogy a Egressy Béni Művelődési Központ és Könyvtár munkája kivívta a kazincbarcikai lakosok megbecsülését és tiszteletét, hozzájárult ahhoz, hogy megyénk egyik kiemelkedő közművelődési intézményévé vált, melynek során szakmai körökben országos hírnévre is szert tett.

Hazag Mihály, volt munkatársa és tisztelője

AKIT 1961-BEN TŰNTETTEK KI A NÉPMŰVÉSZET MESTERE DÍJJAL:

Karsai Zsigmond

A tánc, az éneklés valami olyasmi, amit nem kell tanítani, vele születünk - rúgkapálunk, gögicsélünk - írás és olvasás nélkül is ráébredünk fortélyaira.

Karsai Zsigmond - festőművész, dal- és táncgyűjtő néprajzkutató - feldolgozta szülőfaluja, Lőrincréve történetét, melyről különböző írásokat jelentetett meg.

1961-ben a Népművészet Mestere címmel tüntették ki, 1976 óta több hanglemez felvétele készült. Önálló lemezével 1987-ben Nagydíjat nyert.

Egy ilyen gazdag életről írni szűk a néhány oldal, róla mesélni kevés a néhány óra, szóljon mégis ez a rövid ismerkedés a kezdetekről, a visszaemlékezésről - Zsiga bácsiról.

- Kezdjük Lőrincrévével!

- Lőrincréve most víz alatt van, a Maros elöntötte. Többször is elöntötte, de most teljesen. Lőrincréve a Maros partján terül el - egy patkó alakú kanyarral kerüli meg a folyó - és a Maros minden tavasszal kiönt. Olyankor mindig kimentünk a jégzajlást figyelni - a víz hidakat és csónakokat sodort el. Akkor nem volt televízió, meg egyéb - mi ezzel szórakoztunk.

Autók sem voltak, az egész faluban két bicikli volt egészen a negyvenes évekig - így, ha mi el akartunk menni a szomszéd faluba, akkor gyalogoltunk. Én huszonkét éves koromig nem ültem vonaton és harminc éves is voltam, mikor először autóban ültem - nem úgy, mint a mai gyerekek, akik beleszületnek az autóba. Ami ismeretet megszereztünk, azt az ilyen utakon - falutól faluig - szereztük meg, és egymástól. Saját akaratunkból egymástól tanultunk, nem készítetett rá senki. Néha sajnálom is a mai gyerekeket, akiket különböző tanárok tanítanak, s szerencsésük van, ha egyáltalán jó tanárt kapnak.

Az utcán mindenki mindent látott, lehetett beszélgetni, tanítani. De nem is voltunk olyan sokan, az egész falu mindössze hatszáz lelkes volt - fele magyar, fele román. Egymással beszélgettünk, megtanultunk közben románul is, ugye - és ők is magyarul.

Tehát Lőrincrévéről annyit, hogy amint mondtam, a Maros mentén fekszik, dombok között. A sík területeket megművelik. Mi is szőlőt termesztettünk - többek között - és bort termeltünk. A faluban két halász volt, hoztak is gyakran halat, de mi gyerekek nem ettünk sosem, mert féltünk, hogy a torunkon akad a szálla. Persze, azóta már megszerettem a tokaji, meg a csongrádi halászevet. A folyót viszont már akkor is nagyon szerettem. Kisgyerek koromtól fogva sokat játszottunk a folyóban. Többször is átúsztam a Marost, ami pedig ám meglehetősen sebes folyású volt.

- Hogyan került kapcsolatba a táncsal?

- Hát az csak úgy jött, az vele járt. Külön nem szerveztük, hanem minden alkalmat megragadtunk arra, hogy táncoljunk. Maros partján fürdés után, jószág legeltetéskor - összejöttünk, aztán bemutattuk, ki mit tud. Aztán ment persze, hogy: Te! - láttam, hogy tudsz egy új figurát, hogy is van? Nekem volt két bátyám, s mindig a nagyobbaktól lestem - lestük - el.

Aztán meg vasárnaponként hívtunk a szomszéd faluból zenészeket és ünnepeket rendeztünk. Így, mikor szólt a zene, kérdeztük egymást: tudod, mit kell erre táncolni? - aztán persze, hogy tudtuk. Nos, így tanultunk meg egy-egy figurát - azután ez összeállt egy egésszé.

Minden gyerek tizennégy évesen konfirmált - lévén Erdély református - s így felnőtté vált. Ha már betöltötték a fiatalok ezt a kort, nem csak, hogy lehetett, de kötelező volt táncba járni. Nem is volt más szórakozás, és ez volt tulajdonképpen a társadalmi élet is. Terményben fizettünk. A csűrért, ahol táncoltunk, odaadtunk például két hold búzát, s ezért májustól szeptemberig vasárnapokon a csűr a miénk volt. A csűr alját, a földet fellocsoltuk, kis tőzeget tettünk rá, így alkalmas volt a táncra. A lányok aztán a szünetekben söprögettek.

Ezeket az összejöveteleket mindenkinél mindenkinél táncolni kellett. Nem voltak kialakult párok és elzárkózók. Nem volt olyan, hogy erre haragszom, ezt nem szeretem.

A szokás az volt, hogy amikor a muzsikások jöttek és megérkeztek a falu szélére, rákezdték a zenélésre, hogy mindenki hallja, hogy megjöttek. Mi annyira lelkesek voltunk, hogy kimentünk a falu szélére, ott vártuk a zenészeket és velük együtt vonultunk. Hallgattuk, hogy mit játszanak - és tanultuk.

Ahogy megérkeztünk a csűrbe - ugye - és a prímás megkérdezte, hogy: akartok-e pontozni, fiúk? - hát persze, hogy akartunk. Ekkor történt, hogy az egyik zenész rám mutatott és azt mondta: ebből a fiúból táncos lesz! A pontozó az a legényes tánc, amit a legények a cigány előtt táncolnak: félkörbe állnak és amikor a cigány elkezd, akkor a félkörbe állók közül a jobb oldalról indulnak egyenként a cigány elé és ott táncolnak. Amíg az egyik pontozik, addig a többiek egymás vállát fogva nézik és kiáltoznak aszerint, hogy milyen a táncos.

No, hát aztán úgy megszerettem a táncot, hogy nagyon. Emlékszem, hogy egész héten dolgoztunk - én egy vékony dongájú fiú voltam - és vasárnap, amikor pedig mindig valami különleges ebéd volt, nem tudtam enni az izgalomtól, hogy nemsokára tánc lesz. Azután végigtáncoltam mindent, amit lehetett. Ma már úgy gondolom, az hajtott ennyire, hogy ha már ilyen vezna vagyok, legalább jól tudjak táncolni.

Azt mondják általában jótáncúnak, aki ritmusosan, dallamra kezd és a végén nem dől el a forgásban. A legény egy tízfilléresen tudjon táncolni. Ez úgy értendő, hogy a belső lábát nem emeli el a földről, a lányt úgy vezeti, hogy szép egyenletesen forog körülötte. A fejét nem rángatja, nem hullámszik a mozgása, szép egyenes a testtartása, füttyög (ujjával pattintgat) és szépen tartja a jobb kezét. Egy kicsit jókedvű és szépen kiáltozik. Úgyesen forgatja meg a lányt, tehát a szép tartás, víg kedély és jó mozgás a fontos. A lépéses járás még nem tánc. A lány részéről jó táncos az, akit a legény nem tud felvenni a lábáról, érzi, hogy a legény hogy akarja vezetni, könnyű a mozgása, kedves, szép, egyenes a testtartása és vonatkozik rá is mindig, ami a fiúra.

- És a másik szerepbe, a festés - az hogyan kezdődött?

- Na, az a másik. Az az életem tragédiája. Ott kell kezdenem, hogy volt egy nagybátyám - Gyurka bátyám -, aki gyerek-

korában nagyon szépen rajzolt. Volt egy rajzfüzete, ami valahogy a kezembe került és ennek hatására én is elkezdtem rajzolgatni. Emlékszem, mikor harmadikos elemista voltam, az iskolában fel is figyeltek rám.

Aztán volt ott két papunk, Kály Dénes és Gruzda János. Egyszer meglestem őket, amint a Maros partján festegettek. Én megálltam - és szóhoz sem jutottam, megbabonázott a látvány.

Mikor negyedikes lettem és a templomban vizsgáztunk, fel figyeltek rám és apámnak javasolták, hogy adjon kollégiumba. Ez a harmincas évek elején volt, akkoriban Erdélyben csak papnak vagy tanítónak mehettem volna. Pap nem akartam lenni semmiáron, tanítóként pedig románul kellett volna oktatnom, így azt sem választhattam. Miután az én szüleim is szegény parasztemberek voltak, apám is jobban örült, hogy felcseperedvén inkább dolgozni kezdek. Így hát maradtam, de azt felajánlották, ha elvégzem a két elemi, akkor különözeti vizsgával bekerülhetek a kollégiumba.

Aztán jött a gazdasági válság és én otthon ragadtam. De mivel mindenképpen tanulni akartam, az egyik bátyám révén - aki szabóinas volt - beálltam egy szabóhoz, kitanulni a mesteriséget. Három hétig voltam ott, aztán megbetegedtem - de úgy, hogy többet vissza se akartam menni.

Apám persze örült, hogy visszatértem, de én nem nagyon akartam otthon maradni. Volt egy nagybátyám, akinek nem volt gyereke, és akkor történt, hogy ő és felesége magukhoz vettek. Ángyomat ugyan nem kedveltem, mert egyszer megvert - mindazonáltal ott éltem náluk huszonkét éves koromig. Ott jó módban teltek az évek. Állataik voltak, tizennyolc hold földjük... Engem jövődöbéli gazdaként tekintettek.

Azután 1939 karácsonya körül egy napon fát kellett gyűjteni a csendőröknek, és ahogy álltam az utcán és járattam a szemem körbe-körbe, megpillantottam a kántortanítót a kertjében. Festett. Hát egyszerre odatapadtam a kerítéshez és néztem, hogy mit csinál. Addig még nem láttam igazán közelről senkit sem festeni. Észre vette, hogy leskelődöm, behívott. Megkérdezte, hogy ki vagyok és miért nézem.

Elmondtam, hogy ki vagyok, kérdezte, hogy festenek-e. Mondtam, hogy szeretem a képeket és festenek is, de eddig nem volt rá módom, nem volt olyan a helyzetem.

Azt mondja a festő - Székely Mihálynak hívták -, ő tanítana engem festeni. Nagybátyám persze nagyon büszke volt.

Így történt, hogy hétvégén - amikor mindenki táncba ment - én mentem a festést tanulni.

- Gondolom egyik szemé sírt, a másik meg nevetett. Nem sajnálta, hogy lemarad a táncról?

- Nem, akkor a festés volt a legfontosabb. Nagyon lelkes voltam. Mindjárt az első feladatomban az volt, hogy a templom tornyát és a körülötte lévő bástyákat kellett megfestenem. Tél volt. A mesternek volt erről egy nyári képe, azt mondta, fesse meg télire. Olyan jól sikerült, hogy sokaknak jobban tetszett, mint az eredeti. Azt tanácsolták, hogy ne csak vasárnap festessek, hanem gyakoroljak, rajzoljak a hét többi napján, otthon is.

No, erre megörökítettem a házunkat, meg a szomszédságot.

Amikor már vagy harminc képet festettem, azt mondta Székely Mihály, hogy csináljunk egy kiállítást.

Mindenki nagyon büszke volt. Ángyom is híresztelte, hogy „a fiam festőművész”. Mondták is neki: no, akkor bizony hamarosan elveszted a „fiadat”! Miért? - kérdezte ő. - Hát, mert egy festőművész nem marad ám otthon!

Jött is haza ángyom és sírt, hogy én most elhagyom őket. Mondtam, hogy dehogyan, jól vagyok én itt. Ez volt 1940 nyarán.

1940 őszén a bécsi döntés szerint Észak-Erdélyt lecsatolták. Székely Mihály is átment Észak-Erdélybe, így - ami a festést illeti - egyedül maradtam. Azután ajánlást kaptam, hogy menjek el Szász Árpádhoz Enyedre, és ott nála tanuljak tovább.

Oda mentem vasárnaponként, ahol ebéd után megbíztak egy-egy csendélet megfestésével. A „festő úr” és felesége lepihentek ebéd után - én meg festettem. Mindig meglepődtek, hogy mire felkeltek, már meg is csináltam.

Az ott élő festők egyikének a felesége népviseleteket festett. Érdeklődött, hogy nálunk odahaza, Lőrincrévén milyen a népviselet. Így került szóba a vasárnapi táncolás, majd a végén én tanítottam meg neki a lőrincrévei pontozót, s így jó barátságba kerültünk.

Sajnos közbeszólt a háború. Kisinovóba kerültem szolgálatba 1942 januárjában. Súlyos vesegyulladás kaptam, majd felgyógyulásom után Kolozsvárra menekültem, ahol további kezeléseknél kellett alávetnem magam. Jó a rosszban, hogy festő tanárom, Székely Mihály is Kolozsváron élt akkoriban. Az ő révén kerültem a Kolozsvári Nemzeti Színházhoz díszletfestőnek - Varga Mátyáshoz.

Heti harminc pengőért mostam a vásznat, hordtam a képeket... A műteremben laktam.

Időközben a háború Varga Mátyást is elhívta, Kijevbe vittek. Mielőtt elment, kikötötte: „Zsigáról gondoskodjatok!” Minden nap kellett festenem, rajzolnom a fejlődésem érdekében.

Minthogy majd minden héten új darabot mutattak be, amihez új díszlet kellett, nem sok idő jutott a saját képek festésére. Kijevből pedig Varga Mátyás rendszeresen írta a lapokat, érdeklődve: a Zsiga mit csinál? Fest, rajzol eleget? Kedves volt, szívén viselte sorsomat. Mai napig él - éltesse Isten -, jelenleg Szegeden. Ő volt korábban a Budapesti Nemzeti Színház és az Operaház díszlettervezője.

Nem sokkal ezután a Kolozsvári Festők Szabad Iskolájába kerültem, ahol életemben először rajzoltam aktokat. Nagyon igyekeztem, hogy megfeleljek - mégis a mester, mikor odajött, azt mondta: Maga ezeket nem látja! Ne rajzoljon olyat, amit nem lát! Nagyon fel voltam háborodva, hogy mi az, hogy nem látom. Idővel azonban beláttam, hogy nem látom - egyszerűen, hogy van még mit tanulnom.

Egy következő alkalommal ugyanazt az aktot rajzoltuk és ekkor már azt mondta a mester: No látja, így köll ezt csinálni! Aztán nagyon megkedveltük egymást.

A vége az lett, hogy ajánlották, hogy menjek el Pestre, a Főiskolára. A hatóságok - miután román állampolgárnak számítottam - hallani sem akartak róla. Ekkor Kemény János, a Kolozsvári Színház igazgatója írt néhány sort az érdekemben, és - láss csodát! - rögtön mehettem Pestre felvételizni. Fel is vettem. De nem tudtam, hova menjek lakni, miből fogok élni.

Így kerültem Pestre, a székely egyetemisták kollégiumába. Száz pengővel érkeztem - festékre, eszközökre, befizetésekre elköltöttem minden pénzem. Így hát utaztam a többiekkel a villamos lépcsőjén, és variáltunk az érkezési jegyekkel, hogy meg tudjunk élni.

Visszatérve a tánchoz - a szobatársaim, akikkel a kollégiumban laktam, Molnár Pista bácsinál táncoltak, és kérdezték, hogy nincs-e kedvem nekem is beállni. Mert hogy ott próbáltak a háznál, én is lementem egy alkalommal. Molnár István együttese gyakorolt, aztán szünetben beálltam a szabad táncokhoz, amikor mindenki improvizált. Én is roptam, amit tudtam, ami úgy eszembe jutott. No, Pista bácsi oda is jött és megkérdezte, mit táncolok. Mondtam: pontozót! Hát te azt honnan

tudod? Magammal hoztam Lőrincrévéről! El is füttyültem neki, nem kellett zene hozzá. Rögtön magához vett táncosnak.

Ez időben a Színművészeti Főiskolán rendszeresen tartottak kívánságműsorokat. Zathureczky Edével, Karády Katalinnal, Basilides Máriával léptünk fel. Táncoltunk, zenéltünk - a nyomorúságban ezek a fellépések nagyon szép élményt jelentettek.

Molnár István csoportjával jártuk a vidéki városokat. Ebben az együttesben táncolt Vásárhelyi László is.

A táncomat Molnár Pista bácsi le is filmezte. Egyszer Érdre mentünk - úgy emlékszem tavasz lehetett -, virágoztak a mandulafák és a barackfák - én füttyültem és táncoltam, Pista bácsi pedig megörökítette.

Később, mikor bombáztak, a főiskola is széteszlott, sokáig nem láttuk egymást. 1951-ben találkoztunk újra. Én akkor már kijöttem Pécelre - gazdálkodni.

Mire rendbe jöttek a dolgok, kicsit összeszedtük magunkat, jött a téesz. Nem akartam belépni, ezért azután visszamentem a Képzőművészeti Főiskolára, amit végül 1954-ben fejeztem be. De még azelőtt, hogy befejeztem volna, volt egy ünnepség, ahol táncoltam. Itt találkoztam Rabinovszky Máriusszal és Szentpál Olgával. Ők csábítottak el a Színművészeti Főiskolára tanítani. Elterjedt a híre, hogy van itt egy táncos, aki valami újat tud.

A Vas utcai református templom épülete volt, ahol a táncoktatás folyt. A második alkalommal annyian voltak, hogy alig fértünk el. A nézők között volt Rábai Miklós, az alakuló Állami Népi Együttes vezetője, aki szintén megkért, hogy tanítsam meg a pontozót. Akkor kerültek ki a Berli VIT-re, ahol díjat nyertek ezzel a tánccal.

Ekkor ment műsoron az Ecseri Lakodalmas és a Kállai Kertős is. Egy alkalommal bemutatták az Erkel Színházban egy nagy ünnepség keretében, ahol ott ült Kodály Zoltán is.

Engem is meghívtak és észrevettem, hogy az a pontozó, amit az együttes táncol, nem egészen az, ahogyan én mutattam. Mondtam nekik, ha lenne egy kis idejük, meg kellene pontosan tanulni a táncot, segítenék nekik. Hát most nincs idejük - mondták, - majd szólnak. Azóta sem szóltak. Odakerültek a Népművelési Intézetbe, ahol én is dolgoztam - a Képzőművészeti Osztályon - és naponta találkoztam Rábai Miklóssal, de soha sem szólt, hogy most már végre megtanulnák rendesen a pontozót. Úgy gondolom, hogy ennek az volt az oka, hogy a

nagy, látványos dolgokra fektették a hangsúlyt, mint Mojszejevek annak idején...

Tragédiájukra, Mojszejev is meglátta a táncomat és meg akarta tanulni. „Megtanulták” és mikor legközelebb Budapesten jártak, elő is adták. No, az sok minden volt, csak nem pontozó. Rábaiék el voltak hűlve, alig tudták lebeszélni Mojszejevet, hogy ezt a táncot bemutassa. Ekkor Mojszejev erőszakoskodott, hogy meg akar engem ismerni, akitől a tánc ered.

Az ötvenes évek második felétől kezdve rendszeresen hazajártam Lőrincrévére és környékére gyűjteni - Vásárhelyi Lászlóval és Bodnár Sándorral együtt rögzítettük a dalokat, tánco- kat, meséket, viseleteket...

... Aztán a pontozót vitték szerte a világban - sokan felhasználták koreográfiájukban, mint Falvay Károly, Tímár Sándor. Nem pontosan ugyan, de sokan elsajátították. Még ma is előfordul, hogy fiatalok Lőrincrévéről ideutaznak hozzám Pécelre, hogy mutassam meg nekik a révei pontozót.

Tudja, a népzene az vérből jön. Egyszer egy állami fellépésen az Erkel Színházban a zenészek a kottából csakcsak lejátszották, amit kellett, de amikor a ráadás jött, úgyszólván fogalmuk sem volt, mit húzzanak. Kénytelen voltam dúdolni és úgy táncolni.

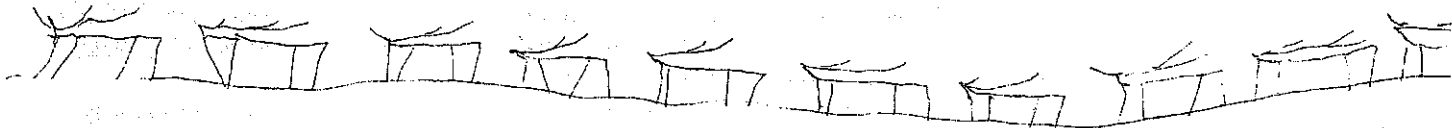
Sajnos elmúltak már azok az idők, mikor hagyományt lehetett teremteni, mikor az ősi dolgoknak értékük volt, amikor egy falu közössége egy szív, egy lélekként tarozott össze. Hagyomány csak ott alakul, ahol az egy közösség állandó igénye. Egy fecske nem csinál nyarat...

Ma Zsiga bácsi gazdálkodik, feleségével Magdi nénivel a béke szigetét őrizgetik Pécelen, a falu végén. Mindenki tiszteli és szereti Őket.

Zsiga bácsi fáradhatatlanul tesz eleget minden meghívásnak - tanít, fest, gazdálkodik és a mai napig is táncol, ha alkalom nyílik rá.

Martin György, kiváló kollégája és barátja így vélekedett róla: „Karsai Zsigmond festőművész ugyan, de közben hivatásának tekintette egy alig ismert, távoli vidék hagyományainak közvetítését is az egyetemes magyar kultúra számára. Kevés példát ismertünk arra, hogy egyetlen ember tevékenysége révén egy egész népcsoport kultúrájának értékei rövid idő alatt nemzeti közkinccsé váljanak”.

Zöld Krisztina

KÖZMŰVELŐDÉS – KÖZSZOLGÁLATISÁG – MÉDIA

A Magyar Művelődési Társaság tanácsadó testülettel bővített, első nyilvános elnökségi ülése*

Juhász Judit: Hölgyeim és Uraim! Tisztelettel köszöntöm Önöket a Magyar Rádió Rt. Márványtermében a Magyar Művelődési Társaság első nyilvános elnökségi ülésén, amelyen a nyár folyamán felkért tanácsadó testület tagjai is részt vesznek. Engedjék meg, hogy mindenekelőtt köszöntsem a június 9-én alakult Magyar Művelődési Társaság elnökét, Jankovics Marcellt, aki – bár az új kormányzat felkérte a Nemzeti Kulturális Alap elnöki tisztére is – közöttünk maradt és továbbra is vállalta körünkben a munkát. Amint a meghívóban olvashatták, mai ülésünk témájául a közszolgálatiságot és a közművelődést választottuk. Ha egészen pontosan akartunk volna fogalmazni, akkor „Közművelődés, közszolgálatiság és média” lett volna a beszélgetés címe, de azt hiszem a felkért első hozzászólók nevéből már pontosan tudták, hogy erre gondoltunk. Köszöntöm körünkben Sára Sándort, a Duna Televízió elnökét és Horváth Lórántot, aki a Magyar Televízió ügyvezető megbízott elnökeként képviseli a médiumot. Természetesen házigazdánk Hajdu István, a Magyar Rádió Rt. elnöke. Köszönjük, hogy a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumának közigazgatási államtitkára, Pröhle Gergely tanácskozásunkon képviseli Hámori József miniszter urat, aki ausztriai utazása miatt nem tud jelen lenni.

Hölgyeim és Uraim! Bizonyosan tudják, hogy a 12 órakor kezdődött, a BBC zeneigazgatójával rendezett közös sajtótájékoztatókon megjelent a Magyar Rádió Közalapítványa Kuratóriumának elnöke, Agárdi Péter is, akit egyetemi tanárként is szeretettel üdvözlünk körünkben. Az Országos Rádió és Televízió Testületet dr. Fehér Zsuzsanna képviseli. Köszönjük igazgató asszonynak, hogy megtszerte bennünket figyelmével. Külön örülök, hogy az elnökségi tagok közül megérkezett Zelnik József, aki a több, mint kétszázötven magyar kulturális szervezet tömörítő Magyar Kulturális Szövetség elnökeként is vállalta a Társaság elnökségi tagjának feladatát.

Arra kértem Hajdu Istvánt, Sára Sándort és Horváth Lórántot, hogy maximálisan 10 percben foglalják össze saját nézőpontjukból a mai vita-témát és utána számítunk arra, hogy valamennyien részt vesznek a beszélgetésben.

Mindenekelőtt felkérem Földiák András, a Magyar Művelődési Intézet igazgatóját – aki a társaság alapító tagja, elindítója –, ismertesse néhány mondatban a társaság célkitűzéseit. Jankovics Marcell elnök úr majd a három médiavezető összefoglalója, vitaindítója után kíván néhány szót szólni. Számítunk arra is, hogy államtitkár úr bármikor bekapcsolódik a beszélgetésbe. Kérem használják a mikrofont, mert rögzítjük a beszélgetéseket és szeretnénk majd nyomtatásban is megjelentetni, amiként például azt a Mélyvízben készült beszélgetést is, amelyben először mutatkozott be a nyilvánosság előtt a Művelődési Társaság néhány elnökségi tagja. Mindkettőt olvashatják majd, néhány nap illetve egy-két hét múlva a Magyar Művelődési Intézet lapjában, a „Szín”-ben.

S még egyet engedjenek meg! Többen kifogásolják, joggal, hogy még nem kapták meg az alapító okiratot. Ezt most regisztrálják és a napokban a kezükben lesz, mindnyájuknak meg fogjuk küldeni. Azért küldtem körbe egy jelenléti ívet a címlistával, hogy bárki, aki tévedést lát benne, igazítsa ki.

Köszönöm még egyszer, hogy eljöttek és átadom a szót Földiák Andrásnak, a Magyar Művelődési Intézet igazgatójának.

Földiák András: Köszönöm szépen. Megpróbálom a legrövidebben elmondani a Magyar Művelődési Társaság történetét. Az alapító atya inkább Molnár Zoltán, én főleg a szervező segítséget vállaltam. Egy elég tágas értelmiségi kör keresett meg a múlt év végén. Ez év elején kezdtünk el beszélgetni. Abból indultunk ki, hogy a magyar művelődés érdekei és értékei nem érvényesülnek eléggé a mai közéletünkben. Hogy nem tudunk gátat vetni annak a hatalmas méretű átalakulásnak, modernizációnak, ránk ömlő kommersz tömegnek, amitől szenvedünk. Gátat vetni nem is fogunk tudni, de még csak hatni sem tudunk ellene valamilyen mértékben. Arról beszélünk, hogy meg kellene próbálni a magyar értelmiség legjavát mozgósítani annak érdekében, hogy többet tudjunk tenni. Az alapítók, akik ezt fölvetették: a már említett Molnár Zoltán – aki ma nem tudott eljönni, de üzente, hogy az eredeti szellemben tartssunk ki és végezzük a munkát –, a jelenlévő Varga Domokos és Szenté Ferenc. A folytatás az volt, hogy az intézetben szerveztünk egy konferenciát, tanácskozást, kipróbálni azt, hogy valóban van-e olyan szándék, ami éltetni fogja ezt a társaságot. Ennek az volt a címe, hogy a „Művelődés stratégiai tervezéséről”. Igen komoly vita volt arról, hogy mi legyen a társaság célja és milyen elvi célkitűzései legyenek Tíz órától délután négyig egyfolytában erről értekeztünk és nem jutottunk igazán a végére. De nagyon sok érdemi megállapítás és az az elhatározás született, szándéknyilatkozatokkal, hogy alapítsuk meg a társaságot. A Magyar Művelődési Társaság június 9-én alakult meg a Budapesti Művelődési Központban. Siettetjük, mert tulajdonképpen szerettük volna létrehozni még a régi kormány ideje alatt, hogy ne legyen politikai kérdés az, hogy milyen kormányt akarunk segíteni ezzel a munkánkkal. Bármilyen kormányt szeretnénk segíteni. Végül is június 9-én már az új kormánnyal álltunk kapcsolatban, de a társaság szervezésének előkészületei már korábban elkezdődtek.

Három legfőbb szándékot említenék, amelyeket az alapító okiratban is több-kevesebb sikerrel megfogalmaztunk. Az egyik, hogy az alkotó, a kultúra teremtésében és a közművelődésben résztvevő értelmiség legjavát megpróbáljuk megszólítani, olykor-olykor összehívni és tanácsait, segítségét kérni annak érdekében, hogy mit tudnánk javítani, mit tudnánk tenni. Ez az egyik célkitűzés. A másik, hogy ennek a közös gondolkodásnak az eredményeit a mindenkori kulturális kormányzat képviselőivel megosszuk és ha elfogadják, akkor esetleg segítsünk a munkájukban. A harmadik, hogy mindezt egy tágabb körben – és az egyesület tagsága igazán ebben segíthetne, működhetne közre –, egy tágabb, szélesebb körben is terjesszük, megmérjük, továbbvigyük. A legszebb cél talán – Molnár Zoltán a legmakacsabban ragaszkodik ehhez – hogy előbb-utóbb ennek a többszintű grémiumnak minden településen legyen egy összekötője. Tehát mindenhol legyen egy ember, akivel tudnánk egy évben egyszer találkozni. Mindegy, hogy a művelődési ház igazgatója, pedagógus, csillagász, olvasóköri vezető, népfőiskola szervező, vagy népművész, de olyan ember, aki partner, aki részt vesz a társaság munkájában és továbbviszi azt. A valóban sok-sok kulturális gondunk közül az egyik leglényegesebbnek azt érzem, hogy hihetetlen mértékben szakadnak le települések és hihetetlen mértékben növekszik a különbség a sokszor egymás közelében

* Az ülés időpontja 1998. szeptember 9.

lévő falvak, városok de különösen kis térségek között is. Talán ezt tudnánk némileg ellensúlyozni. Ezek a legfontosabb célok. A társaság elnöksége operatív, intéző testület, a grémium-szerepet a tanácsadó testület töltené be. Korábban nem sikerült mindenkit megfelelő módon fölkerünk erre, de sokakat sikerült és többeket én személyesen kértem föl és mondtam el, hogy mi a társaság célja, de nem sikerült mindenkivel beszélünk, ezért elnézést kérünk. Van, aki megkapta a meghívót és örömmel jött, de nem tudta pontosan, hogy mire. Ezért külön elnézést kértünk. Közbejött a nyár és sok minden egyéb, ezért mindenkit telefonon kerestünk meg, de talán nem sikerült kellő súllyal elmondani, hogy mit is akarunk. Ez a nyitott, az elnökségnél sokkal lazább és tágasabb tanácsadó testület lenne hivattott a grémium szerepét betölteni és összevonni, összetoborozni az értelmiség széles körét, amely azt a lényegi munkát elvégezné, amit a Művelődési Társaság szeretne. Eddig úgy alakult a tanácsadó testület, hogy akit az elnökség a legfontosabbnak tartott, megbeszéltük, megszavaztuk és igyekeztünk felkérni. Akivel ebben a minőségében csak most találkozunk, nagyon szépen kérem, hogy segítse a munkánkat.

Az igazán operatív szervezet az elnökség. A tanácsadó testület tagjaitól azt kérjük, hogy az eszükkel segítsenek és ha olyan konferencia, vagy fórum van, amelyen fontos dolgokról van szó, arra el tudnak jönni és van mondanivalójuk, akkor szóljanak hozzá. A tanácsadónak más szerepük tényleg nincs, csak az, hogy a tanácsaikkal segítsék a munkánkat. Egy harmadik és tágabb kör a társaság tagsága. A negyedik kör tagjai pedig egyszer majd a minden településen lévő összekötőink lesznek. Egy ilyen társaságnak rendkívül sok bürokráciával kell megküzdenie - alakítási jogszabály, alapszabály készítése -, de ezen kívül, őszintén mondom, az első érdemi, színvonalas, nagyon-nagyon jónak ígérkező és nagyon rangos tanácskozás: ez a mai nap. Igazából most látunk neki a munkának és remélem, nagyon jól fog sikerülni.

Hajdu István: Tisztelt Vendégeink! Megpróbálom ezt a nagyon-nagyon nehezen összefoglalható témát a rendelkezésre álló és elviselhető időkeretbe szorítani. Ezért időnként kicsit talán leegyszerűsítom a problémákat, de ez alapvetően nem a szemléletmódból fakad, hanem abból, hogy megpróbálom karakteresen elmondani azt, amit fontosnak tartok a Magyar Rádió Részvénytársaságról.

A legfontosabb - és hadd vonatkoztassam ezt a majd utánam következő két közszolgálati televízióra is -, hogy azt hiszem, minden gondunkkal együtt a magyar kultúra, a magyar művelődés néhány, még meglévő végvára közé tartozunk. Ha megpróbáljuk végiggondolni azt, hogy nagyon széles társadalmi csoportok számára hol érhető el még az irodalom, a zene, hol érhető utol az a sok-sok szolgáltatás, amitől az ember élete több lesz a mindennapi küzdelemnél, ha végiggondoljuk, hol tud tájékozódni a hazai mellett a világ dolgairól az állampolgárok többsége, arra a következtetésre juthatunk, hogy minden probléma és gond ellenére óriási tömegekhez jut el a három közmédia üzenete.

Felmerül, hogy partneri kapcsolatban, vagy versenyben vagyunk-e a kereskedelmi rádiókkal és televíziókkal? Erre azt szoktam mondani, abban az értelemben versenyben vagyunk, hogy ki hány emberre fejt ki valamilyen hatást, de abban az értelemben nem, ahogyan a súlylökő nem tud versenyezni a magasugróval. Tehát mi sok mindenben nem tudunk és nem akarunk a kereskedelmi médiumokkal versenyezni. Abban azonban versenyezni akarunk, hogy kikhez jutunk el. Néhány perce elhangzott, hogy minden elüzettesedik, rohanóvá, felületesség és egyoldalúvá válik körülöttünk ebben a világban. Ezért

- és most csak a Magyar Rádióról beszélek - a mi legfőbb stratégiai alapvetésünk abban a jelszóban foglalható össze, hogy értéket és választékot kívánunk nyújtani. Legalábbis megpróbálunk. Abban a nagyon terjedelmes, naponta mintegy százötven órás műsorfolyamban - aminek körülbelül a fele mindig naprakészen és frissen készül - megpróbálunk nagy részben értékeket kínálni és ugyanakkor sokak számára vonzó választékot adni. Megpróbáljuk a médiumoknak azt a legalapvetőbb demokratikus kötelezettségét teljesíteni, hogy az állampolgárok szabadon válasszanak programjaink közül. Az érték és a választék kettősségét próbáljuk egyre nehezebb körülmények között nyújtani. Divat az, hogy időnként összejövünk és akkor gondjainkat bajainkat soroljuk. Én ezt nem szeretném, de érzékeltetni akarom, hogy a Magyar Rádió Részvénytársaságot 1996. augusztus 1-én - szinte pontosan két éve - 1,7 milliárd forint adósságra alapították. Ez önmagában is majdnem lehetetlen helyzet. Kollégáink nagy részével azt kellett először is megértetni, majd elfogadtatni, hogy ebben a helyzetben is lehet valamit tenni és nem kell bénultan várakozni. Ekkor határoztuk el, hogy értéket és választékot kínálunk, és bizonyos dolgokban egyszerűen nem vagyunk hajlandók az üzleti alapon működő médiumokkal versenyezni. Elhatároztuk azt is, hogy rendezni kell anyagi ügyeinket és alapvetően saját lábunkra kell állni ahhoz, hogy elveinket valóra váltsuk. Ezt az egész közszolgálat, tágabb értelemben az egész szellemi élet egyik alapelveként tartom. Korábbi életem nagy részét egyetemen töltöttem, hozzátelhetem azt is, hogy sok kutatóintézetrel elég intenzív kapcsolatban. Akkor is azt tartottam, hogy amíg nem teremti meg valamelyest a függetlenségét egy feladatrendszeren dolgozó kollektíva, addig nem tud kiteljesedni, nem tudja igazán ellátni mindazt, amit szakmai meggyőződése diktál. Tehát bármilyen nehéz körülmények között is, de a függetlenség megteremtése az első feladat és ez azt jelentette számunkra - nagyon anyagiasnak tűnik így, de azt jelentette - hogy az 1,7 milliárdos adósságot el kell tüntetni. Hangsúlyozom, hogy nagyon különbözőek vagyunk mi hármán, a közszolgálati médiumok, de a rádióknak sikerült némi szerencsét, némi ütem- és időérzéklet és némi saját erőfeszítésszerűen jól összehangolnia. Nagyon komoly erőfeszítéseket tettünk, hiszen ez az adósságrendezés azt jelentette, hogy egymilli forintot kellett minden egyes rádiós zsebéből kivenni, pedig ezt magunkra is költhettük volna. El kellett fogadtatni, hogy nem költjük magunkra és rendezzük a dolgainkat és ahogy mondtam, kellett ehhez egy ütemérzék is, hogy úgy időzítsük bizonyos dolgaink megvalósítását, úgy halasszunk el másokat, hogy alapvetően ne veszélyeztesse a távlati célokat, de minél előbb szabaduljunk meg a gondjainktól. Én azt tartom az egyik nagy eredménynek, hogy ez sikerült. Immáron a saját belső viszonyainkon túl nem nagyon függünk másoktól, nem vagyunk kiszolgáltatva semmilyen erőhatásnak. Tömörebben mondva, ha mi valamit jól vagy rosszul kigondolunk, azt jól vagy rosszul meg is tudjuk csinálni, persze támaszkodunk ebben egy szélesebb szellemi környezetre is. A rádióhoz az itt dolgozó, két év alatt kétezerről ezerhatszázötven főre csökkent munkatársi gárdán kívül tágabb értelemben még hétezer ember tartozik. Ebből kétezer majdnem napi munkatársunk, tehát ezzel a szélesebb emberi és szellemi környezettel alakíthatjuk elgondolásainkat.

Sok év óta azt próbáljuk következetesen megvalósítani, hogy a Kossuth, a Petőfi és a Bartók rádió egy olyan hármast alkosson, ami egymásra épül és elválaszthatatlan, mégis különbözik egymástól. A Kossuth rádió elsősorban az információ rádiója. Csak annyi kompromisszumot teszünk, hogy a határon túli magyarság, a közvetlen környezetünkben élő magyarság számára is

hasznosak legyünk. Ez az egyetlen jól elérhető rádió ebben a térségben és ezért nem tud tisztán információs rádió lenni, hanem kell a magyar kultúrából, elsősorban a gyermekek számára szánt művelődési üzenetekből a műsorára tűzni annyit, hogy ez egy minimumnak megfelelhessen. Tehát a Kossuth rádió információs rádió, ezzel a határon túli kollégák érdekében tett kompromisszummal. A Petőfi rádióra azt mondjuk, hogy a szórakozás rádiója, a Bartók rádióra pedig azt, hogy elsősorban a minőségi művelődés, ezen belül is a zene, kisebb mértékben az irodalom, a prózaművészetek minőségi változatát nyújtja. Egyúttal a bemutatkozás, az első jelentkezés, a műhelymunka a funkciója a Bartók rádióknak és ezzel a szerepkörével a magyar kultúrának az egyik legnagyobb mecénása. A mai magyar alkotók bemutatásában is nagyon komoly küldetést hajt végre. Ez a három profil összehangolt, ezt azzal szeretném érzékeltetni, hogy például az irodalomban a Kossuth rádió jelentkezik hírekkel az Irodalmi újság és hasonló műsorok keretében, a Petőfi rádió – egy idegen szót használok, de így a legérthetőbb – a prezentáció rádiója. Az élvezhető, immár értékévé vált és biztosan ilyennek tekinthető művek bemutatási helye. A Bartók rádió pedig az új művek, a kísérlet, a szűkebb szakmai közönséghez szóló műsorok rádiója. Miközben tehát a három adóprofil különböző, aközben egy ilyen kapcsolatrendszer is létezik köztük. Saját elvárásainkat, hogy hány emberhez szeretnénk eljuttatni egy adott műsort, ezekhez az adóprofilokhoz mérjük és eszerint minősítjük jónak vagy rossznak az eredményeket. Fontos tudni, hogy szervesen kiegészíti a három ún. országos adónkat a regionális és nemzetiségi, egyszerűbben mondva a vidéki rádiók hálózata, amely ez év februárjától napi tizenhat órás adásrendben és egymással összekapcsoltan működő adóhálózat. Általában napi hat órás saját műsort készítenek, és a további körülbelül tíz órnyi műsoridőben pedig összekapcsolódnak és valamelyikük készíti a többi számára is a műsort. Ez egy új lehetőség, amely elsősorban a helyi társadalom információit, a civil szféra megjelenési lehetőségét sokszorozta meg. Szinte hihetetlen, de ezen a területen gyökeres változások történtek egy év alatt. Ma már a rádió adásidejének 60%-át a vidéki rádiók műsorai adják. Mintegy 30%-ot adnak a Kossuth, Petőfi, Bartók rádiók, és 10%-nyi a külföldre szóló műsorok aránya. Ezek kisebb része idegen nyelven, nagyobb része pedig magyarul szól a határon túli külföldiekhez és magyarokhoz. Ez év júniusától minden adónk műsora fogható műholdon, elsősorban a Duna TV és a Magyar Televízió együttműködése jóvoltából. A Duna TV és az MTV2-es programjai mellett mindegyik adónk hallható, beleértve a vidéki rádiókat és a külföldre szóló adások programjait is. Ez azt jelenti, hogy Európa egészében, valamint Észak-Afrika és Közel-Kelet nagy részén sztereó minőségben bármelyik programunk hozzáférhető az érdeklődők számára. Egyúttal azt is jelenti, hogy közel negyven olyan Európán kívüli rádióállomás van, ami további világhálózatos műholdak segítségével, vagy az Internetes továbbítás kicsit rosszabb minőségével, de át tudja és át is veszi a programjainkat. Mérti ugyan soha nem mérte meg senki, még a közeli országok magyarsága körében sem, de valamilyen terjesztési módszerrel sok millió érdeklődő számára a világ bármely pontján a programjaink kisebb-nagyobb része utolérhető.

Számos esetben műsorokhoz kapcsolódó vállalkozásokat is végzünk. Az elmúlt hónapokban jelent meg a milicentenárium tiszteletére kiírt dráma-pályázat legjobb darabjaiból válogatott, 33 királydrámát tartalmazó kötet. Elkészült a Bartók Béla életét és munkásságát bemutató CD-ROM, amelynek premierje volt Washingtonban és Párizsban, számos magyar nagykövetség is bemutatta a magyar kultúra iránt érdeklődőknek. A hozzánk

eljutott vélemények szerint nagy sikere van és nem véletlen, hogy itthon 1997-ben elnyerte „Az év legjobb CD-ROM”-ja címet. Néhány héttel ezelőtt elkészült egy másik, József Attila életét és összes verseit bemutató CD-ROM, amely minden olyan szolgáltatást nyújt, amelyet egy korszerű ismeretterjesztő eszköznek nyújtani kell. Az életút dokumentumai mellett a versek természetesen nem csak olvashatók és kinyomtathatók, hanem az elmúlt évtizedek legkiválóbb művészeinek tolmácsolásában hallgathatók is.

A jelenlegi tájékoztató előtti órában mutattuk be az évad rádiós hangversenyprogramját. Ez a program – mint Önök közül sokan hallhatták – rendkívül sokoldalú. A matinétól a bérletsorozaton keresztül az ünnepi és alkalmi koncertig minden forma megjelenik. A tartalom felőleli Magyarország és a nagyvilág zenéjének legjavát. A klasszikusok mellett méltó helyet kapnak a mai magyar szerzők és a határokon túl élő magyar művészek produkciói is.

Az év során mintegy ötven alkalommal adunk helyszíni közvetítést a világ leghíresebb operaházaiból, köztük a milánói Scalából és a New York-i Metropolitanból.

Az UNICEF Magyar Nemzeti Bizottsága az elmúlt hónapban ismerte el műsorainknak azt a fontos törekvését, amellyel a gyermekekhez, a gyermekekről és a gyermekekért szólunk.

A közelmúltban ért véget a Magyar Rádió népzenei versenye. A versenyt kizárólag fiatalok számára írtuk ki és mind a jelentkezők száma, mind pedig a megjelenített, gazdag zenei anyag messze-messze felülmúlt minden várakozást.

A könyvhét időszakában irodalmi műsoraink 150 megjelent művet mutattak be. Reméljük, hogy ezzel minden irodalmi irányzatról, az értékek széles skálájáról nyerhettek információt hallgatóink.

Legközelebbi terveink között szerepel Kroó György válogatott zenekritikáinak kiadása, amely több évtized rádiós zenei terméséről a kritikákon keresztül ad átfogó illusztrációt. Készítjük Petőfi összes költeményének rádiós kiadását is. Van egy olyan álmunk, hogy az 1999-es Petőfi évfordulóra végre megint megjelenhessen egy olcsó Petőfi kötet a kor szellemének megfelelően CD-ROM illusztrációval.

A közszolgálati feladatok igényes ellátása nem könnyű feladat napjainkban. Naponta jelentenek kihívást a kereskedelmi rádiók hallgatókra zúdított egysíkú, zsidbasztó zene-folyamai. Keressük azokat a műfajokat és témákat, valamint azokat a szerkesztési íveket és átvezetéseket, amelyek segítségével nem veszítjük el hallgatóinkat. Véleményünk szerint nem ér sokat az a színvonal és nem ér sokat az az érték, amit senki sem fogad be. Próbálunk a könnyű csábításoknak ellenállni. Egy-egy hosszabb időszak mérlegét megvonva úgy gondoljuk, minden szerkesztőségi műhelyünk munkájáról elmondható, hogy annak középpontjában a közszolgálati értékek teremtése és közvetítése áll.

Köszönöm szépen a figyelmüket.

Sára Sándor: Tisztelettel köszöntöm én is a Magyar Művelődési Társaság tagjait, ismerőseimet, barátaimat, akik remélem, hogy egyben a Duna Televízió nézői is. 1995-ben, késő ősszel, Pécsen volt egy találkozás, ami a televíziózással, a közszolgálati televízióval foglalkozott. Többek között Kósa Feri filmrendező társam-barátom tartott egy előadást a közszolgálati televízióról, úgy is, mint a Kulturális Bizottság alelnöke. Feri barátom hosszan ecsetelte és fogalmazta a közművelődési és a közszolgálati televízió feladatait és hozott külföldi, francia és német példát is. Egy idő után nem állhattam meg, hogy mondjam: kedves Feri, hát miért nem mondod, hogy a Duna Televízió? Tudniillik akkor már a Duna Televízió két éve működött, és valóban azt gondolom, hogy kezdettől fogva

megfelelt azoknak a közszolgálati feladatoknak, illetve inkább úgy mondanám, hogy folyamatosan igyekezett megfelelni, amit kigondolói reá szabtak. Persze ez nem ment könnyen. Segítsé-
günkre volt, hogy meglehetősen jól ismertük azt a közönséget, a határon kívül élő magyarokat, akikhez nekünk alapvetően és elsősorban szólnunk kell. Ismertük amiatt, mert filmeket for-
gattunk Erdélyben ugyanúgy, mint Felvidéken és ismertük ami-
att is, mert részt vettünk különböző rendezvényeken. Többek
között, nem sokkal a Duna Televízió megalakulása előtt a Hi-
telnek volt egy erdélyi körútja, és én – nem mint író, hanem
mint szimpatizáns – belecsöppentem ebbe a társaságba és vé-
gigkövettem őket Erdélyben. Lehetett látni vagy érezni – nehe-
zen fogom tudni megfogalmazni – azt az igényt, vagy azt a vá-
gyódást, vagy azt a kötődést az országhoz, ami a határon kívüli
magyarokban élt. Amikor engem fölkertek arra, hogy a Duna
Televízióban valamilyen feladatot vállaljak el, hosszan tiltakoz-
tam és nem akartam, mert jól éreztem magam, mint filmrende-
ző. De akkor visszagondoltam erre az erdélyi útra és magam
előtt láttam azokat a szemeket, tekinteteket, amelyek az ott
ülőktől, íróktól, tőlem is, mint filmrendezőktől valamit vártak.
Úgyhogy végül is nem lehetett azt mondani, hogy nem, ezt a
feladatot el kellett vállalni. Nos, amikor elindultunk, minden-
kit, aki számít a határon kívül, tehát Sütő Andrásról Markó
Bélaig és Durai Miklósig, akiket ismertünk, megkerestük és
hosszan beszélünk velük arról, hogy ők milyen televíziót akar-
nak, vagy ha az ő feladatuk lenne, milyen televíziót képzelné-
nek el. Mert mi kezdetből fogva elhatároztuk, hogy a Duna TV
ne legyen olyan televízió, amit csak Budapesten szerkesztenek
és Budapestről szól a Kárpát-medencének, hanem éppen fordít-
va, a Kárpát-medence hangja szólaljon meg a Duna Televízió-
ban.

Kezdetből fogva és mind a mai napig nagyon sok közönség-
találkozón vettünk részt, azt mondhatom, hogy Erdély minden
nagyobb városában, a Felvidék minden nagyobb településén, de
Délvidéken és Kárpátalján is folyamatosan közönség-
találkozón vettünk részt, ahol részben arra voltunk kíváncsiak, hogy a
műsoraink milyenek, megfelelnek-e annak, amit várnak től-
ünk, vagy pedig ezen kívül milyen műsorokat kívánnak még.
Azt gondolom, hogy egy közszolgálati televízióknak ez a közvet-
len kapcsolat rendkívül sokat számít. Hozzáteszem, hogy ezek a
közönség-
találkozók több százas közönséggel zajlottak. Elmon-
dok egy példát. Csíkszeredán volt olyan a kezdet kezdetén,
hogy a 4-500 fős kultúrterembe nem fértek be az emberek és
télvíz idején hangszórókon kellett közvetíteni, hogy mi folyik
bent a teremben.

De más módon is megpróbáltuk a közvélemény-kutatást,
például azt kértük a nézőinktől – ez már valamivel később volt
–, hogy nevezzék meg azt az öt műsort, amelyet a legjobbnak
tartanak a Duna TV kínálatából. Az volt ennek az akciónak a
címe, hogy „Ajándékozzuk meg egymást”. Azt kértük, hogy
ajándékozzanak meg a véleményükkel, mi pedig televízió készü-
léssel tudjuk őket megajándékozni. Nem fogják elhinni! 110
ezer levelet kaptunk, ez egy borzasztó szám, alig tudtuk feldol-
gozni. Később ezen fellelkesülve, de már szűkítve a kört, volt
például egy olyan pályázatunk, hogy „Több szem többet lát”.
Ebben különböző közösségeket, gimnazistákat, tanítóképzősö-
ket, egyetemistákat kértünk meg arra, hogy válaszoljanak öt-
hat oldalas tanulmányban, hogy mi az, amit a Duna Televízió
műsoraiban jónak tartanak, mi az, amit hiányolnak. Megalakul-
tak a baráti körök. Ezek mind a mai napig működnek, nem csak
a Kárpát-medence területén, hanem azon kívül is, Finnországtól
kezdve, egészen Izraelig és ezek a baráti körök is állandóan
visszajelzik és értékelik a mi munkánkat. Ugyanilyen hatású

volt, hogy megalakult a Duna Televízióért Alapítvány. Azt
hiszem kevés az olyan alapítvány, aminek több, mint száz alapí-
tó tagja van és mindegyik alapító tagtól azt kértük – itt most
már elmondom –, hogy százezer forinttal járuljon hozzá az ala-
pítványhoz. Így is lett több, mint száz tagja, ez is a Duna Tele-
víziót segíti, néha még anyagiakkal is, mert műsorokat is támo-
gat.

Ha már kiejtettem ezt a szót, hogy anyagiak, akkor el kell
mondjam, hogy a Duna TV elmúlt öt éve egy vesszőfutás volt.
Egyrészt abból a szempontból, hogyan tud olyan nagyon kevés
és minimális pénzből kijönni, ami rendelkezésére áll, másrészt
pedig, hogy meg tudja őrizni az önállóságát, a függetlenségét és
elejét tudja venni ilyen-olyan-amolyan beolvasztási kísérletnek
vagy változtatásnak. Anyagilag most sem állunk jól. Néha már
úgy érzem magam, mint az a pásztor, aki folyton farkast kiáltott
és amikor valóban eljött a farkas, akkor már nem hittek neki.
A jövő évet megint úgy kezdjük, hogy már az év első egy-két
hónapjában beállhat a csődhelyzet. Nekünk ugyan adósságunk
nincs, de kétszer voltunk már olyan helyzetben, amikor bank-
kölcsönt vettünk föl, hogy a pénztárba be lehessen menni. Ezt a
kölcsönt visszafizettük, természetesen a kamat minket sújtott.
A beruházásunkat szintén egy bankkölcsönből végeztük el,
mert az sem volt még a világ televíziózásában, hogy egy közvetít-
ő kocsiból vennék föl a műsort és onnan adnák az adásokat. A
Duna Televízió majdnem négy évig eszerint működött, tulaj-
donképpen két éve van stúdióink, ahonnan már mennek az adá-
sok, de még ez sincs teljesen kiépülve.

Arról beszélnék még, hogy mi az, amit akár a Kárpát-
medencében, akár külföldön – nem olyan régen voltam Izrael-
ben is – a közönség vár és kíván. Bármilyen meglepő: a magyar
irodalmat, a magyar nyelvi műsorokat, a magyar történelmet, a
színházi előadásokat várják. Ezeknek csak részben tudunk ele-
get tenni, mert például sokkal több színházi közvetítést szeret-
nénk, mint amennyit adunk, de erre egyszerűen nincs pénzünk.
Vagy. Öt éve működik a Duna Televízió és egyetlen egy tele-
víziós játékot nem tudott létrehozni, talán majd az idén. Mi is
meghirdettünk egy forgatókönyv pályázatot és bármilyen fur-
csa, több, mint száz mű érkezett, köztük nagyon értékesek, eb-
ből talán egyet-kettőt az idén el tudunk készíteni. Ilyenkor
mindig a „szegény ember vízzel főz” effektus van. Egy évvel ez-
előtt úgynevezett színesportrékat kezdtünk el készíteni, pótl-
lékként, ha már nem tudunk színházi közvetítést adni, ha már
nem tudunk tévéjátékokat készíteni. A magyar közönség vi-
szont szeretné látni a színészeit. Azért találtuk ki, hogy beszél-
getünk egy-egy színésszel, lehet idézni a filmjeiből vagy a szín-
házi előadásaiából. Hát ez nem az, mint ha egy tévéjátékban
láthatnák őt az emberek. De ugyanez vonatkozik a zenei felvé-
teleinkre is. Sokkal több koncertet szeretnénk felvenni, de
nincs rá pénz. Nekünk nagyon olcsó műsorokat kell készíte-
nünk. Ez most már sajnos meg is látszik a televízión, mert el-
uralkodtak az úgynevezett magazin-műsorok. Én nagyon nem
szeretem ezeket, de ezek a legolcsóbbak, tört részébe kerülnek
annak, mint egy színházi vagy egy zenei közvetítés.

Néhány szót mondanék még a nézettségéről. Mindig a fe-
jünkhöz vágják, hogy milyen kevesen nézik a Duna Televíziót.
Ugyanakkor ismeretlenek megkeresnek és mondják a Duna
Televízióról a maguk véleményét. Ebből én azt a következtetést
vonom le, hogy igenis nézik a Duna Televíziót. Kapjuk termé-
zetesen a napi nézettségi jelentést, ami olyan, mint egy dakszli
kutya, vízszintes, néha van egy kis füle, legalábbis a Duna Te-
levízió és az utóbbi időben az MTV2 esetében, de ez eléggé
megbízhatatlan, gondolom én. Mert volt például olyan eset,
hogy egy vallási műsor helyett sportmérkőzést közvetítettünk, s

akkor a dakszli kutyának kellett volna, hogy egy nagy füle legyen a másnapi jelentésben, de ott is csak egy vízszintes vonal volt. Tehát én azt mondtam, mondjuk föl ezt a szolgálatot, mert 12 millióba, azt hiszem most már többé kerül évente. Én naponta megrajzolom ezt a grafikont, mert ez többé-kevésbé minden nap azonos. Azt hiszem, hogy a rádió és a televízió esetében is. Mindig elfelejtik hozzátenni, hogy a Duna Televíziót nem csak az ország határán belül, hanem az ország határán kívül is nézik. Készült egy felmérés a Kód felmérő cég segítségével Erdélyben, már második alkalommal. Most egy hónappal ezelőtt készült el, ebből kiderül, hogy Erdélyben körülbelül 950 ezer – 1 millió magyar nézője van. Azért hangsúlyozom, hogy magyar, mert majdnem ugyanannyi román nézője van a Duna Televízióknak. Én azt gondolom, hogy ezt együtt kéne látni, illetve vannak olyan jellemzők is, amelyek többek, mint a nézőszám. A Küiküllő mentén voltam három vagy négy hónappal ezelőtt, ahol fölállt az egyik kis falunak a polgármestere és azt mondta, hogy amióta a Duna Televíziót nézik a falujában, háromszor annyian jelentkeztek középiskolába. Azt gondolom, hogy ez egy fontos mérce. Valamint az is fontos mérce – azt pedig több pedagógus, több helyen elmondotta –, hogy mennyire megnövekedett a gyermekek szókinccse, mióta nézik a Duna Televíziót. Azt gondolom, hogy ezek nagyon fontos dolgok és azt is gondolom, hogy a mindenkor magyar kormánzatnak gondoskodnia kell arról, hogy a közszolgálati rádió és a közszolgálati televíziók anyagilag is legyenek kellőképpen ellátva, mert ez mérhetetlenül fontos. Köszönöm.

Horváth Lóránt: Tisztelt Hölgyeim és Uraim! A Magyar Televízió főleg manapság, egy igen nagy feladat és egy nagy falat is. A közművelődés, a közszolgálatosság talán a fundamentális alapköve a televíziózásnak, s a Magyar Televízióknak is. A negyven éves történelmünkben az egyik legfontosabb szerepet játszotta, hiszen műhelye is volt ezen két definíciónak, nagyon fontos vizuális közvetítője volt és talán ma, amikor a legnagyobb gondokat próbáljuk megoldani és a jövőképet kutatni, még fontosabb szerepe van.

Talán inkább a másik oldal, a műsor oldaláról hadd szóljak egy-két szót. Ma Magyarországon tíz hónapja kialakult a médiaipar. Ez olyan helyzetbe hozott bennünket is, hogy mind a közművelődés, mind a közszolgálatosság nagyon fontos momentumait újragondoljuk. Újragondoljuk egyszer, hogy milyen műsort készítünk, abban a műsorban mit szerepeltetünk és ami a legfontosabb, hogy ezeket a műsorokat hol helyezük el. A kíméletlen versenyharcban, ahol a nézőkért harcolni kell, nagyon fontos, hogy ezt a két fontos, fundamentális rendszerünket mikor és milyen formában tudjuk a nézőknek közvetíteni.

A médiatörvény szerint, ami egész pontosan definiálja mindkét fogalmat, a Magyar Televízió 1998-ban a közszolgálatosság előírásából 90%-ot teljesített. Jóval többet az előírtnál. A közművelődési csomagból pedig körülbelül 48-50%-ot teljesített. Tehát körülbelül ennyi féle-fajta műsort sugároztunk a nézőknek és ezt a hatalmas feladatot, ami ősidők óta a televízió feladata, teljesítjük. Egyértelmű, hogy a Magyar Közszolgálati Televízióknak ezt a két nagyon fontos pontot a jövőben is teljesítenie kell. Tisztelettel kérem a Magyar Művelődési Társaságot, hogy segítsen ebben. Segítsen a véleményformálásban, segítsen azokban a műsorokban, amelyekbe Önöket is bevonják, hiszen nagyon széleskörű a műsorok készítése, elsorolhatatlan, hányfajta témában adunk információkat és műsorokat. Ebben segítsenek nekünk és fejtsék ki a gondolataikat.

A Magyar Televízió 1. csatornája tradicionálisan az ország tükré és mindenféle rendszerek közvetítője. A holnapi sajtótájékoztatótón jelentjük be, hogy hétfőtől ráállunk egy vadonatúj

műsorstruktúrára, aminek ez az alapja. Hogy a televízió közszolgálati legyen, hogy a közművelődési feladatainkat teljesítsünk, olyan sávokat hozunk létre a fokozatosan romló anyagi lehetőségek mellett ebben a bizonytalan jövőképben is, hogy ezt a feladatot mindig el tudja látni a televízió. Engedjék meg, hogy egy-két címet felsoroljak. Azokat a műsorokat, amik vannak, amik voltak és amik lesznek, amik a közművelődés és a közszolgálatosság legmagasabb feladatait teljesíteni fogják. A csoportokat a médiatörvény határozza meg, és ezekhez próbálok egy-két műsort felsorolni.

Oktatási és képzési célú ismeretek közzététele. Ilyen az MTV2-n a Tudóra, a Távoktatási óra a Tudóra válogatásaként, vasárnaponként a PC ABC, a Tanoda, hétköznaponként a Közoktatás az óvodától az egyetemig, széles műsorsávunk a Tévémagiszter kaleidoszkóp és a Repeta.

Tudományos tevékenységek és eredmények ismertetése. Ez is jelentős mindkét csatornánkon, eléri össz-műsoridőben a 10%-ot, főműsoridőben az MTV2-n pedig a 15%-ot is. A Tévémagiszter, Delta, különféle portréműsorok, természetfilmek, ismeretterjesztő-sorozatok, Akadémiai esték, Tudósklub, Tudósportrék, környezetvédelmi zöld-sáv, magyar természetfilmsorozatok, művelődéstörténeti sorozatok és még folytathatnám. A vallásszabadság megvalósulását szolgáló, valamint az egyházak és hitéleti tevékenységet bemutató műsorok is megfelelő mennyiségben vannak képernyőnkön. Az MTV1-en a Katolikus krónika, Útmutató, Engedjétek hozzám, Örömhír, Hit, hétköznapok, Utódok, reményeségek, Kommentár, egyházművészeti műsorok és különféle élő közvetítések. Az MTV2-n vallástörténeti sorozatok és különféle ünnepi műsorsorozatok. Van két olyan blokkunk, ami a mindennapi életvitelt segítő, az állampolgárok jogi és közéleti tájékozottságát szolgáló, egészséges életmódot, környezetvédelmet, természet- és tájfilmet, közbiztonságot, közlekedésbiztonságot elősegítő ismeretek terjesztése, illetve életkoruk, testi, szellemi, vagy lelkiállapotuk következtében súlyosan hátrányos helyzetben lévő csoportok számára készített műsorok. Ezek is jelentős mennyiségben szerepelnek. Például: Családorvos, Lázmérő, Civil kurázi, Gyorssegély, Europercek, Évgyűrűk, Téka, egészségvédő sorozatok, Sorstársak, Erdőjárók, Alfa szolgálat, Kölcsön kapott Föld, Gaia, Mércé, Zöldposta és -dosszié, különféle egészségügyi sorozatok. Tehát szeretném még egyszer megismételni, a közművelődést szolgáló nagyon széles spektrumban lévő műsorok 48-50%-ban vannak jelen és a közszolgálati műsorok, ami egy kicsit szélesebb definíció, 90%-ban vannak jelen. Szeretném megerősíteni még egyszer és Önöknek is ajánlani, hogy a Magyar Televízió továbbra is egy közszolgálati feladatait ellátó csatorna próbál maradni, remélem ehhez a körülmények hozzá is fogják segíteni és a televízió pedig keresni fogja az alkalmat, hogy a műsorait minél többen nézzék, akik erre rászorulnak és akiknek segítséget ad. Köszönöm szépen.

Jankovics Marcell: Hölgyeim és Uraim! Igyekszem rövid lenni és a tárgyhöz kapcsolódnék annyiban, hogy gondolom, amit meg kellene vitatnunk, az a média szerepe a közművelődésben. Hivatkoznék két előttem szóló által említett fontos, nagyon fontos tényre. Az egyik, amit Hajdu István mondott, hogy az emberek nagy része csak a médián keresztül jut művelődéshez. Én ezt tovább szűkíthetném vagy tágítanám, attól függ, hogyan értjük, hogy a magyar lakosság 95%-a tévéből és rádióból ismeri azokat a tennivalóit, amit kultúrájának nevezünk. A televízióban tornázik úgy, hogy a televízióban tornáznak és ő ül a fotelben, a televízióban jár az Isten házába, a televízióban megy színházba, a televízióban hallgat zenét, verset és így tovább. Ez azt mutatja, hogy tényleg hihetetlen fontos területről van

szó, hiszen, ha nem lenne egyéb, akkor is valamilyen formában az elektronikus média eljuttatja a kultúrát az emberekhez.

A másik – ami teljesen ironia-mentes a részemről – az, amit Sára Sándor mondott, hogy a televízió fejlődése versenyfutást jelentett a magyarság megmaradásáért, ugyanis az az érzésem, a disszimulációt az állította meg, hogy a televízió ki tudott jutni a határokon túlra és olyan területekre is, ahol más magyar szót, más magyar arcot, mint a televízióból vagy a rádióból az ott élő magyar ember nem hallhatott-láthatott. A kérdés az egy hagyományos művelődésben is gondolkodó ember számára, hogy vajon a közművelődésnek ez a formája és a hagyományos művelődés mennyiben versenytársai egymásnak? Van-e arra mód, hogy a hagyományos művelődés valamelyest visszazerezen az elvesztett területekből? Mindjárt mondom, hogy ezt miért tartom fontosnak. Mondjuk, leegyszerűsítve három féle szintje lehet a művelődésnek. Egy példával szemléltetném. Az egyik lehetőség, hogy bent állok a kórusban és együtt énekelek velük. A másik, hogy ülök a nézőtérben és hallgatom, ahogy énekelnek. Esetleg megengedett régi szokás szerint velük énekelek, a templomban ez lehetséges volt valamikor és mai is az. A harmadik változat, hogy a televízió előtt ülök és hallgatom. Ez többé-kevésbé mutatja azokat a szinteket, ahogy beavatottjává vagy részesévé, a műveltjévé vagy művelőjévé válhatok egy kultúrának. Erre mondhatnám a nyelvtanulás vagy oktatás példáját is. Más az, hogyha külföldön idegen nyelvű emberekkel kommunikálok, az iskolában tanulok nyelvet vagy a televízióon keresztül veszek részt egy nyelvoktatási programban. Azért lényeges ez, mert mutatja azokat az utakat, hogyan kellene a médiában erősíteni azokat az interaktív lehetőségeket, amelyek nem csak a kultúra közvetítői funkcióit, a leírható, kipipálható feladatait jelentik, hanem valóban megpróbálnak pótolni olyan visszavonhatatlanul elvesztett dolgokat, mint a személyes részvétel egy közművelődési folyamatban. A másik dolog is a hatékonyságot érinti – és megint csak a médiák vonatkozásában említem, nem csak azért mert vesszőparipám, bár egyre többen gondolkodnak ebben a dologban – én magam úgy képzeltem, hogy magában hiába produkál nagyszerű dolgokat egy televízió vagy egy rádió, ha ezek a műsorok az egymásutánosság okán más műsorokkal keveredve tulajdonképpen kioltják egymást. Az én korombeli átlag magyar férfi 5 óra 20 percet ül egy nap a televízió előtt. Jó, ennek nagy része háttér-televíziózás, de ez mégiscsak statisztikailag bizonyított tény. Kapcsolgat ide-oda, nézi ezt, nézi azt, nézi am azt. Ebből mi marad? Hát el lehet képzelni! Mint ahogy azt is el lehet képzelni, a kereskedelmi rádiózásból jó példa – én az autóban szoktam így rádiózni –, hogy úgy jönnek egymás után a zeneszámok, hogy be sem mondják, ki volt az előadó. Egy automata, egy komputert kapcsolja egymás után a számokat. Ezek nincsenek összehangolva, más hangnemben jönnek egymás után az egyes művek, tehát amikor megszólal a következő szám, az hamisnak hangzik attól, hogy más hangnemben fejeződött be az előző. Rombolja, roncsolja a zenei műveltséget, a fület, a hallást. A hatékonyságnak döntő eleme, hogy a műsorstruktúrát úgy találja ki a televízió napi bontásában, hogy figyelemmel legyen a párhuzamos műsorokra is. El tudok képzelni egy ideális, majdani, jövőbeli televíziózást, amikor az én távkapcsolóm nem egyszerűen egy állomásra kapcsol, hanem olyan műsorra tud kapcsolni, ami valamilyen módon összhangban van azzal, amit éppen néztem. Amikor megnézek egy televíziós műsort és az engem történetesen érdekelt, akkor utána odamegyek a könyvespolcomhoz és megpróbálok hozzá olvasni. Természetes aktivizáló szerep tud lenni egy tévéműsor esetében, hogy valamiről olvastam, hallottam, láttam, és ez engem érdekelne. De a televízió maga is megteheti, hogy úgy

kapcsolja össze a műsorait, hogy erősíti bennünk az átélt élményt, tehát gyakorlatilag hasznossá teszi önmagát. Záró mondatként, de tulajdonképpen vitára csábítás szándékával mondanám, hogy a média hallatlan nagy szerepét illetően van egy hipotézisem arra vonatkozóan, hogy a mindenkori történelemben a hatalom birtokosa az, aki beosztja az emberek idejét. Nem véletlen, hogy a naptár-szerkesztés valamikor az egyház kezében volt. Már Rómában is a pontifex maximus szerkesztette a naptárt, beosztotta az emberek idejét. A hagyományos parasztkalendáriumok alkalmazkodtak a napi tevékenységhez, munkákhoz, az év és a nap szintjén egyaránt. Azután jött a történelmi idő, a történelmi emlékünnepek, amellyel a mindenkori hatalom – önmagát megerősítendő – bizonyos napokra kötelező ünnepeket, Szabad Nép-félórákat, vagy egyebeket írt elő. Azután jött a harmadik időszak, amikor az egyetlen eligazítás a mi számunkra a rádió és a televízió. Tessék tudomásul venni ennek felelősségét, mert az emberek kizárólag eszerint tudják, hogy az évnek milyen napján vannak, milyen órában, és hol. Köszönöm szépen a figyelmet.

Pomogáts Béla: Tisztelt tanácskozás, elnök úr, satóbbi! Én természetesen az irodalom nézőpontjából és az irodalom érdekében szeretnék felszólalni arról, hogy tapasztalataim szerint mit jelent az irodalom jelenléte vagy szerepe a közszolgálati médiumok világában és hogy esetleg mire lehetne törekedni. Van egy nagyon sokat idézett megállapítás, Horváth János irodalomtörténészről származik, aki annak idején azt mondta, hogy az irodalom lényege írók és olvasók találkozása, kapcsolat-teremtése írott művek által. Ő ezt irodalmi alapviszonynak nevezte. Ez az eléggé bölcsnek mondható megállapítás a kapcsolatot teszi a legfontosabb helyre. Irodalom, írók és közönség – a közöttük lévő kapcsolat létrejötte nélkül nehezen képzelhető el együtt. Mi hozta létre ezt a kapcsolatot korábban? Azt hiszem egyrészt az, hogy hozzá lehetett jutni a könyvekhez, olvasók voltak és nagy példányszámokban jelentek meg, ami mára teljesen elporladt. Csak egy adatot mondanék el, 1984-ben jelent meg Galgóczi Erzsébet Vidravas című regénye, ami az egyik első ábrázolása volt a Rákosi korszak szörnyűségeinek. Ez két kiadásban, 190 ezer példányban látott napvilágot és fogyott el, mára megszerzhetetlen az antikváriumokban is. Azt hiszem, nagyon szónoki volna a kérdésem, ha rákérdeznék arra, hogy ehhez hasonló példányszám az elmúlt tíz évben magyar szerző könyve esetében egyáltalán előfordult-e. Ennek a tizedrésze, sőt a huszadrésze sem. Ma általában a legsikeresebb író legsikeresebb műve két-három ezer példányban jelenik meg. Tehát az egyik maga a könyv volt, ami eljutott az emberekhez. A másik pedig – ezen sokat ironizáltunk akkoriban –, az úgynevezett író-olvasó találkozók voltak, amelyek személyes kapcsolatot próbáltak és tudtak létrehozni az író és az olvasó között és nagyon sok tapasztalat van arra vonatkozólag, hogy ezek a találkozók milyen termékenyek voltak. Én magam is, mint irodalomtörténész, számtalan esetben vettem részt hasonlókon és elmondhatom így utólag – bár erről a rendszerváltozás után azt hiszem, nem esett szó –, hogy tulajdonképpen a 20. századi magyar történelem és a magyar irodalom legfontosabb igazságait ezek a találkozók fogalmazták meg, szemben a tankönyvekkel, a rádióval, a tévével, vagy a hivatalos kommunikációval. Én nem tudtam úgy elmenni Kalocsára, Nyíregyházára vagy Veszprémbe, hogy egy ilyen találkozón később szűkebb körben föl ne vetődtek volna olyan kérdések, mint az 1956-os forradalom, vagy az erdélyi magyarság ügye. Ott lehetett erről beszélni. Lehet, hogy az embert később följelentették, de ezeket a följelentéseket azután a barátaink a pártközpontban igyekeztek eltüntetni. A könyv és a személyes jelenlét, a személyes találkozás

hozta létre azt a bizonyos alapviszonyt, amiről Horváth János beszélt.

Ma mind a kettőnek vége van. Ma valóban a rádióknak és a tévének a felelőség, hogy ezt a találkozást létrehozza. Ebben a tekintetben azt kell mondanom, nagyon különböző módon történik meg ennek a találkozásnak a létrehozása a különböző magyarországi médiumokban. Ha tehetném, nagyon jó bizonyítványt adnék a rádióknak és a Duna Televíziónak. A rádiót nagyon sokszor hallgatom, hiszen szinte minden hétvégemet itt a Kárpát-medencében a határok körül mozogva töltöm el. Autóval utazom és általában egyedül, közben a rádiót szoktam hallgatni. Tényleg azt mondhatom, hogy a rádió műsorai, az irodalmi műsorai is színvonalasak és érdekesek. Zárójelben azért hozzátesszem: kétségtelen, hogy azoknak a szerzőknek vagy azoknak a témáknak a köre bővíthető lenne, amelyek a rádióban megszólalnak. Van a magyar irodalmi életben egy olyan tapasztalat – és ez nem csak a rádióra, hanem például a frankfurti könyvvásár listájára is vonatkozik –, hogy bizonyos kiegészítésre, bővítésre szorulna az anyag és a tervek. De ezzel együtt is úgy érzem, hogy a rádió irodalmi szolgálata értékelendő. Ugyanez a helyzet a Duna Televízióval. Bevallom Sára Sanyinak, hogy kezdetben nem voltam nagy híve a Duna Televíziónak, noha soha nem szólaltam fel ellene, de egy kicsit egyszerűnek vagy kevésbé gazdagnak éreztem a programját. Most már évek óta főleg a Duna Televíziót nézem, mert egyszerűen ott találok meg azokat az irodalomra vonatkozó fejtegetéseket és műsorokat, amelyek lekötik az érdeklődésemet. Nagyon sok helyen járok a szomszéd országokban magyar műhelyeknél, közösségeknél, mindenkinek nagyon jó a véleménye ilyen tekintetben a Duna Televízióról.

A Magyar Televízióról nincs ilyen nagyon jó véleményem. Az az érzésem, az a tapasztalatom, hogy a Magyar Televízióban a magyar irodalom – mind a klasszikusokat, mind az élő magyar irodalmat tekintve – nem kap eléggé jelenléte, nem kap eléggé hangsúlyokat. Valamikor a televízióknak nagyon gazdag irodalmi műsorai voltak: filmek, különféle feldolgozások, televíziós játékok, írói beszélgetések, írókról készített portréfilmek. Gondolok olyanokra, amelyek például Nagy Lászlóról, Illyés Gyuláról, Takács Gyuláról, vagy Németh Lászlóról készültek. Ma ilyenek nagyon ritkán fordulnak elő és persze tudom a magyarizatot is, hogy ugye nincs rá pénz. Ennek ellenére azt hiszem, hogy viszonylag kevés pénzből is nagyobb jelenléte lehetne adni a klasszikus és az élő magyar irodalomnak az MTV mind a két csatornáján.

Egészen rossz a véleményem – bár ez talán nem sportszerű, hogy ott mondom el, ahol az illetékesek nincsenek jelen – a kereskedelmi tévékről. Meg kell mondanom, hogy az elmúlt hónapokban vagy az elmúlt hetekben a kereskedelmi csatornákon a legkultúraltabb arc, amit láttam, a Rex felügyelő nevű farkaskutyáé volt.

Nos. Nagyon fontos volna véleményem szerint, hogy az irodalom, mint a magas kultúrának az egyik tereuma nagyobb helyet és erősebb hangsúlyt kapjon a magyar médiában. Érzek egy olyan veszélyt, hogy a hagyományos kulturális területek, mint amilyen az irodalom is, kissé háttérbe szorulnak a vizuális területek mögött, mint ahogy a vizualitásnak ez a nagy kultusza minket is kezdene elérni. Ezt nem azért tartom veszélyesnek, mert félténem az irodalmat a vizuális kultúrától, hanem azt hiszem, hogy a vizuális kultúrának ez a nagyon erős terjedése és terjesztése az olvasás-kultúra amúgy is rossz pozícióját gengíteni fogja. Elszomorító statisztikai adatokat lehet ismerni arról, hogy a felnőtt Magyarország milyen mértékig vált analfabetává. Talán nem lenne helyes ezt a tendenciát folytatni.

Természetesen kell beszélni a rádió irodalmi arculatáról és tervezünk is Hajdu István elnök úrral egy ilyen beszélgetést, de kellene egy nagyon alapos, nagyon kritikus beszélgetést folytatni a kibontakozás érdekében. Egy külön tanácskozást – aminek a házigazdája lehetne az éppen jelenlévő egyesület is – a Magyar Televíziónak és esetleg a kereskedelmi televízióknak arról a tevékenységéről, vagy arról a kötelezettségéről, ami az irodalmi kultúra szolgálatát jelenti. Köszönöm.

Szokolai Sándor: Kedves tanácskozás! Kicsit váratlanul ért az a lehetőség, hogy marad idő tanácskozni és hozzászólni. Nem félek tőle, csak nem tengünk túl zenészek ebben a teremben. Ezért nagyobb a felelősségem és a szubjektív improvizációt nem engedhetem meg magamnak. Pomogáts Béla úgy kezdte, hogy az irodalom nézőpontjából – akkor én a zene „hallópontjából” kellene, hogy szóljak. Mivel a leganyagtalanabb művészet a zene, én a magam hite szerint nem vagyok bigott, de legistenközelibb művészetnek tartom és elfogytak a világon a szavak. Nem csak nálunk, máshol is. Ezért a zenének a jelentősége messze több, ami önmagán túlmutat és nem áru, nem szórakoztatás, hanem az elmélyítés, a segítségadás eszköze. Az emberek idegrendszere ebben az ingereket elszabadító világban megfélemedezett a relaxálásról, ezért én a zenét gyógyító zeneként tartanám fontosnak. Ezt a rádióban mindig éreztem. 1952-ben mint kis éhező akadémista, szerkesztő dolgoztam itt, 1956-ban átlótték a kalapomat. Nem tagadom, ennek a rádióknak a szerelmese vagyok, egy hosszabb hűtlenségem után újra. Nyilvánvalóan nem anyagi érdekből – mert a legkevesebbet fizet a megrendelésekért –, mindig vissza-visszatérek. Schumann is kimondta, hogy az erkölcs törvényei és a művészet törvényei azonosak. Ezt nagyon meg kellene fontolnunk, mert a zene tényleg nem azért van, hogy szórakoztasson. Hanem, hogy valami olyan többletet adjon, amit egy hegytetőn, egy barlangban, egy templomban, de bármikor önmagunkkal találkozáskor megélhetünk. Ahogy hallgattuk a kórus éneklését, az jutott az eszembe, hogy Mórícka csak a dallamát tudta az egyszeregynek. A dallama fönt szólt, mi meg próbáltuk azt az egyszeregyet, amit már nem lehet, szorozni. Mindenünnen kiszorult a zene és az az érzésem, hogy a művészetek is csak ráadásokká váltak az elmúlt évtizedekben. Senkit nem akarok vádolni, de nagyon nagy hiánya van a zenei műveltségnek és ezért volna nagyon nagy szükség arra, amit az annyiszor szidott Kodály fontosabbnak tartotta mindennél az emberék lelki nevelését. Ő mondta, hogy emberiskola, és nem zeneiskola kell. Én itt a rádióban egy órát töltöttem már 11-től az egész sorozat előtt figyelve másokra, amit soproni életemben megtanultam, mivel négy éve időmilliomos lettem a pesti életemhez képest. Nekem, operaszerzőnek az az érzésem, hogy már opera premiért élőben nem közvetítenek, nincs rá pénz, nem tudják kifizetni, de már föl sem tudják venni. Ma már az is láttam, mivel érdeklődtem, hogy veszélyben van a Bartók rádióban a híres rádiózenekar Vársári Tamás vezényelte közvetítése. Közvetlen veszélyben van. Ezt nem szabad bevárni, mert ez meg fog történni, ha bevárjuk. Leértékelődött egy zenei világhatalom zenéjének anyagi kerete, mert mindig van anyagi keret, amiből lehet a zenének is adni, de csak abból, amit csak nekik kell adni. Az az érzésem, hogy el kell ezeket mondanom, mert a rádió bizonyos értelemben oda is elér, ahová a televízió már nem. Én is autóban hallgatom a rádiót és újra beleszerettem egy csomó műsorba. De zavar, hogy a hírmagyarizát még mindig el akarja intézni, hogy én hogyan értsem azt, ami történik. Félttem a hírtől, hogy veszélyben van-e a közvetítés, de a helyesbítés az soha nem úgy hangzik el, mint a rossz vagy téves hír közlése a rádióban. Ezért nagyon fontosnak tartom, hogy a zenét az értéken, a saját érté-

kén túl vegyük komolyan, mert lelkileg van a legnagyobb szükségük az embereknek erre és nem valami alapzeneként. Talán azt is ki kell mondanom, hogy a Kossuth, a Bartók és a Petőfi rádió nem jó arányban van egymással. Jó arányban van olyan szempontból, hogy mi a koncepciója. Nem szabadna félni attól – és én ezt körülbelül négy évtizede mondom –, hogy reggel, egy reggeli műsorban az üvöltő dervist kicsit lehalkítanák és egy Bartók vagy egy Kodály kórusmű hangzana fel, ami a lélek gyöngyszeme. Sokszor törtem a fejem, hogy ajánlom, ajánlkoztam is – elküldtek. Én egy ilyen megszállott békéstarhosi mániákus közművelődési emberke vagyok, aki úgy érzi, hogy nincs az életének értelme, ha nem varázsolhat.

Itt szeretném elmondani, hogy a rádiózenekarnak van egy olyan karnagya, aki nem taktust üt, aki nem uralkodó, aki nem kappelmeister, hanem varázsló. Ez a varázslat nem véletlen és az itt lévő Szirányi barátom nagyon jól tudja, ő talán még nálam is nagyobb híve, mert nem tudom kifejezni, hogy mekkora ez a kincsünk, és erre azért van nagy szükség, mert szorultságunkban a legnagyobb hiánycikk például az, ahogy a Zeneakadémián elkezd a zenéről beszélni. Kodály maga mondta, hogy a műhöz nem recept kell, mint az ételhez, hanem aperitif. Ő bevezeti a hallgatót abba, amitől más emberként megy ki a koncertteremből.

Kiöltük magunkból az Istent. A zenén keresztül még visszanyerhetjük. A papok, az egyházak is magukhoz fognak térni és nem mindig két akkordot pengető együttes kell a templomba ahhoz, hogy visszacsalják híveiket, hanem valami más kell. Ezért azzal fejezem be, hogy én azt várom a Magyar Rádiótól, a Magyar Televíziótól és a Duna Televíziótól, hogy a közös lelkiismeretűeket jobban hívja – én is mindig mentem az elmúlt években, ha hívtak. Én vidéken jobban látom azt, hogy nagyon kevesen szólítják meg a népet. Szokolai Sanyika is – mert még mindig így szólítanak a kollégáim – egy vidéki, falusi parasztcsaládból származik. Mi lesz azokkal a parasztyerekkel, akiknek a szíve megdobban egy szép taktustól? Nagyon sokan elmennek úgy a világról, hogy nem derül ki, hogy miben voltak tehetségesek. Elnézést a subjektivitásért, köszönöm szépen.

Pröhle Gergely: Tisztelt Hölgyeim és Uraim! Ne haragudjanak, hogy beelőzök azok elé, akik már szóra jelentkeztek, de semmit nem rühellek jobban, mint hogyha valahova díszpintyként kell elmennem és úgy is kell távoznom, bár tudom, hogy funkciómból adódóan ez nem egyszer fog még előfordulni velem a jövőben. Egyrészt nagyon sajnálom, hogy pont akkor kell távoznom, amikor a beszélgetés a legérdekesebb szakaszába érkezik, hiszen a műfaját tekintve szükségszerűen kicsit termelési riport-beszámoló után, amit a médiavezetőktől hallottunk, azt gondolom, hogy a mostani összejövételnek az az igazi és lényegi része, ami Pomogáts Béla és Szokolai Sándor szájából elhangzott és ami feltehetőleg ezután fog következni. Ugye, a „Művelődés stratégiai tervezéséért való jámbor szándék indoklása” című iratban, ami a Magyar Művelődési Társaság alapvetése, egy jelentős dilemma merül fel arra nézve, hogy vajon egy kulturális politikának mely nyomvonalon kell haladnia. Azoné, amely központosítja a forrásokat és meghatároz egy bizonyos irányvonalat, vagy pedig azon, ami egyébként eddig jellemző volt, amely társadalmasítja a döntéseket és csak jogi kereteket teremt és megpróbálja nagyon liberálisan és nagyon értékszemlegesen valahogy kordában tartani az intézményrendszert. Nos, előre bocsátom, hogy én a mostani rendszerrel kapcsolatban kicsit elégedetlen vagyok. Belátom, hogy szükség van a társadalmasításra, belátom, hogy szükség van arra, hogy az egyes kulturális önszerveződések saját maguk, autonóm módon döntsek el, hogy milyen módon tudnak forrásokhoz jutni. Ugyanak-

kor azt látom, hogy egy olyan világban, ami egy olyasfajta rendezetlenséget talált negyven év szocializmus után, amelyet mi itt találtunk, ebben a rendszerben igenis szükség van egyfajta rendező elvre, ami nem lehet más, mint a központi akarat. Ahhoz azonban, hogy ez az akarat valamilyen formában érvényesüljön, és úgy érvényesüljön, hogy megfelelő információkkal is rendelkezzen, ahhoz arra van szükség, hogy ilyen fórumok létrejöhessenek, hogy információval rendelkezünk, hogy megtudjuk azt, hogy mit gondol Pomogáts Béla a magyar adófizetők pénzéből működő Magyar Rádió és Televízió irodalmi műsorairól, hogy meg tudjuk teremteni azokat a fórumokat, amikor az érintettek elmondhatják a véleményüket arról, hogy mi az, amivel nap mint nap foglalkozniuk kell és ami nap mint nap foglalkozik velük. Ahhoz, hogy a megfelelő arányt megtaláljuk a társadalmasított döntéshozatal és a kicsit talán ijesztően hangzó kifejezés, a központi akarat között, szükség van arra, hogy ez a kormányzati tevékenység megteremtse azokat a fórumokat, amelyek lehetővé teszik, hogy ez a fajta információáramlás megtörténjen.

Rengeteg anomáliát tapasztaltunk az elmúlt két hónapban. Látjuk azt, hogy a magyar adófizetők pénzéből működő állami cégek teljesen ötletszerűen működnek a kultúrfinanszírozásban. Látjuk azt, hogy operai fesztiválok, például most nyáron, hirtelen ki tudják vívni maguknak rengeteg, egyébként megint csak a magyar adófizetők pénzéből működő cég szponzorációját, miközben a Magyar Állami Operaház, mint nemzeti intézmény, november 22-i bérleti előadását alig tudja finanszírozni. Kérdezem én, hogy lehetséges ez? Rengeteg ilyen abszurd dolog van a magyar kulturális életben, ami egész egyszerűen csak azzal magyarázható, hogy ez az információáramlás nem működik. Egy konkrét példát mondok. Nem értem pontosan, hogy vajon a Paksi Atomerőmű Rt. miért nem vonzódik a november 22-i operaházi előadáshoz és miért tetszik neki jobban a Nyári Budapesti Operafesztivál, holott ugyanarról a Turandot előadásról van szó. Rengeteg ilyen kérdést lehet feltenni és azt gondolom, hogy ezen a területen megint csak óriási szerepe van a médiumoknak. Hiszen mi az, ami a kultúr-szponzorációs tevékenységet elősegíti? A nyilvánosság. Nagyon tisztellek Szokolai Sándor szent indulatát, de sajnos tudomásul kell vennünk, hogy a mai világban a kulturális menedzserek ragadták magukhoz a valóságos kulturális befolyást. Ezek az emberek arra figyelnek, hogy milyen módon tudják a legnagyobb nyilvánosságot megteremteni a saját maguk üzleti érdekeinek. Ezért van döntő jelentősége annak, hogy a kulturális értékekből mi jelenik meg a magyar médiumokban, hiszen igaz van Jankovics Marcellnek, óriási a felelősség, nagyobb nyilvánosságot, mint amit a televízió és a rádió, senki nem tud teremteni ebben az országban. Hiszen hiába akarunk mi 650 főre Nemzeti Színházat építeni és hiába próbálunk mi abból kiindulni, hogy egy-egy könyv eljut ad abszurdum kétezer olvasóig, mindez kutya füle ahhoz képest, mint amikor reggel már fél nyolckor valaki bekapcsolja a Kossuth rádiót és elhangzik, hogy megjelent ez, megjelent az, vagy itt ilyen kulturális esemény történt, ott olyan kulturális esemény történt. Tehát amikor én arról beszélek, hogy a központi akaratot a kulturális irányításban valamilyen módon érvényesíteni kell, akkor arról beszélek, hogy ezeket a különböző – hangsúlyozom megint – a magyar adófizetők zsebéből finanszírozott szervezeti egységeket, ezek tevékenységét koordinálni kell. Azt gondolom, erre hivatott egy kulturális tárca, erre hivatott minden olyan, a médiumok tevékenységét felügyelő intézmény, mint az ORTT is. Megjegyzem, megint csak egy nagy lehetőség a most elhíresült Műsor-szolgáltatási Alap kultúra-finanszírozás szempontjából. Egészen

addig, amíg ezek a különböző intézmények nem találják meg a koordináció megfelelő formáit, szembesülünk azokkal a problémákkal, amelyeket a Turandot előadás kapcsán az előbb megemlítettem.

Arra kérem Önöket, hogy ezeket az anomáliákat - vagy ilyen rendezvények formájában, vagy pedig a mi, vagyis a Kulturális Minisztérium közvetlen megkeresése révén - próbáljuk valahogy együtt elhárítani. Ugyanis tényleg azt gondolom, hogy manapság a Kulturális Minisztérium feladata nem az, hogy megmondja: te, fiam ennyit érsz, te ennyi pénzt kapsz, te meg csak annyit, te kevesebbet kapsz. Amit mi manapság elérhetünk, az az, hogy ezeket a fórumokat valamilyen módon megpróbáljuk összeegyeztetni és megpróbáljuk az állami pénzből, az adóbevételekből finanszírozott intézmények tevékenységét összehangolni.

Egyébként pedig köszönöm a Magyar Művelődési Társaság meghívását és csak annyit szeretnék mondani, hogy Jankovics Marcell személye révén ez már ugye nem egy társadalmi szerveződés, hiszen Jankovics Marcell, ha úgy tetszik a Nemzeti Kulturális Alap elnökeként az establishment részévé vált. A Magyar Művelődési Társaság nem tudja lemosni magáról azt a vádat, hogy az új kulturális kormányzat fiókszervezetéről van szó. Köszönöm szépen.

Juhász Judit: Köszönjük szépen. Ennek ellenére lehet, hogy lesznek, akik új elnököt javasolnak a társaság élére, csak azért, hogy az összeférhetlenség vádjá nehogy utolérjen bennünket. Nagyon szépen köszönöm államtitkár úrnak és természetesen amikor az ideje már nagyon szorítja, akkor induljon el. Szót kért Agárdi Péter, Szemadám György és utána Deme professzor.

Agárdi Péter: Tisztelt tanácskozás! Rögtön egy konkrét példával szeretném kiegészíteni, amit az államtitkár úr mondott. Tudniillik a kulturális kormányzat, vagy a kormányzat központi akarata, illetve a civil szerveződések információt, érdekeket, értékeket továbbító tevékenysége között van még egy köztés szféra is, és ez a törvényhozás. Azért is fontosak az ilyen típusú tanácskozások, hogy tudják tájékoztatni a törvényhozókat arról, hogy mikor milyen ügyről és hogyan tudnak dönteni. Amit Szokolai Sándor elmondott és amit fájdalomként, kockázatként mindannyian átélünk, az többek között - elnézést, hogy ezt ennyire leegyszerűsítsem - olyan törvényhozói döntésekkel is elhárítható, mint hogy például a televízió és a rádió közös művészeti együttesei megkapják azt a plusz támogatást az országgyűléstől, amely annak szól, hogy ezek a művészeti és zenei együttések nem pusztán a hagyományos műsorszolgáltatási tevékenységet folytatják. Nem akarok ebbe belemenni és végképp nem szeretnék pénzügyi siránkozásba váltani. A következő, amiről itt beszélni szeretnék, az alkotó értelmiség - természetesen a tudományos értelmiséget is ide sorolom - és a médiumok viszonya. Ha jól számolom, 64 évvel ezelőtt az akkori magyar irodalmár értelmiség egyik, ha talán nem a legizgalmasabb egyénisége, Németh László vállalta, hogy a korpa közé keveredik és eljött ide a rádióba. Nagyon sokan megpróbálták lebeszélni és igaz, hogy Németh László csak egy évig volt itt, de fordulatot idézett elő a magyar rádiózás kultúrhistoriai történetében és bizonyította, hogy igenis az íróasztalhoz, az élményhez, az esztétikumhoz kötődő ember is képes alkalmazkodni ahhoz, amit korszerű médiumnak hívunk. Igaz, hogy akkor még Magyarországon nem volt televízió, éppen akkor kísérleteztek ki Amerikában. Én ezzel csak azt akarom mondani az Önök társaságának, hogy ne féljenek az alkotó értelmiségiek, tudósok és művészek megpróbálni a saját egyéniségüket, alkotókedvüket átfordítani a médiumok nyelvére, tudniillik az egy picit más. Mert nem elég irodalmi, színházi, tudományos eredményeket

mechanikusan közvetíteni, ha ezek nem jutnak el a hallgatókhoz és a nézőkhöz, ha nem sikerült televízió-szerűen vagy rádió-szerűen megjeleníteni, akkor hiába. Ebben is igazából az alkotó értelmiség tud segíteni. Lehet csinálni - most a saját portánkon söprök - másfél-két órás irodalmi műsorokat, kipipálva valamit és mégis azt mondom, hogy inkább ne. Lehet, hogy egy fél óras hatékonyabb, vonzóbb irodalmi műsor sokkal többet számít. Ez vonatkozik a kulturális információkra is, mert ahogy Hajdu István elmondta, a Kossuth, a Petőfi és a Bartók egymáshoz kapcsolódva tudja ugyanazt az értéket másként és másként népszerűsíteni. Játsszon szerepet ez a társaság abban is, hogy a magyar alkotó értelmiséget visszacsábítja a tömegkommunikációhoz.

A következő, amit mondani szeretnék: ma már disszertációk tucatjait írják egyetemisták, főiskolások arról, hogy mit is jelent ez a fogalom, hogy közszolgáltatóság. Itt is volt már erről tanácskozás. Ebből meg lehet élni, különböző tudományos fokozatokat is lehet szerezni. Szeretném az eddigi beszélgetés alapján is roppant egyszerűen, szinte nyegle egyszerűséggel megfogalmazni, mi is a különbség a kereskedelmi és a közszolgálati médiumok között - legalábbis, ahogy én élem meg. A kereskedelmi médiumok a szabad gombnyomogatás médiumai. A közszolgálati rádió és televízió a szabad választás médiuma. Ez az óriási különbség és itt van nagyon nagy felelőssége a közszolgálati médiumoknak. Tudniillik, gombokat nyomogatni lehet hátat fordítva, egyéb zajok mellett is, de szabadon választani, az a közszolgáltatóság kritériuma. Ezért nem elég pusztán jó műsorokat szolgáltatnunk, hanem meg kell találnunk azt a kínálatot, azt az egymásra épülést - ahogy Jankovics Marcell is mondta -, a műsorközegnek a műsorokat kiemelő auráját, hogy valóban ezt a programot válasszák az emberek. De ezt nagyon nehéz megtalálni. Mert tulajdonképpen a hagyományos közszolgálati televíziózás és rádiózás mondhatná azt, hogy mi az értéket képviseljük, tükrözzük, így a magyar művészet és tudomány értékrendjét - tessék pénzt adni rá. De a hallgatók szépen eltűnnek. Mondhatja egy másik tendencia, hogy a kereskedelmi rádiózás-televíziózás számít, itt vannak a bizonyítékok, növekvő hallgatottság, nézettség, stb. Ez - azt hiszem - számunkra hibás alternatíva. Nem szabad görcsös védekezésbe merevednünk. Biztos, hogy a közszolgálati televíziózásnak és rádiózásnak is alapvetően meg kell újítania önmagát ahhoz, hogy ne a kereskedelmi televízió és rádió versenytársa legyen, mert nem kell, hogy versenytársa legyen mindenben. De a mi feladatunk a szabadon választás lehetőségét megteremteni, és azt hiszem, ez a legnehezebb feladat. Itt van megint a televíziószerűség és rádiószerűség nyitja. Az igazi csatát a gyerekeken lehet elveszteni és megnyerni is. A 30-40 fölötti korosztálynak nagyjából már kialakultak a televíziózási, rádiózási szokásai, még ha persze váltogatja is a csatornákat. A legaggasztóbb a gyermekek igényes rádió- és igényes televízió-nélkülisége. Látjuk, a kereskedelmi televíziók ezt fölismerték, óriási programokat indítanak a gyerekeknek. Én a saját lányaimon látom, hogyha sikerül kialakítani bennük a szabad választásnak és nem a szabad gombnyomogatásnak az esélyeit, akkor egy olyan világ nyílik meg előttük, ami szinte hihetetlen, de ehhez egészen új dolgokat kell kitalálni. Például, akár a regionális rádió és televízió műsorok összefogásával és sok minden egyébbel. Erre valóban komoly programok kellenének, mert beletörődünk abba, hogy még a műsorvélemények, a hallgatottsági, nézettségi adatok is megállnak a 14 éves korosztálynál, holott igazából minden azon múlik, még a funkcionális analfabétizmus elhárítása is, hogy itt mi lesz.

Végül még egy dolgot hadd mondjak el. Nagyon örülök, hogy a Magyar Művelődési Társaság elnöksége, tanácsadó testülete itt van. Személyes dolognak tűnik, de hadd mondjam el

hogy én egy másik kulturális társaságnak vagyok alapító tagja, többen vagyunk itt alapító tagok egy másik kulturális társaságban, amelynek az a neve, hogy a Kultúra Közvetítők Társasága (eredetileg Kamarája volt). Tulajdonképpen egy más megközelítésből, egy más munkaprogrammal, de alapvetően a Művelődési Társaságéval azonos célokkal jött létre éppen 1990-ben az a társaság. Pontosan ugyanazzal a céllal, hogy társadalmi, civil erővel próbáljuk segíteni a kultúra helyzetének, presztízsének javítását informálisan, de nem törvényellenesen és nem törvénytelenül. Mint egy másik társulat egyik alapító tagja, hadd kívánjak nagyon sok sikert az Önök társaságának és bízom benne, hogy lesznek olyan ügyek, amelyekben közösen tudunk fellépni. Egyébként az a társaság is roppant érzékeny a médiumok értéke iránt. Van egy Fehér Rózsa díjunk, amelyet évente szavaz meg a Kultúra Közvetítők Társasága és az idén hamarosan kiosztandó Fehér Rózsa díjasok között éppen két rádiós személyiség, illetve kollektíva van. Majd annak idején ennek is lesz nyilvánossága, nem akarom most előre ellőni a poént. Nagyon jó munkát kívánok ennek a társaságnak. Köszönöm szépen.

Szemadám György: Többrendbelileg is érintve vagyok, egyrészt, mint a Magyar Művelődési Társaság elnökségének a tagja, másrészt, mint a Magyar Televízió Vizuális Művészetek Szerkesztőségének a vezetője és nem utolsósorban, mint képzőművész. Amikor Pomogáts Béla arról beszélt, hogy a vizualitás mintha elfojtani látszana az irodalmat - ez ingerelt szólásra, de hadd kezdjem egészen máshonnan. Én kétféle rendeződést ismerek, amely valamilyen módon érzékelhető. Van egy úgynevezett vertikális jellegű szerveződés és van egy horizontális rendeződés. A vertikális jellemzője a fent és a lent, mint ahogy a magyar nyelv ezt szépen kifejezi: a fenségest és az alantast nagyon éles különbségtétel választja el és ebben vannak igen is fontos dolgok és kevésbé fontos, elhanyagolható, sőt kimondottan tiltott dolgok. Minden kultúra valamilyen módon így építkezik. Természetesen ehhez gerincre, középpontra, köldökzsinórra, hitre van szükség, ami köré kristályosan lerakódhatnak a kultúra formái. Így építkezik mondjuk a reims-i katedrális. De hogyha a reims-i katedrális elemeit egy réten szétszórjuk, az csak egy csomó szépen faragott kőtömeg, strukturálatlanul. Amikor vertikumról, fentről és lentől beszélek, akkor arra gondolok, hogy ez a rendeződés mindig az egységet keresi. Mindig a központot, mindig az érzékeny egyensúlyt keresi és mindig - s talán ez a legfontosabb meghatározója - minőségben és értékben gondolkodik. Van egy másfajta rendeződési lehetőség, ez az a bizonyos horizontális, amelyiknek - ha nagyon durván akarnám kifejezni magam - a jellemzője az, hogy virágozzék minden virág, kinek a pap, kinek a papné, nagy a világ állatkertje és így tovább. Ez az a rendeződés, amely értékekben nem gondolkodik, minőségben nem gondolkodik, hanem mindig, mindenkor mennyiségi kategóriákat állít fel. Ezek a mennyiségi kategóriák azok, amelyek nem egészíthetők ki és nem helyettesíthetők a minőségi kategóriákat. Hogyha van a Magyar Művelődési Társaságnak feladata, akkor különösen a médiumok tekintetében, hogy ezt a másfajta, a minőségekben való gondolkozást helyezze előtérbe és próbálja felhívni a figyelmet arra, hogy ez egészen más. Hiszen nagyon kényelmes és könnyű dolog a televíziót azon mérni, hogy hány darab ember nézte, hány darab perc a műsoridő, mennyi darab forintba került, hány ember szerepelt benne. Mindig csak ezzel találkozom lépten-nyomon, minthogyha ezek bármit is jelentenek. Én egy alkalommal - lehet, hogy ez egy naiv hivatkozás volt, de itt is muszáj elmondanom - kénytelen voltam azt mondani ezekre a furcsa nézettségi mutatókra - amelyre Sára Sándorral messzemenőn egyetértve, azt hiszem, valóban nem

sok szükség van -, hogy van egy olyan mérési lehetőség is, hogy hány darab ember hagyta nyitva a televíziót vagy netán nézte, mert ezek a számok alkalmatlanok arra, hogy valós hatást lemérjenek. Azt szoktam mondani: viszonyítsuk ahhoz, hogy élt valaha egy ember, aki mindössze tizenkét másikkal beszélt. Többnyire nem is értette az a tizenkét másik, hogy mit mond. És mégis, valamiért felépült ebből a keresztény kultúra 2000 év óta. Hogyha a korabeli nézettségi mutatókat nézném, ugye ez meglehetősen gyatra eredményt hozna. Magyarul, azt hiszem, hogy a mennyiségi szemléletnek háttérbe kellene szorulnia. Irtó nehéz ilyen kimondani, mert hiszen mi is reflex-szerűen rögtön azt kezdjük elmondani, hogy nincs elég pénz a műsorokra. Ha engem, mint televíziós szerkesztőség vezetőt kérdeznek, mindig azt mondom, hogy rengeteg lehetőség van, csináljuk tovább utolsó csepp vérünkig, s talán valami mást felmutatva. Én például - lehet, hogy nem teljesen tisztességes - azokat az embereket, akik a szerkesztőségemnek dolgoznak - például Rádai Mihályt -, hitegetésekkel tartom életben. Ígéretekkel, hogy talán egyszer eljön az idő, amikor felismerik, hogy annak, amit felmutatunk, értéke van, és hogy hittel teli emberek csinálták. Nem sok pénzért és nem nagy nézettséggel. Tudniillik a mennyiség majdnem mindent igazolni tud. Nemrég láttam a HBO-n egy filmet egy rádiós sztárról, akinek a műsorát azért hallgatták nagyon sokan, mert megengedhetetlen elemeket helyezett el benne. Igen, van érdekessége a szellentésnek is - nem magamtól találtam ki, ebben a filmben lehetett látni - ez volt az egyik főcíme az első rádióműsorában ennek az embernek és ettől kezdve rengetegen hallgatták. Na most az, hogy hány darab ember nézi, mennyi pénz, engem nem is nagyon érdekel. Lehetőséges, hogy hiba szerkesztőségvezetőként ezt mondanom. A Magyar Művelődési Társaság szempontja kizárólag a minőség lehet és állandóan ki kell mondani, hogy a vertikális, a minőségre érzékeny szemlélet kell, hogy meghatározóvá váljék. Azt hiszem, szinte reménytelen feladat.

Panaszkodni is tudnék. Volt a szerkesztőségünkönél egy műsor, amelynek az volt a címe, hogy „Donátor”. A forgatáshoz sajnálatos módon vidékre kellett volna utazni, illetve utaztunk is sokszor. Mostanában egy kicsit bizonytalan a létezése. Ez a műsor azokat a magánvállalkozásokat, rosszul mondom, nem vállalkozásokat - magánvállalásokat sorolja, amelyekben képzőművészek ingyen kifestenek egy templomot, amikor egy házaspár üzemeltet egy galériát, amikor magánemberek az aradi vértanúk szobraiért készíttetik el. Ezek azok a közösségteremtő pontok, amiket elsőrendűen fontosnak érzek megragadni. Nem csak a vizualitásról van itt szó természetesen, hanem annak ürügyén közösségteremtésről, építkezésről, egyensúlykeresésről, az egység kereséséről. Én azt hiszem, hogy ezek lennének a nagyon fontos műsorok.

Itt a végén visszatérek arra - amit Pomogáts Béla barátom mondott -, hogy talán a vizualitás egy kicsit túlteng - szerintem is. Lehet, hogy szokatlan, hogy ezt mondom, szerintem is, mert a televízió klip-szerű hatásokkal, vizuális kísérletekkel, interdiszciplináris ügyekkel és rengeteg mindennel van túlterhelve. Valljuk meg, hogy a képzőművészetről szóló híradást csak a televízióban lehet megtenni, a folyóiratokban már nem annyira: ott csak figyelem felkeltő szerepet játszhat. Hiszen - és itt megint a mennyiségekről, időről van szó - egészen más élmény elmenni egy kiállításra, találkozni egy műtárggyal és egészen más egy képet bemutatni a képernyőn, aminek nem látom a felületét, nem tudom a valós méreteit. Nagyon kérdéses, hogy az a szemlélet, amit én megpróbálok állandóan és mindenütt elmondani és sulykolni, vajon egyáltalán a médiák esetében érzékeltethető-e? Lehet-e ilyen irányú változást hozni, vagy

pedig elsodor, betemet minket a másik fajta szemlélet, ami nem kevesebbet fog akkor betemetni, mint az egész magyar kultúrát. Köszönöm.

Juhász Judit: Szeretném elmondani, hogy kik kértek még néhány szóra türelmet. Deme professzor először, azután Péterfi Ferenc a Civil Rádió vezetője és Gyúró Ferenc a Társadalmi Egyesületek Szövetségének elnöke, majd Gabnai Katalin és majd utána folytatjuk a névsort. Köszönöm szépen.

Deme László: Kedves Barátaim! Igyekszem tömöríteni a mondandómat. Hogy a hivatalos szóhasználattal éljek, rühellem, hogyha államtitkár úr mögött vagyok kénytelen egypár megjegyzést tenni arra, amit ő mondott. Az ő szavát használtam. Szóval nem tudom, hogy ez a „központosítani vagy társadalmiasítani” olyan alternatíva-e, amit föltétlenül és mindenáron egyféleképpen kell megoldani. Ha már társadalmiasításról akarunk beszélni, akkor ne mondjunk társadalmiasítást, mert nem társadalmat akarunk csinálni valamiből, hanem társadalmat akarunk csinálni valamiből. Azt hiszem, hogy ennek a mostani kezdeményezésünknek - ha én jól tudom, hogy mibe léptem - éppen az a feladata és a törekvése, hogy társadalmiasítson. Tehát megteremteni egy olyan laikus mozgalmat, amelyik nem fölülről lefelé, hanem az alsó rétegek mozgósításával, a kezdeményezésük és az igényeik felszabadításával próbál meg közművelődést teremteni. És itt az „őds” a legfontosabb, hiszen a „köz” nem célja és tárgya a művelésnek, hanem legalább annyira anyaga és alanya. Tehát ez a bizonyos központosítás és onnan fölülről lefelé kezdeményezés, ez engem - túl öreg vagyok - rossz dolgokra emlékeztet. Annál is inkább, mert elhangzott, hogy most jobb, ha megmutatkozik a központi akarat, de megteremtjük a tájékozódás fórumait, például ezt a társaságot. Hát én nem tudom, én úgy értesültem, hogy nem a minisztérium teremtette meg a társaságot és nem a minisztérium tömöríti maga köré a szélesebb közönséget, hanem a szélesebb közönség szeretne valamit csinálni. Ha a minisztérium informálódni szeret, akkor az nagyon jó és ha meghallgatja amit mondunk, az még jobb.

Itt tulajdonképpen a magam szűkebb területére térve, azért annyit el kell mondanom, hogy ez a terület nem szűk. Kérem szépen, a Magyar Nyelvőrnek a tavalyi évfolyamában egy vitanyag jelent meg, amelyikben én ilyen címen javasoltam egy nagy akadémiai munkálatot: „Nyelvhasználat, közgondolkodás, közérkölc”. Ha úgy tetszik: „Nyelvhasználat, mentalitás, moralitás”. Ezek a legszorosabban összefüggenek, egymást hordozzák, egymást közvetítik, egymást erősítik vagy éppen gyengítik. Tulajdonképpen az az egyenlőség például a kommunikációban, nyelvhasználatban, stílusban, ameddig most eljutottunk, valóban egyenlőség - tudniillik a bunkóság egyenlősége a széles nagy társadalomban. Azt hiszem, itt nagyon sok tennivalónk volna, többek között ennek a társaságnak is, mert tulajdonképpen a nemzedékek szétszakadása és ezzel a kulturális, morális hagyományozódásnak a merev elvágása az, ami érzékelhető. Nem az a baj, hogy a gyerek nem tudja, mit jelent a rakoncátlan és hogy miből származik ez a szó - ami nagyon érdekes gazdaságtörténeti adat volna -, de ma már a legmagasabb politikában is összerúgják a port. Aki rúgja a port, az táncol ugye, és azért tesznek „srajfát” a lovak közé az istállóban, hogy ne rúgják össze a patkót. A végén oda jutunk, hogy néma gyereknek híg a leve. Nem egyszerűen nyelvhasználati tévedés ez, hanem mentális kiüresedés, amikor az ember beszél, mert jár a szája, de nem jár az agya.

Tulajdonképpen felelőtlenül, mert egyszemélyben, de mégiscsak társelnökként felajánlom az Anyanyelvápolók Szövetségével való szoros együttműködést. Azt hiszem, nagyon jó lenne,

hogyha azok a bizonyos városi megbízottak kapcsolódni tudnának hozzánk. Azt mondtam, hogy laikus mozgalmat akarunk létrehozni. Nagyon fontos, hogy egyszerű emberek és minél többen kapcsolódjanak be, de nem laikus mozgalmat akarunk evokálni. A szakemberek, még hozzá a magasabb régiókban működő szakemberek bevonása és közreműködése nagyon fontos. Ami a médiának, a médiumoknak a felelősségét illeti, azt hiszem, a közszolgálati televízióknak nagyon sok megfontolni valója van. Egyrészt a meseműsorok, másrészt pedig a krimik és főleg az akciófilmek dömpingjével kapcsolatban. Én elhiszem, hogy ez a legolcsóbb. De az, hogy a gyerekek azon nőnek fel, hogy rajzolt figurák oda-vissza rohangásznak és közben felgyorsított magnóhalandzsa csipog és a gyerekeknek a képlékeny fantáziáját nem eligazítjuk, nem tápláljuk, hanem magára hagyjuk, ennek súlyos következményei vannak. Vannak már kísérletek, hogy a gyerekek mit fognak fel ezekből és mit nem. Maradjunk a mesénél: Tom és Jerry, akit ugyebár agyagba döngöl az úthenger, laposra, szerencsére megrázza magát és továbbhalad. És akkor csodálkozunk, hogy Fóton az a két gyerek belefújta a harmadikat a sáros vízbe és aztán mondja neki, hogy na most már gyere haza és az nem mozdul és így tovább. Szóval meg kellene ezt fontolni, hogy nem kiszolgálni, hanem szolgálni kell a fiatalokat és az idősebbeket egyaránt. Én védeném ennek az alakuló társaságnak a laikus mozgalom jellegét és tiltakoznék az ellen, hogy úgy tekintsek, a központi akarat maga köré tömöríti a kívülről és lehetőséget ad nekik, hogy véleményt mondjanak. Nem kérem. Arra kell lehetőséget adni, hogy kezdeményezzenek, mozogjanak, segíteni őket abban, hogy ennek a mozgásnak az iránya megfelelő legyen, legalábbis, ahogy a mi becsületünk éte diktálná nekünk, és minél többeket és minél szélesebb rétegeket megmozgatni. Köszönöm.

Péterfi Ferenc: Péterfi Ferenc vagyok és a bemutatáshoz hozzáténném, hogy közösségfejlesztőként dolgozom abban az intézetben, aminek Földiák András az igazgatója. Ezt azért hangsúlyoznám, mert az a szakma, vagy az a foglalkozási kör, amit én képviselek, a kultúra hagyományos közvetítésén, a művelődés hagyományos segítségével túl elsősorban arra próbál koncentrálni, figyelmet fordítani, hogyan lehet az emberekben, a közösségekben, a településekben benne lévő kibontani. Tehát nem csak hogyan lehet, mint egy tölcserrel beletölteni valamit, hanem az a tudás, az a tapasztalat, azok a szándékok, amik az emberekben vannak, hogyan bonthatók ki és hogyan aktivizálhatóak a közösségi élet, a művelődés, a szociális szféra, tehát az egész társadalom javára. Egy közösségi rádió, a budapesti Civil Rádió vezetője vagyok és igazából ez a két dolog az én számomra nagyon egyértelműen összekapcsolódik.

Csak néhány dologra szeretném föl hívni a figyelmet. Az egyik, hogy a médiának nagyon különböző dimenziói vannak. Vannak az országos médiumok, amelyeknek a képviselői itt most szóltak, de nagyon fontos lenne a társaság és a magunk figyelmét ráirányítani, hogy ennél szűkebb dimenziók is vannak: a helyi, illetve a térségi, körzeti médiumok. A helybéli emberek, a polgárok is jobban hozzáférhetnek ezek működtetéséhez. Hogyha a médiumnak és egyáltalán a sajtónak, a rádióknak, a televízióknak nem csak az a feladata, hogy kikapcsoljon, hanem az is, hogy bekapcsoljon a társadalmi vérkeringésbe, akkor - úgy gondolom - elsősorban ezek azok a dimenziók, ahol a valóságos terepeink, a valóságos lehetőségeink vannak. Még valamit. Fontosabb dolog az újságírás, a rádiózás, egyáltalán a médiumok köre fontosabb annál, minthogy pusztán az újságírók kisajátíthassák maguknak. Már bocsánat az újságíróktól ez ügyben. De sokkal fontosabb lenne, hogy a polgárok is bekapcsolódhassanak ezeknek a médiumoknak a munkájába. A

helyi kör elsősorban az – bár más dimenziók is nyilván vannak – ahol az emberek bekapcsolódására reális lehetőség van. Bizonyára nagyon sokan tudják, hogy a helyi lapok milyen mértékben elburjánzottak, milyen nagyon sok működik belőlük, településenként akár több is, és milyen gazdag színfoltjai lettek ezek a helyi közösségi életnek. Úgy gondolom, a helyi televíziók, a helyi rádiók is, ha a közösség által működtetik, akkor ugyanilyen lehetőséget kínálnak. Tehát a társadalmiasításnak azt gondolom, ezek a médiumok nagyon fontos lehetőségei. Ha igaz, amit Jankovics Marcell mondott – és azt gondolom igaz –, hogy milyen fontos a személyes részvétel a művelődési folyamatban, akkor ez a típusú személyes részvétel is nagyon fontos, hogy lehetővé váljon. Hogy ne csak beosszák helyettünk az időnkét. Hiszen elérkezett a személyes autonómiának, a politikától való függetlenedésnek a lehetősége. Most már rengeteg mindent szabadon akarhatunk, de hogy tudunk-e igazán szabadon akarni, az nagyon kérdéses és szeretném, ha a médiumok egy kicsit ilyen szempontból is vizsgálat alá kerülnének, hogy mennyiben segítik az ember autonómiájának a kibontakozását, vagy mennyiben rántják újabb rabságokba. Ha politikailag most szabadabbá is váltunk, de vannak, akik sorba állnak, hogy helyettünk döntéseket hozzanak, hogy kivegyék a körünkből, a mi gondolkodásunkból a döntések lehetőségét. Helyettünk szeretnék mindenféle módon, sok esetben egészen ördögi hatásmechanizmusokat is felhasználva működni. Elsősorban erre szeretném a figyelmüket fölhívni. Köszönöm.

Gyúró Ferenc: Tisztelt Tanácskozás! Az aranyházú Arany János írta az Epilógusban, hogy „Az életet ím megjártam, nem azt adta, amit vártam” – ez a tanácskozás azt adta, amit vártunk. Ha ezt meghallgatnák nagyon sokan – és örülünk, hogy nem hallgatják meg –, akkor szerintük esetleg ez egy panasznapp volt. Siránkozás. Siránkoznak a rádió, a televízió vezetői, a megszólalók, pedig sok szép van az életben és én bízom benne, hogy ezt az ünnepélyes megnyitót alkatmal sok szép hétköznap fogja követni. Most pár szóban elmondom, hogy jó lenne, ha az örömről és a szépségről is tudnánk beszélni. Én az életemet, amikor a Kertészeti Egyetemre beiratkoztam, a szépség szolgálatára tettem fel. Igaz, hogy egy egyházi iskolában érettségiztem – hála Istennek –, mert ott műveltséget és etikát kaptam. Az igazgatónk megkérdezte, hogy ki hol akar tanulni, mondtam, hogy én a Kertészeti Egyetemre megyek. Az is van? Az is van. És húsz év múlva, amikor professzorként és rektor-helyettesként találkozunk az igen tisztelt aggastyán igazgatónkkal, akkor a nyakamba borult, különösen akkor, amikor megtudta, hogy az emberek millióinak abban a nehéz időszakban örömet és szépséget adtunk a kertbarát mozgalmon keresztül és eljuttattuk az embereket a szocialista világban is az édenkertbe. A kertbarátok nem panaszkodnak – összejönnek és művelődnek. Hiszen kialakították a jelszavukat: „Kertészkedj, művelődj, barátokozz!”, és megveszik a könyveket, amelyek a virággal és a szépséggel kapcsolatosak. A szépséget nem lehet egyedül elviselni. Itt a szép hölgyek elhervadnának, ha az új kosztümjüket, a frizurájukat nem tudnák megmutatni azon a két hangversenyen is, amit most szerveznek a rádióban, a következő napokban, amihez gratulálok.

De komolyra fordítva a szót, nagyon fontos, hogy az embereknek hitet, bizalmat adjunk az élethez, az öntevékeny művelődéshez, mert most nem akarok bókolni Jankovics Marcell elnökünknek, de zömmel a kertbarátok vették meg a mitológia-könyvét, mert mindent megvesznek, ami a fával, virággal, szépséggel, zenével, tánccal, kirándulással és épített művészeti környezettel kapcsolatos. Csak nekem elmondták, hogy azért ez az ország nem annyira szegény, hogy egy tévébemondónő egy névnapon megcsúfolta az egész országot és a televíziót, amikor

azt mondta, hogy ő a saját pénzén hozta oda azt a virágot. A mai napnak azért a szépsége van itt, ez a két virágcsokor és ez a lelkesedés, ami áthat, a hit, a pártoskodás, gyűlölködés nélküli szeretet. Történetesen a szépség, a szeretet, a művészet vitte át az emberiséget a nehéz korszakokon. A szabadságharcra úgy emlékezik a szépséget pártoló kertbarát közösség, hogy elhatározták, kitakarítják ezt az országot a lerakódott szellemi és fizikai szeméttől, és minden településen legalább 1100 fát ültetnek. Mert régen is szegények voltak az emberek, de az ünnepnapra felöltöztek és azt várják – ahogy Szokolai Sándor már elmondta –, hogy reggel ne egy gyilkossággal, egy maffiózó robantással ijesszük a népet és ne a gyilkosságra neveljük az unokáinkat. Már rettegek, hogy szombat este le tudjuk fektetni, mire jönnek az akciófilmek. Hanem inkább Bartók, Kodály, vagy Bach zenéjével indítsuk a napot, a napi virággal, gyümölcscsel, gyümölcstállal, szépre, szeretetre neveljük az embereket.

Még csak annyit, hogy a tanácsadó testület a hétköznapokon nyilvánvalóan okosakat is tud mondani, de legalább, ha okosak nem lehetünk, szépeket mondjunk, mert a művelődés megszépíti az életünket. Ehhez kívánok sok sikert valamennyiünknek.

Gabnai Katalin: Két konkrét dolgot szeretnék mondani. Én jobbára a felsőoktatásban dolgozom és néha van alkalmam különböző konferenciákon részt venni. Az első javaslatom munkaszervezési jellegű. A nevelésben van egy törvény: hogyha kérdezed, ha hívod, akkor hallgasd is meg. Akik most elmentek, dolgozni mentek el. Akik itt vagyunk, azért vagyunk itt, mert éppen nem hív el bennünket valami azonnal. Ez a közeljövőben is bizonyára így fog menni. A konkrét javaslatom az lenne – ha egyetértenek vele azok, akik az elnökségben vannak –, hogy akár itt marad valaki, akár elmegy, engedjék meg nekünk, hogy egy-másfél oldalban írjuk le szeretetteljes levélformában fogalmazott gondolatainkat, ami a mindenkori vendégekhez kapcsolódik. Ez egyrészt elviszi a keletkező agressziót, másrészt a depressziót is, jó? Mert gondolom, hogy mindannyiunknak lennének javaslatai.

Na most a konkrétum a tisztelt vendégeinkhez szól. Ha egy csatorna ad magára, akkor az nekem közszolgálati csatorna. Akkor attól azt várjuk – lévén mi itt jobbára pedagógusok vagyunk –, hogy arra is megtanítt bennünket, mikor kell őt hatástanítani. De ezt csak a közszolgálati csatorna tanítja meg.

Egy zárójeles panasz. Ha az ember nem panaszkodik, nem bír beszélni Magyarországon, ez már hozzátartozik. Egyszer majd gondolnia kellene a televízióknak és a rádióknak is arra, hogy mi fut most Magyarországon mediapedagógia címen. Az a nagy fehér varázslat, ami nincs. De ez Önök nélkül nem fog menni, mert ezt a pedagógia nem tudja megoldani. Zárójel bezárva és most a konkrétum. Ha valaha kapcsolatban voltam különböző csatornákkal, láttam, hogy pontosan pénzsűke miatt milyen rettenetesen rövid távra tudnak tervezni. Ezt a különböző közelségben dolgozó munkatársak értik. Álmodom egy olyan csatornáról – elképzelhető, hogy a BBC ilyen, mert ő ad magára –, amelynek olyan munkatársa, vagy munkatársi gárdája is van, amelyik mondjuk két évben gondolkodik, és az első évben nem számol televíziós műsorról, hanem olyan emberi közösség megszületésének lehetőség ötle ki, mint annak idején a „Röpülj páva” volt, meg a többi, amiből gyerekek születtek. Nem másorok – mert emberek találkozhattak, szerelemesek lettek, élet lett belőle. Elképzelhető – és konkrét ötleteket mindannyian tudunk adni –, hogy egy-egy nagy alkalom, mint például a Nemzeti Színház fölépülése, olyan projekteket húzhatna maga előtt és után, amelyik országot, városi és falusi közösséget mozdít. Például egyetemistákat. Köztük élek, tudom, hogy mozdíthatóak.

Záró kérdés. Hogy lehet olyan helyzetbe hozni szeretett közszolgálati televízióinkat, hogy módjukban legyen fölkérni azokat a kollégákat, akik a „búvópatak évben” gondolnak? Talán nem tudnám, ha nem a Corvin téren dolgoztam volna, hogy mennyire fontos a láthatatlan év a médiában. Köszönöm.

Jelenits István: Egy mondást szerettem volna először idézni, amit Deme professzor úr már idézett, hogy „Rosszul szolgál, aki kiszolgál”. Azt hiszem, Graham Greene-től való ez a mondás és a közszolgálati médiumokkal kapcsolatban ezen sokszor érdemes elgondolkodni. Az, hogy közszolgálat, nem azt jelenti, hogy kiszolgáltatni akár a hatalmat, akár a közízlést, hanem szolgálatot jelent és a szolgálatban mindig van valami értékeszme. Mert a szolgálat előbbre visz, javít. Itt van a másik fontos szó, a közművelődés. A művelődés sohasem csak recepció, hanem mindig tevékenység. A televízió és a rádió is a korábbi művelődési lehetőségekhez képest az a nagy kockázata, hogy sokkal nehezebb velük tettekre serkenteni. Mert az olvasás maga cselekvés. A képzőművészeti kiállításra való elbandukolás maga cselekvés. A színházban való megjelenés maga cselekvés. A televízió és a rádió arra csábítja a nézőt, hogy egyszerűen passzív befogadó legyen és közben esetleg fél füllel figyeljen csak olyasmire, aminek pont az volna a célja, hogy megálljon az idő és az ember a hétköznapjaiból kikapcsolódjék és egyszerűen átalakuljon. A televízió és a rádió akkor lehet közművelődést szolgáló szerepe, ha valóban tettekre tud serkenteni embereket. Ez nem könnyű manapság, de voltaképpen akkor van közművelődést szolgáló szerepe, ha fölöslegessé tudja tenni önmagát. Egy tanár is akkor tanít jól, ha előbb-utóbb fölöslegessé válik és a növendéke az igazsággal vagy a széppel kerül kapcsolatba és már nincs szüksége többé a tanárra. Csak emlegeti, hogy az ő segítségével jutott el odáig, hogy most már a költményben gyönyörködjék. A rádió és a televízió nem magához kellene kapcsolnia a közönséget, hogy ne csak öt és fél óráig nézzék a televíziót, hanem lehetőleg nyolc óráig. Nem csak érdekesebbnél érdekesebb programokat kellene adnia, hanem olyan programokat, amelyek a belső tevékenységre készítetik az embert. Ezt el kell találni, mert ha nagyon magasra szabjuk a mércét, nem éri el azt, akinek a feje fölött elhangzik. De nem szabad leereszkednie sem hozzá, mert akkor viszont állandóan rombolja.

Van egy másik idézet is, amit gondoltam elmondok és két szóval kommentálok. Vörösmarty szavai: „Ront vagy javít, de nem henyél”. Kicsit eszembe jut ez a rádióról és a televízióról is. Nem csak az a célja a médiának, hogy ne henyéljen, hanem inkább javítson, mert ha nem javít, akkor ront.

Trencsényi László: Deme professzor nagyon sok mindent elmondott abból, amit szerettem volna. Először örömmel nyugtázom, hogy ott folytatjuk, ahol 20 éve a Kincskereső szerkesztőbizottságában, egy civil mozgalomban, annak idején elkezdtük. Hozzászólásomnak van egy része, amiből nem készültem, hanem muszáj, hogy reagáljak én is: a központi akarattal kapcsolatban nekem az a népdal jutott eszembe, hogy „Szerelemben nem parancsol a bíró”, és ez a kulturális értékrendszerekkel is így van. Nagyon bonyolultak és nagyon érzékenyek ezek az értékrendszerek. Nekem most kapásból két példa jutott csak eszembe – ha erről beszélünk, biztos több is eszünkbe jutna. Bartók Kontrasztok-ja nem született volna meg Benny Goodman és a dzsessz nélkül, és talán Szörényi Leventéék emlékezetes pécsi kukaborogtatása nélkül sem született volna meg az István, a király. Lehet, hogy igen, lehet, hogy nem, végig kell ezt a dolgot gondolni komolyabban, sokkal felelősebben, sokkal árnyaltabban. A hírhedt Pepsi Sziget látogatói két hipp-hop koncert között – ez egy új zenei stílus, ez

most az ügyeletes bányarém, az én fiam is ennek rajongója, nem tudom, hogy Szokolai Sándor ismeri-e – Heller Ágnes hallgattak és a dolog szervesült bennük. Entnyit a központi akaratról.

Hogy Földiák András engem meghívott, biztos arra gondolt, hogy annak a bizonyos egymillió kultúra-fogyasztónak a szükségleteit, érdekeit, problémáit ebben a társaságban érdemes a tanácskérés, tanácsadás tárgyává tenni. A gyerek korosztályról van szó. Pedagógusként, pedagógus-képzéssel foglalkozó emberként, pedagógiai társasági tagként – hogy én is hozzak egy civil partnert ehhez a tanácskozáshoz – nyilván ez a küldetésem. Ezért arról szólnék nagyon röviden, hogy az én naptáramban szeptember 9. két másik nevezetes dátum között szerepel, szeptember 1. és szeptember 11. között. A szeptember 11. az egyszerűbb, ezt mondom először – talán néhányan tudnak róla, a téma az asztalon hever. Én elfogadtam a Magyarországi Gyerekbárátok Mozgalmának azt a felhívását, amelyik szeptember 11-én délután a Parlament elé hívott a „Gyilkosság nélküli képernyőért” kampány jegyében. Itt is többször előkerült ez a téma. Ez is persze jóval bonyolultabb. Ugye sárkányt szabad lefejezni, Jerryt vagy Tomot kevésbé. Bonyolult a dolog, de akkor is baj van, amiről felelősen kell gondolkodni vagy felelősen kell majd sétálnunk péntek délután a Parlament előtt ebben a kérdésben.

Szeptember 1-én megkezdődött a tanév, sok mindenben újszerűen. A bevezetőmben arról beszéltem, hogy a kánonteremtés mennyire nehéz, azért mégis volt a mi szakmánknak, a pedagógus szakmának egy körülbelül tízéves erőlködése azon, hogy valamilyen módon értelmezze a kulturális kánont az iskola korosztályra – ez a Nemzeti Alaptanterv. A Nemzeti Alaptanterv körül ma oktatáspolitikai vita zajlik, de nem műveltségképerő, hanem arról folyik, hogy mennyire befolyásolja az oktatás szerkezetét a Nemzeti Alaptanterv. A két dolgot el kell különíteni, végig kell beszélni, hogy valóban úgy árt-e az oktatás-strukturának a tartalmi szabályozás, ahogyan azt a jelenlegi közoktatási kormányzat véli, vagy nem. Egyébként itt történt a kánonteremtés, itt ültek ebben a teremben nem csak a kánon néhány alkotója, hanem néhány szereplője is. Éppen Lázár Ervin ült ebben a székben, Sebő és Halmos mellette, csomó olyan figura, aki, ha úgy tetszik, benne van a Nemzeti Alaptantervben. Ez egy sajátos szabályozási forma, mert a minimumra szabályozott, az értékrendszernek arra a felfogására, hogy legyen valamilyen nemzeti magja a műveltségképnek, amiből aztán különböző mutánsok nőhetnek ki és talán mind termőképes lehet. Úgy eddig senki sem bírálta a Nemzeti Alaptantervet, hogy olyan is van benne, ami nem odavaló. Úgy igen, hogy kevés van benne, más szerkezetben kellene bemutatni.

Lehet-e szinkronizálni ezt a műveltségképet a közszolgálati média, hogy úgy mondjam, törzsanyagával? Megjelennek-e azok a művek, amelyek a Nemzeti Alaptanterv kánonjában felragyognak, mint alpművek, mint az iskolában mindenképpen közvetítésre váró művek? Nehéz helyzetben van a média. Az iskola még nehezebb helyzetben van, mert végképp hitelét veszítette, vagy majdnem a hitelét veszítette abban a versenyben, amit az elektronikus média kultúra-közvetítésével folytatott. Ha a média meg tudná segíteni az iskolát avval, hogy nem azt látja a gyerek, hogy van egy fűrészporrá darált kultúra a tankönyvekben – nem a jelenlévő tankönyvírókról beszélek – és van egy másik, ami csillog-villog, ragyog és a kettő között nincs átjárás, hanem vannak korrespondenciák, viszontlátja a gyerek azt a kultúráképet, amit legitimálnak számára az iskolában a nálánál okosabbak, ez biztos, hogy nagyon sokat jelentene.

Itt sokan emlegették a tizenégy éven aluli korosztály iránti felelősséget, mint kiindulópontot, én ehhez nagyon boldogan csatlakoznék. Köszönöm.

Juhász Judit: Hölgyeim és Uraim! Varga Domokos, Zombori Ottó, Földiák András szeretne szólni még és Marcell elnök úr jelezte, hogy fél ótkor mennie kell. Most őt kérdezem, hogy akar-e az eltávózása előtti utolsó szó jogán egy percet szólni, vagy még meg tudja várni a többieket, akik nagyon tömören szólnak hozzá. Én kíváncsian várom még, hogy ezt a tényleg valóban nagyszerűen, tartalmasan lezajlott tanácskozást lekerítve tudjuk befejezni.

Jankovics Marcell: Nem akarom elvenni senki elől a szót, én azt kértem Judittól, hogy az a publikáció, ami ebből meg fog születni, csak annyira legyen megszerkesztve, hogy éppen az alany- és állítmány-egyeztetés stimmeljen. Szeretném benne olvasni mindazt, ami a központi akaratról elhangzott, a rühelést is, mert nagyon fontos dolgok ezek. Szerencsére egymásra rímelő a párbeszéd, tehát ez értékes találkozó volt. Köszönöm szépen.

Varga Domokos: Rettentően eltelt az idő, csakugyan egy szót szólnék. Tisztelet és becsület azoknak, akik még bírják, nem utolsó sorban a médiumok vezetőinek. Talán egy dologról hadd szóljak, hogy röviden elmondhassam a magamét. Nagyon fölkelte a figyelmemet, amit Horváth Lóránt mondott a tévé oktató-tanító munkájáról, amit most programba vettek és amivel kapcsolatban a tévé egész struktúráját készülnek átalakítani. Nagyon kíváncsi vagyok rá – mert eddig azt láttam és a hozzászólásokat is azért éreztem sokszor problematikusnak –, hogy a közszolgálati tévé versenyt próbált futni sok mindenben a kereskedelmi tévével. Holott versenyképtelen. Egyszerűen arról van szó, hogy vannak olyan területek, ahol a közszolgálati tévé versenyképtelen, tehát ne erőlködjön. Nyugodjon bele abba, hogy ő közszolgálati tévé és ha lehet, ebben az országban próbáljunk olyan kulturális légkört teremteni, nem utolsó sorban az iskolák segítségével, amely a közszolgálati tévé felé fordítja azoknak a figyelmét, akik számára esetleg csábító volna, hogy azokkal a lelki-szellemi drogokkal éljenek – mert sajnos lassan ott tartunk, hogy ezt a szót kell használnunk –, amelyeket a nem közszolgálati műsorok nyújtanak. Ugyanakkor, miközben ezekkel élnek, lelkiileg, szellemileg kiüresednek.

Egyébként ezt a rádióknak is ajánlanám figyelmébe. Itt elhangzott Szokolai Sanyi részéről, hogy a Kossuth rádió reggeli információs műsoraiban nagyon egyoldalú ízlés érvényesül. Holott az emberek reggel szeretnek informálódni, fontos nekik, hogy meghallgassák azokat az információs műsorokat, de csak azon az áron tehetik, hogy az egyoldalúan szerkesztett zenei műsort kénytelenek hallgatni. Holott annyi gyönyörű szép, nem csak Bartók kórus, hanem a világ zenekultúrájának annyi fülbemászó szép zenéje van, amit én szerintem a hallgatók szintén szívesen fogadnának. Én nem akarok egy másféle terrort, de ezt a fajta terrort nem szeretem.

Még valami. Ezek a bizonyos háttér közösségek, amikre Gabnai Kati utalt, hallatlanul fontosak. Megint hadd ajánljam a rádió figyelmébe: mérhetetlen sok a helytelen ragozás, az alany-állítmány nem egyeztetése, a tárgyias és tárgyatlan ragozás ellen elkövetett súlyos véték – egy nap több tucatnyi, hogyha az ember végighallgatja. Én mondjuk nem hallgatom végig a huszonnégy órát, de abból a három-négy órából, amit időnként hallok, (nem mindennap természetesen), kénytelen vagyok ezt a következtetést levonni. Kellene a rádióba egy nyelvápoló, nyelvművelő háttér is, amely talán segíthetne valamit ebben. Ha a rádió már nem javítja a magyar nép nyelvét, legalább ne rontsa. Egyébként én is amondó vagyok, hogy a rádió és a Duna Televízió nagyjából egészéből csakugyan nagyon sok értékes, szép műsort ad. Természetesen az MTV1 és az MTV2 is, de hát mindenütt van javítani való. Amit én leginkább szükségesnek

tartanék, hogy hagyjuk a nézőket jobban rácsodálkozni a világ csodáira. Például botanikai és egyéb csodákra. Állatokról még több műsor van, távoli országokról több van, de az intim találkozás a természettel, ami nagyon nagy élmény lehet mindenki számára, az valahogy mintha hiányozna a tévé műsoraiból. Még csak annyit, hogy én tudom – miközben azt mondom, hogy ne fusson versenyt a kereskedelmi televíziókkal a közszolgálati tévé –, hogy a reklámbevételek nagy mértékben függenek a nézettségtől. Hogy ez hogyan oldható meg, nyilvánvaló, ahogy itt elhangzott: a magyar parlament édesgyermekének kellene tekintenie a magyar közszolgálati rádiót és médiumot és meg kell mentenie attól a kényszertől, hogy annak az érdekében dobjon be szemeteket a műsorba, hogy azt többen nézzék és utána jöhessen az a reklám, amiért többet fizetnek.

Zombori Ottó: Tisztelt Tanácskozás! Örülök, hogy szót kaphatok. Egy kicsit én is visszatekintnék nagyon röviden és egy nagyon rövid, tulajdonképpen majdnem egyéves házi feladattal szeretnék elkészönni majd. Engem a Magyar Művelődési Társaságba azzal a csábító gondolattal sikerült jó barátainak behívni, hogy az, amit csinálunk a Magyar Garabonciás Szövetség keretében, tulajdonképpen jó, miért nem oszthatjuk ezt meg felnőttekkel, nagyokkal, másokkal. A Magyar Garabonciás Szövetségről csak annyit kell tudni, hogy 1989-ben alakult át jogutódként annak a nagyszerű kezdeményezésnek, amivel szintén a Hazafias Népfront keretében, olvasótáborként indultunk el 1973-74-ben. Az itt ülők jól emlékeznek erre, akikkel együtt csináltuk, Szemadám Gyuritól kezdve, a Nagy Gazsi itt ült mellettem. Tehát tudnak arról, hogy ez egy nagyon kedves kezdeményezés volt, ami már a mostani friss szellemet is behozta az akkori időkbe, szinte hihetetlen módon. Miután úgy tűnik nekem, hogy azóta is jól csináljuk, miért ne tehetnénk meg ezt nagyobb keretben. Én úgy érzem ez a mai tanácskozás is ebbe az irányba hat, különösen ha igaz, hogy ez mind megjelenik. Emiatt lesz majd fontos a második része annak, amit mondok. Ha tényleg mindaz élesben megjelenik, ami itt elhangzott – első válasz, dialógus, válasz és reflexiók –, én valami jobbat hallottam ki a kulturális kormányzat képviselőjéből. Tulajdonképpen főlemlegetett néhány dolgot – ez nem vitatkozás, csak én úgy éreztem, hogy minket, ezt az egyesületet tartja valamire. Nyilván majd tennünk is kell valamit. Nyilván, miért ne írhatná le mindenki, hogy ő mit tenne a mi helyünkben, hogy mit csináljon a Magyar Művelődési Társaság egy évre, két évre, akár nyolc évre tervezve is. Hiszen a pedagógia tényleg hosszú távú munka és anélkül, hogy csillagász nivoltomat fitogtatnám, azokra a tanárainkra emlékszem, akik elindították a jó úton. Isten áldja azt a jó magyartanáromat – én ugyan magyar szakos szerettem volna lenni, de azt mondta, menjél inkább matematikára. Nem azért, hogy eltanácsoljon, de azt mondta: a verseket akkor is fogod szeretni, ha már a matekot megunod. Így lettem aztán matematika-fizika szakos tanár, később csillagász és kétségtelen, hogy ezt a táborokban, a Garabonciás Szövetségben sokszor tudtam profitáltatni. Nem csodálkoztam azon, mikor egy papa fölkhívott, hogy ő a gyereket csillagász táborba küldi, akkor én miért verset kérek a gyerektől, mikor a táborba jön. Mert – itt rezonálok éppen Szokolai Sándor gondolataira – bizony jó ha tudom, hogy abba a táborban jó lelkű magyar gyerek jön. Nagy örömmre szolgált a tavalyi táborban a visszaköszönő vers, talán elsős gimnazista lehetett, aki beküldte, egy olyan fantasztikus vers, ami addig elkérülte a figyelmemet. Akkor vettem észre, hogy ilyen nagyszerű verset írt Nemes Nagy Ágnes, csak az utolsó sorait idézném, hogy mennyire fontos a hangulat, a megrezdítés: „Megölelem az évszakot, a fényes, mézes szép napot, a szept-

temberi nyarat, mely visszatért egy pillanatra, hogy búcsúzóul megmutassa, milyen lehetne, hogyha volna. És főképp, milyen lehetett volna”. Istenről szóló versét idéztem, annak is a második részét. Hát kérem, ezek a gyerekek érzékenyek. Én véletlenül se defenzívát javaslok. Azt hiszem az a fontos dolog, hogy ha a táborba eljön a gyerek, akkor daloljon népi énekeket, vagy éppen Szőrényi-Bródy dalokat. Mert csinálja az én gyerekeim is, aki gitározni tanul és örömmel veszem észre, hogy nekem is tetszett harminc évvel ezelőtt és a saját gyerekeimnek is tetszik, aki gimnazista, és ugyanezeket az örült együtteseket hallja az egyéb rádiókban – hát persze, hogy az olvasótáborba azért csalogatom el, hogy halljon valami nemesebb kultúrát a minőség jegyében.

A másik, a házi feladat: ez már a jövőt célozza. Mindig azért mondom el, mert hátha nem találkoztunk, hátha nem tetszettek hallani a múltkori sajtótájékoztatót, amikor meghirdítettük a magyar napfogyatkozás évét. 1999. augusztus 11. Erről csak azért beszélek, mert tényleg nagy esemény lesz. Ne tessenek kihagyni! Akkor is bekövetkezik, ha esik az eső. Szóval egyszerűen föl kell készülni erre. Nagyszerű reakciója volt a magyar közszolgálati televíziónak, hogy erre nagyon érzékenyen reagált. Föl kell készülnünk rá, ez vissza nem térő esemény, önök sem láttak ilyet, az önök gyerekei, unokája sem fog ilyet látni. Milyen jó lenne, ha meg tetszene tudni mutatni, hogy én aznap délben, fényes délben a déli égen lefényképeztem a Ikreket az égről, az Oroszlánt, amiben ott tartózkodott a Nap, aminek a helyén éppen egy fekete luk keletkezett. És megismerem a csilgképeket, esetleg azok népi elnevezését és eszembe jut az a fantasztikus érzés ekkor, hogy az égre nézve, akkor is, ha nem lesz mindenkiből csillagász, de az érzékenység elindul benne. Úgy, ahogy a versben volt. Csak rajtad áll, hogy megismered-e az eget, akár öntevékenyen is, nem kell az iskolára várni, meg a táborokra, hanem egy jól szervezett programot javaslok itt magunknak. Ez méltó lenne. Mindenki készüljön föl. A gyerek rajzoljon, rajzolja le, hogy szerinte milyen lesz a napfogyatkozás, utána nézze meg. Akár képzőművészeket lehetne fölkeríteni – Szemadám Gyurka elment ugyan, Makovecz Béni is elment – egy jó logót kellene kitalálni erre, amire a világ idejön és nem pont Romániába. Bár ott is jó lehet – én a Duna Tévének azt javasolom, mert már a magyar tévével elszerződünk, hogy a magyar lakta területeken lesz a legdöbbenetesebb a fogyatkozás, adjon onnan élő közvetítést. Mindenki jól jár, aki benne van a fogyatkozásban. Képzeljétek el, hogy a tévé egyenesben helyszíni közvetítést ad, hogy itt állunk az árnyék határán. Ha erre nézek sötét van, ha erre nézek világos. Ember nincs, aki ezt még leírta volna. Szóval páratlan események várhatóak és az a bizonyos meglepetés. Fölnézel az égre és hátha pont akkor vonul el a fejünk fölött. Olyan nagyszerű, bolygók jutottak itt eszembe közben, nem is tetszenek gondolni és azért merem csak itt mondani, mert múltkor épp a Marx György mondta nekem, hogy ezt még ő sem tudta, tehát hadd közöljem itt. Némelyiket tudta, némelyiket nem, hogy Eötvös, Bolyai és Zsigmondi nevek vannak a Holdon. Kérdés, hogy melyik Eötvös, melyik Bolyai, melyik Zsigmondi? Vannak jezsuita páterekről elnevezett kráterek a Holdon, mint Hell Miksa, Fényi Gyula páter. Nem mindenki jezsuita, van köztük olyan is, hogy Jókai, Bartók, Semmelweis, Teller. Van az égen olyan kisbolygó, hogy Balaton, Mátra, Szalonta, Ógyalla, Transsylvania, Pannónia, Hunnia, és végül van közöttük olyan, hogy Róka, Kulin, Móra és Ortutay, akiknek voltak rádiós kötelekei, kapcsolatai. Ehhez kell majd távcsövet venni jövőre, most még nem. Köszönöm szépen.

Horváth Lóránt: Szeretném megköszönni, amit a magyar közszolgálati televízió mellett és érdekében elmondtak és hadd reagáljak egy-egy mondattal. Körülbelül mi is hasonlóan gondolkozunk, a műhelyvezetőink, a szerkesztőségvezetőink és mi magunk is, és ezt megpróbáljuk beleerőltetni ebbe a hatalmas médiaiparba és médiaversenybe. Sajnos vannak azért néha akadályok is, többek között az, hogy mi a reklámokból élünk, a finanszírozásunk úgy van kitalálva, hogy a bevételünk 50-60%-a reklám. De ezek mellett is igyekszünk és a filmszerkesztőink is úgy vásárolják a filmeket, hogy közel legyünk az erőszakmentes képernyőhöz. A kettes programunkon, ami megújult, már kora tavasztól nem voltak ilyen filmek, vagy csak elvétve vannak. Igyekszünk ezt az egyes csatornán is megteremteni és egészen biztosan ki fog ez alakulni. Voltak „láthatatlan ér” megnyilvánulásaink is ebben az évben, hiszen erről szolt a televízió képernyőjén az idén meghirdetett nemzetközi tánc- és táncdalverseny. Euróából idejött háromszáz film, ami a táncról szolt, és élő táncműsorokat közvetítettünk több fordulón keresztül. Megemlíteném a karmesterversenyünket, ami kilenc fordulón keresztül a zenével kapcsolatban nagyon sok embert megmozgatott. Csinálunk ilyen műsorokat, amelyek a közművelődés, közszolgálatosság, értékesebb interpretáció és szórakozás igényét elégítik ki, még akkor is, ha a versenyben és a kritikában nem túlzottan jó helyen szerepel és a sokat emlegetett nézettségi listán sajnos – és duplán tudom mondani a sajnos szót – nagyon leveri a nézettséget. Viszont ezzel az érték-mérővel számolnunk kell. De számolunk azzal is, hogy ez tulajdonképpen csak egy mérőszám, egy olyan vektor, amit figyelembe kell vennünk és súlyozottan el fog kerülni a közönséghez. Pont ezt kutatjuk, hogy hogyan tudnak ezek a műsorok olyan környezetbe kerülni, hogy felhívják a figyelmet magukra ebben a gombnyomogatós televíziós rendszerben. Ezért is jön be most az új műsorrendünk, a kötött sávok, hogy minden órában a néző meg fogja találni azt a fajtájú műsort, ami elsősorban közművelődési műsor, és ugyanabban a fajtában többféle minőségű, vagy aktualitású rendszert talál meg. Remélem, pár hónap alatt a nézőket is visszaszoktatja majd a magyar közszolgálati televízióra, aminek meglesz az a státusza, hogy közszolgálati. Legalábbis ebben reménykedem. Azzal a legfontosabb mondattal zárom, hogy nem hagyjuk cserben a nézőinket és megpróbáljuk, hogy minden korosztály és az egész család megtalálja az őket érdeklő műsort ezen a nagyon széles palettán. Köszönöm szépen még egyszer.

Romhányi András: Romhányi András vagyok, egyébként a Felügyelő Bizottság elnöke, de most nem ilyen titulusomban szeretnék hozzászólni. Az elmúlt órákban az hangzott el többek között, hogy milyen hiányaink vannak és a médiumoknak milyen szerepe lehet abban, hogy közelebb kerüljenek az emberek egymáshoz és a kultúrához. Különböző ötletek hangzottak el. Burkoltan itt egy dolog el is hangzott és nem is hangzott el, én ezt most nyilvánosságra szeretném hozni, vagy felszínre szeretném emelni. Egy példával. Az én egyik kedvenc műsorom a Duna Tévének a zárás utáni akváriuma, amikor a halak úszkálnak. S miért? Azért, mert akkor egyedül vagyok önmagammal. Alkalmat teremt arra, hogy szembekerüljek a napommal, végiggondoljam mindazt, ami történt velem, és azt gondolom, hogy az egésznek ez a kulcsa. Intim környezetben legyek, intim közelségben legyek magammal, szolidáris legyek saját magammal, kiismerjem saját magamat, szembe tudjak nézni saját magammal. Szerintem innen indul az összes többi dolog, hogy tudjak találkozni a másik emberrel, hogy el tudjam fogadni az ő kultúráját és bele tudjak illeszkedni egy másik kultúrába. Ezért

azt gondolom, egy ilyen műsor, mint például az akvárium, kevés pénzbe kerül, de igen hatékony tud lenni. Köszönöm szépen.

Földiák András: Nem biztos, hogy egyáltalán szeretnék zárót mondani, szeretném ezt meghagyni háziasszonyunknak, Juhász Juditnak. Azért nem, mert azt hiszem, vitatható lesz, vagy vitát fog kelteni, amit mondok.

Az egyik ezzel a „központi akarat”-kérdéssel kapcsolatos. Nem tisztem – ne értsétek félre, senki nem kért meg a minisztériumból, hogy védjem őket, abszolút nem, csak nehogy azzal a rossz érzéssel menjünk el, hogy a társaságunk a kormányzati szerv része. Csak egy abszolút ironikus hangsúlyozása volt ez annak, hogy igen is számítanak a véleményünkre. Ez viszont, hogy számítanak a véleményünkre, tényleg nagyon fontos lenne.

A másik a központi akarat. Nagyon sokszor tapasztalom, hogy mintha nem lenne helyén a pártosság és a pártatlanság helyzete Magyarországon. Olyan sokáig voltunk kényszeredett, kelletlen pártosak, hogy ma már nem merünk azok lenni. Szerintem a pártatlanságnak és a pártosságnak – ha jók ezek a szavak – a határozott központi akaratnak és a demokráciának valami arányára van szükség. Nem feltétlenül mindig arra, hogy minden döntés társadalmiasodjon és mindent kihelyezzünk.

Végző soron az a kormány, amire szavazatukat adták az emberek, ne is csináljon semmit, csak adja ki a döntési lehetőségeket. Ne szóljon bele a civil életbe, biztosítsa a demokráciát, biztosítsa mindenki számára az érvényesülési, szabad teremtési, alkotási lehetőséget. Tehát soha senki esetében ne korlátozás legyen a beleszólás. Ne fékezés, ne háttérbe szorítás – azt már nem is kell mondani, hogy cenzúra vagy ehhez hasonló. De ami közel áll ahhoz az akarathoz, szándékhoz, amiért megválasztottak egy kormányt, azt segítse és talán ez a központi akarat egyszer netalántán jó is lehet. Lehet olyan kezdeményezése, amihez szívesen csatlakozunk. Ha velem nem egyezik, akkor én Isten bizonny meg fogom mondani, de hátha ilyen lesz. Meg kéne adni az esélyt annak, hogy ne legyen korlátozó, de ahol lényeges, fontos, hasznos társadalmi dolgot lát, ott viszont legyen a kormány határozottan segítőkész. Ez nem feltétlenül baj.

Amire szerettem volna kitérni – és megint egy kicsit félek, hogy vitatható lesz –, az első hozzászólásoknál arról volt szó, hogy jó lenne, ha több irodalom lenne a médiában. Jó lenne, ha több zene lenne. Na most én ennek természetesen nagyon örülök, meg azzal is hadd büszkélkedjek el, hogy ami könyv itt volt, a rádiódramák, annak körülbelül a felét elolvastam, mert én valamikor megkaptam és igazán ennek is nagyon őszinte örömmel vagyok a hallgatója, nehogy valaki félreértsen. Ha a voksomat oda tehetném, hogy legyen több irodalom, odatenném: De azt hiszem, ha egy kicsit még jobb a Bartók rádió, akkor még nagyobb a szakadék a Bartók és a Juventus között. Legyen több irodalom és zene a jó csatornán, de ezzel nem oldjuk meg azt a problémát, hogy milyen rettenetes szakadék van most már a reggeltől estig Juventus rádiót hallgató és a néha Bartók rádiót hallgató között. Hogy emellett legyen több az irodalom, legyen több a zene, legyen nyelvművelés, a legmesszebbmenőkig egyetértek, de ha ...

Varga Domokos: Azért a szakadékot kötni lehet. Van olyan irodalom, van olyan zene, amivel a szakadékot kötni lehet.

Földiák András: Ha Gabnai Kati nem mondja, hogy frni is jó lenne, akkor nem mondanám, de én azt tartanám nagyon fontosnak, ha tudnánk azon gondolkodni, hogy mik azok a közbülső műsorok, amelyek nem csak az igényes kultúra közönységét vonzzák. Az is legyen több és jobb, de olyan műsorok is legyenek, amelyek esetleg a zömében Juventus-hallgatót is ide-

csábítják. Érdekes, népszerű, egyszerűen tanító, közérthető műsorok kellene. A legnagyobb probléma nem az, hogy kevés az úgynevezett elit kultúra – ez is probléma, és legyen több –, de a szakadék a legnagyobb probléma. Talán tudnánk ötleteket arra vonatkozóan, hogyan tudnánk segíteni a médianak ebben.

Ahogy hallottuk, a médiumok vezetőinek éppen elég gondjuk van – mindenkit sajnállok, aki elment, de különösen Jankovics Marcellt –, de nem lenne például a Nemzeti Kulturális Alapnak esetleg olyan lehetősége, hogy amit a pedagógusok megszavaznak az országban – nem olyan pályázat, hogy a televízió megint kérhet egymilliót valamire, mert úgysem megy vele sokra –, egy külső szavazat arra vonatkozóan, hogy az iskolák számára melyik műsor volt a leghasznosabb, és a Nemzeti Kulturális Alap annak a szerkesztőnek vagy annak a rádiójátékíróknak adna néhány milliót arra, hogy folytassa a munkát, amit elkezdett, mert hasznos. Ilyen külső értékelés és segítség, vagy bármi más ötlet kellene, hogy tegyünk annak érdekében, hogy a művelődési szempontból értékes műsorok száma gyarapodjon. Becsüljük meg azt a keveset, ami van, mert azért van. Köszönöm szépen.

Juhász Judit: Márk Anna, elnökségünk titkára kért még szót.

Márk Anna: Szeretettel köszöntök mindenkit és azért tartottam fontosnak, hogy röviden hozzászóljak, mert szeretném megköszönni mindenkinek, hogy eljöttek. Katinak szeretném megköszönni amiért vállalja, hogy frni is akar ezekről a problémákról. De ez volt az indítékunk is. Amikor mi tizenketten összedugtuk a fejünket a hogyan továbbra, akkor meggyőződésünk volt és éreztük, hogy mi tizenketten a Művelődési Társaság elnökségi feladatait nem tudjuk ellátni. Ezért van szükség rátok, ezért van szükség önökre. Ha végignézték a névsorát a tanácsadó testületnek, akkor úgy próbáltuk összeállítani, hogy a kultúra, a művelődés minden ága valamiféleképpen érintve vagy lefedve legyen és ehhez kérjük a segítséget. Lehet, hogy ezt legelőször kellett volna elmondani, hogy mindenki hallja, de hát én feltételezem, hogy mindenki tud erről, hiszen én is elmondtam mindenkinek, akivel beszéltem. Tudom, hogy már van, aki dolgozik, tudom, hogy vannak félkész, illetve kész anyagok. Tehát az lenne a kérésünk, a legnagyobb segítség az lenne tőletek, ha ezeket az anyagokat megkapnánk, elküldenétek. Hiszen ez most csak az első téma volt, a médiumoknak a közművelődéshez való viszonya, kapcsolata. De nagyon gyorsan szeretnénk megbeszélni a következő témákat, a könyvtárak szerepét és helyzetét, valamint rendkívül fontos az oktatás, hiszen itt van a NAT. Borzasztó fontos a családi nevelés, az erkölcsi nevelésről ne is beszéljek, minden nagyon fontos lenne, fel kell valami sorrendet állítanunk és ehhez kérünk szépen írásos anyagot mindenkitől. Ígérem, hogy mindenkit újra, személyesen, levélben, telefonon meg fogunk keresni. Még egyszer mindenkinek köszönöm a részvételét.

Juhász Judit: Köszönöm Anna és köszönöm valamennyiüknek. A társaság jó része 12 óra előtt érkezett és azóta helytáll, együtt ül velünk és tanácskozik. Nagyon szépen köszönöm valamennyiüknek és remélem hamarosan jelentkezőnk a következő meghívóval, valóban precízebben, időben előkészítve. Talán néhány nap múlva elküldjük az előző összefoglalót, és a rádió is segít majd abban, hogy a mai tanácskozás írásos változata színvonalasan és minél előbb elkészüljön. Nagyon köszönöm valamennyiüknek, viszontlátásra, jó pihenést.

Szerkesztette: Sággy Erna

VÁLOGATÁS AZ 1998. ÁPRILIS – JÚLIUS KÖZÖTT MEGJELENT KÖNYVEKBŐL

CIVIL SZERVEZETEK

Alapfokú kézikönyv civil szervezetek számára. (Szerk: Török Marianna, Vincze Krisztina) Bp. Nonprofit Inf. és Okt. Közp. Alapítvány. 162 old. 800.- Ft.

CIVIL A PÁLYÁN. (Szerk: Lévai Katalin) Bp. Helyi Társ. Kut. Csup. 129. old. 450.- Ft.

Öt tanulmány a civil szervezetek működéséről.

DUDÁS Ferenc – SÁROSI Magdolna – Virág Rudolf: Önkormányzati együttműködés és társulás. Bp. Közgazd. és Jogi Kvk. 273 old. 3.420.- Ft

KONDOROSI Ferenc: Civil társadalom Magyarországon. Bp. Politika-Kultúra Alapítvány. 175. old. 998.- Ft.

KUTI Éva: Oktatási és tudományos célú nonprofit szervezetek. Bp. KSH. 66. old. 300.- Ft.

Adatok, kimutatások a nonprofit szervezetek működéséről.

SEBESYÉN István – MÉSZÁROS Geyza: Az önkormányzatok és a nonprofit szervezetek kapcsolata 1996. Bp. KSH. 86 old. 300.- Ft.

ESSZÉ

ALBERT Gábor: „Nem fáj a kőnek...” Ezeréves krónika. Pécs. Pro Pannónia Kiadói Alap. 233 old. 795.- Ft (Pannónia könyvek)
Tanulmányok, esszék az ezeréveshez közeledő világunkról.

FÜZI László: Lakatlan sziget. Napló - 1997. Pozsony, Kalligram Kvk. 166 old. 799.- Ft.
Írások a kultúráról, az irodalom és a mindennapi élet kapcsolatáról.

KALMÁR Melinda: Ennivaló és hozomány. A kora-kádárizmus ideológiája. Bp. Magvető K. 281 old. 1.190.- Ft (Lassuló idő)

KERTÉSZ Imre: A gondolatnyi csend, amíg a kivégző osztag újratölt. Bp. Magvető K. 217 old. 1.190.- Ft.
Esszék, filozófiai írások a holocaustról.

KOLAKOWSKI, Leszek: Kis előadások nagy kérdésekről. Bp. Európa Kvk. 124 old. 800.- Ft.

LENGYEL László: Pártházból palotába. Bp. Helikon K. 438 old. 1.900.- Ft. (Helikon Universitas. Politológia) Írások az Antall- és a Horn-kormány időszakáról.

PÁLYI András: Suszterek és szalmabáb. Pozsony, Kalligram Kvk. 638 old. 1.300.- Ft.

Esszék a lengyel színházi és irodalmi élet kiemelkedő alkotóiról.

POMOGÁTS Béla: Épülő hidak magyarok és románok között. Tanulmányok és cikkek. Bp. Pont K. 290 old. 810.- Ft.

A közép-európai nemzetek és kultúrák kölcsönös megbéküléséről.

RÉVÉSZ Sándor: Jelen. Bp. Sík K. 199 old. 890.- Ft.

Esszék az elmúlt öt év politikai, morális kérdéseiről.

SZEOÉNYEKNEK – PALOTA. XX. századi román esszék. (Vál. Kántor Lajos) Bp. Balassi K. 288 old. 800.- Ft.

A román irodalmi gondolkodás 20. századi keresztmetszete.

SZÉKELYHIDI Ágoston: Változatok a valóságirodalomra. Esszék, jegyzetek, bírálatok. Miskolc, Felsőmagyarország K. 162 old. 750.- Ft.
Áttekintés a magyar szociográfia utóbbi évtizedeiről.

FILÓZÓFIA

CIORAN, Emile M: Egy kifulladás civilizációról. Bp. Nagyvilág. 189 old. 980.- Ft. (Nagyvilág könyvek)
Tanulmányok az emberi lét és létezés kérdéseiről.

COMTE - SPONWILLE, Andre: Kis-könyv a nagy erényekről. Bp. Osiris K. 357 old. 1.280.- Ft.
Filozófiai elemzés és gyakorlati „átmutató” az erényes élet mibenlétéről.

GERHARDT, Volker: Friedrich Nietzsche. Debrecen, Latin Betűk. 183 old. 1.280.- Ft.

HUSSERL, Edmund: Az európai tudományok válsága. Bp. Atlantis Kvk. 1. köt. 330 old. 2. köt. 346 old. 2.695.- Ft. (Mesteriskola)

JASPERS, Karl: Filozófiai önéletrajz. Bp. Osiris K. 149 old. 880.- Ft.

KIERKEGAARD, Soren: A keresztény hit iskolája. Bp. Atlantis. 300 old. 1.295.- Ft. (A kútnál)

LOBOCZKY János: A műalkotás. „A létben való gyarapodás.” A művészet „valósága” három XX. századi művészeti-filozófiában. Lukács György, Martin Heidegger, Hans Georg Gadamer. Bp. Akad. K. 202old. 980.- Ft.

LONG, Anthony Arthur: Hellenisztikus filozófia. Bp. Osiris K. 343 old. 1.240.- Ft.

LUKÁCS György: Esztétikai kultúra. Bp. Nagyvilág K. - Lukács Archivum. 127 old. 750.- Ft. (Lukács-könyvtár)

MODERN POLITIKAI FILOZÓFIA. (Szerk: Houranszki Ferenc) Bp. Osiris K. - Láthatatlan Kollégium. 197 old. 1.450.- Ft. (Szemeszter)

MOLNÁR Tamás: A modernség politikai elvei. Bp. Európa Kvk. 173 old. 450.- Ft. (Mérleg)

A modernség kritikája. NAGY András: Föhen járás. Kierkegaard, Mahler, Lukács. Bp. Fekete Sas K. 383 old. 890.- Ft.

NEUMER Katalin: Gondolkodás, beszéd, írás. Bp. Kávé K. 184 old. 880 Ft.

PETHŐ Bertalan: A filozófia híg mosléka. Marxizmus és átfolyásai a posztmodernbe - posztkommunizmusba. Bp. Platon Kvk. 332 old. 2.390.- Ft. (Posztmodern könyvek)

PLUTARKHOSZ. Morálfilozófiai értekezések. Bp. Kossuth K. 155 old. 850.- Ft.

POPPER, Karl R: Test és elmé. Az interakció védelmében. Bp. Typotex K. 171 old. 1.180.- Ft.

Az ember létezése a művészetek, a nyelv által teremtett vi. harmadik világban. WHEIL, Simone: Ami személyes, és ami szent. 2. kiad. Bp. Vigília K. 368 old. 790.- Ft. (Vigília könyvek)
Személyes vallomások az Istenképről, a katolikus vallásról.

IRODALOM, IRODALOMELMÉLET

ABLONCZY László: A szívárvány alatt. Sepsiszentgyörgy. 364 old. 980.- Ft. (Kalácsa könyvek)
Erdély társadalmi, művészeti életével összefüggő írások gyűjteménye.

AZ AVANTGARD. Válogatás a klasszikus avantgard dokumentumaiból és irodalmi alkotásaiból. (Vál. Osztovcics Szabolcs, Turesányi Márta) Bp. Európa Kvk. 252 old. 550.- Ft. (Európa diákkönyvtár)

BARJHES, Roland: A szöveg öröme. Bp. Osiris K. 117 old. 780.- Ft.
Az olvasás, befogadás „gyönyörűségéről”.

DÁVIDHÁZI Péter: Per passivam resistentiam. Vázlatok hatalom és

írás témájára. Bp. Argumentum K. 409 old. 908.- Ft.

A mindenkori hatalom és az írás viszonyrendszerének áttekintése a 19. századtól napjainkig.

FARKAS Zsolt: Most akkor. Bp. Filum K. 297 old. 950.- Ft.

Irodalomkritikai frások. Az aktuális magyar irodalom értékrendjének megkérdőjelezése.

A HATÁR ÉS A HATÁROLT. Töprengések a magyar - zsidó irodalom létformáiról. (Szerk. Török Petra) Bp. Yahalom. 428 old. 980.- Ft.

JÓKAI MÓR (Vál. Fábri Anna). Bp. Új Mandátum Kvk. 264 old. 480.- Ft. (Magyar szabadelvűek)

KÁLMÁN C. György: Te rongyos (elm)élet! Bp. Balassi K. 293 old. 800.- Ft.

Kritikai tanulmányok a hazai irodalomelmélet „rongyosságáról”

KEMENES GÉFIN László - JASTRZEBSKA, Jolanta: Erotika a huszadik századi magyar regényben. 1911 - 1947. Bp. Kortárs K. 197 old. 960.- Ft.

KOMÁROMI Sándor: Költők és művek a XX. század magyar gyermeklírjájából. Bp. Eötvös József Kvk. 171 old. 1.176.- Ft.

KOESTLER, Arthur: A láthatatlan írás. Bp. Osiris K. 504 old. 1.280.- Ft.
Az önéletrajz 2. kötete 1931-1940-ig.

KOESTLER, Arthur: Nyílvessző a végtelenbe. Bp. Osiris K. 353 old. 1.280.- Ft.
Önéletrajz, kortörténet.

KÖZTÉRI MULATSÁG. FIATAL ÍRÓK ANTOLOGIÁJA. (Szerk: Fogarasi Zolt, Kovács Eszter) Bp. Palatinus Könyvek Kft. 214. old. 760.- Ft.

MÁLNÁSI Ferenc: Irodalmi bölcsőink Romániában, azaz neves literátoraink születési helye... Szeged. JGYTF K. 318 old. 1.100.- Ft.

Románia román és magyar irodalmi topográfiája.

PETŐFI SÁNDOR. (Vál: Margócsy István) Bp. Új Mandátum Kvk. 252 old. 480.- Ft. (Magyar szabadelvűek)

Tanulmány Petőfi politikai eszméiről, liberális gondolkodásáról. POZSVAI Györgyi: Bodor Ádám. Pozsony, Kalligram Kvk. 254 old. 990.- Ft. (Tegnap és ma)

Bodor Ádám irodalmi munkásságának bemutatása.

PRAZNOVSZKY Mihály: „A szellemi-adal ünnepei”. A magyar irodalom kulturális szokásrendje a 19. század közepén. Bp. Mikszáth K. 151 old. 580.- Ft.

PSZICHOANALÍZIS ÉS IRODALOMTUDOMÁNY. Szöveggyűjtemény. (Szerk: Bókay Antal, Erős Ferenc) Bp. Filum K. 465 oold. 1.950.- Ft. RÓNAY László: Márai Sándor. Bp. Korona K. 239 old. 1.250.- Ft. (Klasszikusaink)

SZABÉDI NAPJAI. Emlékezések, tudományos előadások Kolozsváron. 1992-1997. (Összeáll: Cseke Péter) Kolozsvár, Komp-Press – Korunk Baráti Társaság, 279 old. 1.696.- Ft. Az erdélyi magyar irodalom és kultúrtörténet dokumentuma.

SZABOLCSI Miklós: Kész a leltár. József Attila élete és pályája 1930-1937. Bp. Akad. K. 1015 old. 1.500.- Ft. (Irodalomtörténeti Könyvtár)

SZAVALÓKÖNYV VERMONIXÓ DIÁKOKNAK. (Vál: Rigó Béla) 2. jav. bőv. kiad. Bp. Unió Lap és Kvk. 207 old. 498.- Ft. (Háziszínpad)

SZEGEDY MASZÁK Mihály: Irodalmi kánonok. Debrecen. Csokonay K. 195 old. 750.- Ft. (Alföld könyvek) Irodalmi alkotások elhelyezkedése az irodalomkövetítés hierarchiájában.

SZÖRÉNYI László: Delfinárium. Filológiai groteszkek. Miskolc. Felsőmagyarországi K. 232 old. 800.- Ft. Az 1945-1989 közötti időszak cenzúrája miatt kihagyott szövegrészek gyűjteménye.

TÁNCZOS Gábor emlékkönyv. (Szerk: Ember Mária, Hegedűs B. András) Bp. 1956-os Intézet. 333 old. 990.- Ft. Kiadatlan írások, emlékezések a „fényes szelek” nemzedékének kiemelkedő alakjáról.

TOLCSVAI NAGY Gábor: Nagy László. Pozsony, Kalligram Kvk. 210 old. 990.- Ft. (Tegnap és ma)

VASY Géza: Illyés Gyula évszázada. Miskolc, Felsőmagyarország K. 167 old. 700.- Ft.

KULTÚRA MŰVELŐDÉSTÖRTÉNET

ALMÁSI Miklós: Üveggolyó. Bp. Helikon K. 173 old. 1.280.- Ft. (Helikon Universitas. Rendszerkritika) Diagnózis az „új kapitalizmus” válságjelenségeiről, az „ezredvég globális játszmaírói”.

BAÁN László: Kultúra és gazdaság Magyarországon. Bp. Média + Print. 93 old. 280.- Ft. A kulturális ágazat hazai helyzetének vizsgálata az 1989-1994 közötti időszakban.

„BÍZD A JÖVENDŐKRE ÉRDEMED JUTALMÁT”. Magyar protestáns irodalmi szöveggyűjtemény. Bp. Munda Magyar Egy. K. (Protestáns

művelődés Magyarországon) 1. köt. 16-17. század 515old. 2.128.- Ft. BLAHÓ Miklós: Washingtonról Internetig. Bp. Balassi K. 326 old. 750.- Ft. Az Egyesület Államok tudóstójának 1993-1997 között készített írásai.

CHAUNU, Pierre: Felvilágosodás. Bp. Osiris K. 531 old. 2.280.- Ft. (Európa kultúrtörténete)

A (CSEH)SZLOVÁKIAI MAGYAR MŰVELŐDÉS TÖRTÉNETE 1918-1998. (Szerk: Tóth László, Filep Tamás Gusztáv) Bp. Ister K. 1. Történelem – demográfia és szociológia... a mindennapok kultúrája. 261 old. 1.300.- Ft.

ECO, Umberto: A tökéletes nyelv keresése. Bp. Atlantisz Kvk. 361 old. 2.995.- Ft. (Európa születése) Az európai identitás, a nyelvi identitás újragondolása.

ECO, Umberto: Öt frás az erkölcsről. Bp. Európa. 113 old. 900.- Ft. FORRAI György: Meztelenül az édenkertben. Kultúrtörténeti frások. Bp. Uránusz K. 160 old. 1.344.- Ft. Kuriózumok a gyógyítás, a betegség történetéből.

IDEGENFORGALMI ALMANACH 1998. Bp. Comp Almanach. 692 old. 1.680.- Ft.

Közhasznú információk Magyarország közel ezer településének idegenforgalmi kínálatából.

JAMESON, Fredric: A posztmodern, avagy a késői kapitalizmus logikája. Bp. Józsefveg Mihely. 120 old. 898.- Ft. A posztmodern jelenségek hatása a tudományokban, a művészetekben és a hétköznapok kultúrájában.

KÁLLAI János – KARÁDI Kázmér – TÉNYI Tamás: A tér élmény kultúrtörténete és pszichopatológiája. Bp. Tertita K. 206 old. 786.- Ft.

KISS Tamás, T.: Állami művelődéspolitikai az 1920-as években. Gróf Klebelsberg Kunó kultúrát szervező munkássága. Bp. Magyar Művelődési Intézet – Mikszáth K. 224 old. 680.- Ft. (Tudás – kultúra – társadalom)

A KULTÚRA SZOCIOLÓGIÁJA. (Szerk: Wessely Anna) Bp. Osiris K. – Láthatatlan Kollégium. 207 old. 1.450.- Ft. (Szemeszter) Tanulmányok a kultúra és civilizáció kérdéseiről.

KULTURÁLIS ALAPTÖRVÉNY. Dokumentumok. (Összeáll: Vadász János) Bp. KKDSZ K. 597 old. 1.000.- Ft. (Kézikönyvek sorozat) A törvény megszületésének dokumentumai. Az elfogadott törvény szövege.

III. MAGYARORSZÁG – 2000 (Szerk: Komlós Attila) Bp. Pan Press. 630 old. 850.- Ft. A Magyarország – 2000 című tanácsko-

zások (1998. február 20.) elhangzott előadások.

NÉMETH László: Ha én miniszter lennék – levél egy kultúrpolitikushoz. (Aczél Györgyhez) Balatonboglár – Balaton Akadémia. 125 old. 560.- Ft. Esszé a „magasabb közműveltség” modeljéről.

PETŐ Andrea: Nőhistóriák. Bp. Seneca K. 183 old. 880.- Ft.

PESTI János: Egyszemélyes történelem. Székesfehérvár, Árgus K. – Vörösmarty Társaság. 383 old. 790.- Ft. Irások, vitacikkek az 1978-1998 közötti időszak köz- és kulturális életéről.

RÁCZ József: Ifjúsági (szub)kultúrák, intézmények, devianciák. Válogatott tanulmányok. Bp. Scientia Humana. 236 old. 900.- Ft. (Scientia Humana. Pszichológia)

SZABOLCS András: Az ifjúság Helikon ünnepségei Keszthelyen. Nagykanizsa, Czupi K. 138 old. 450.- Ft. A Helikon ünnepségek áttekintése 1958-1996-ig.

TÖRÖK András: Nagy Budapest könyv. Bp. Corvina K. 252 old. 1.980.- Ft.

„Budapestet e könyv egyszerre kezeli műtárgynak, jóbarátának, élvezeti cikknek, és élettémek...”

A VILÁG LEGNAGYOBB TITKOS TÁRSASÁGAI. (Bolyki Tamás) Bp. Android Lap- és Kvk. 199 old. 425.- Ft.

VUJICSICS, Stojan: Magyarok és szerbek. Újvidék. Fórum Kvk. 139 old. 760.- Ft.

MŰVESZET MŰVESZETTÖRTÉNET

ABLONCZY László: Megélt színház. Bp. Püski K. 302 old. 780.- Ft. Kritikák, iertjük az 1970-1980-as évek hazai és erdélyi színházi életéről.

BÍRÓ Yvett: A hetedik művészet. A film formanyelve. A film drámaisága. Bp. Osiris K. 426 old. 1.120.- Ft.

BRESSON, Robert: Feljegyzések a filmművészetéről. Bp. Osiris K. 100 old. 780.- Ft.

FODOR Géza: Zene és színház. Bp. Argumentum K. – Lukács Archivum. 417 old. 950.- Ft. (Alternatívák) Zenekritikai írások.

FÖLDÉNYI F. László: A testet öltött festmény. Látogatások műtermekben. Pécs. 250 old. 1.200.- Ft. (Ars longa sorozat) Tanulmányok a modern magyar festészet és szobrászat alkotásairól.

FÖLDÉNYI F. László: Veronika kendője. Múzeumi séták 1992-1997. Bp.

Kijarat K. 133 old. 496.- Ft. (Teve könyvek)

GERGELY Mihály: Brueghel varázslatai. Bp. Hét krajcár K. 80+40 old. 1.100.- Ft. Tanulmányok a német-alföldi festőről.

KÉKESI Kun Árpád: Tükörképek lázadásai. Bp. JAK – Kijarat K. 221 old. 796.- Ft. Tanulmányok a színház és a dráma kapcsolatáról.

KÉPKORSZAK. Szöveggyűjtemény a mozgókép-kultúra és médiismeret oktatásához. (Szerk: Hantai László) Bp. Korona K. 335 old. 1.450.- Ft.

KERTÉSZ Iván: Opera kalauz. Bp. Fieszta Kft. – Saxum Kft. 509 old. 1.600.- Ft.

KIRÁLY Jenő: Mágikus mozi. Bp. Korona K. 276 old. 1.250.- Ft. Tanulmánykötet a tömegfilm sajátosságáról.

KOLTAI Tamás: Tribulletto avagy a színház érzékisége. Bp. Osiris K. 320 old. 920.- Ft. Színháziratok, publicisztikai írások a hazai színházi életéről.

PREISICH Gábor: Budapest városépítésének története 1945-1990. Tanulmányok. Bp. Műszaki Kvk. 284 old. 3.900.- Ft.

SOÓS Klára: 27 kortárs magyar művész (alkik valamilyen szempontból érdekesek számomra) Bp. Uránusz K. 123 old. 917.- Ft.

SZABÓ G. László: Vasrózsza. Beszélgetés Töröcsik Marival. Pozsony, Madách – Posonium. 181 old. 896.- Ft.

WILHELM András: Mű- és külvilág. Bp. Kijarat K. 67 old. 496.- Ft. (Teve könyvek) Tanulmányok Bartók Béláról.

WILSON – DICKSON, Andrew: Fejezetek a kereszténység zenéjéből. A magyarországi keresztény nagygyházak zenéjének története. Bp. Gemini. 366 old. 2.800.- Ft.

NÉPRAJZ

BARABÁS László: Forog az esztendő keréke. Sövidéki népszokások. Marosvásárhely, Mentor K. – Custos K. 304 old. 1.750.- Ft.

BARTHA Júlia: Keleti tanulmányok. Karcag. Barbaricum Könyvműhely. 119 old. 550.- Ft. (Keleti örökségünk) A kunsági kultúráról.

EKSZTÁZIS, ÁLOM, LÁTOMÁS. (Szerk.: Pécs Éva) Bp. – Pécs Balassy K. – University Press. 525 old. 1.800.- Ft.

Tanulmányok a transzcendensről.

GAZDA Klára: A székely népviselet. Bp. Akad. K. 211 old. 980.- Ft. (Néprajzi tanulmányok)

HOFFMANN Tamás: Európai parasz-
tok. Életmódjuk története. Bp. Osiris
K. 1. köt. A munka. 471 old.
2.880.- Ft.

HOPPÁL Mihály: Folklor és közösség.
Bp. Széphalom Könyvműhely. 192
old. 1.070.- Ft.

JÓKAI Mária – Méry Margit: Szlová-
kiai magyar népviseletek. Pozsony,
Ab-ART K. 352 old. 4.985.- Ft.

KÓSA László: „Ki népei vagytok?”
Magyar néprajz. Bp. Planétás K. 246
old. 1.490.- Ft. (Jelenlévő múlt)

NAGY Mari – VIDÁK István: Nemez-
készítés. Bp. Planétás K. 102 old.
1.290.- Ft. (Jelenlévő múlt)

PAÁL Zoltán: Arvatura. Igazsátlások,
mondák, regék, népi hagyományok a
pálóc kézművesek világából. Bp.
Püski K. 1. köt. 709 old. 2. köt.
709-1454 old. 3.920.- Ft.

PESOVÁR Ernő: A magyar páros tán-
cok. Bp. Planétás K. 176 old.
1.190.- Ft. (Jelenlévő múlt)

TÁTRAI Zsuzsanna – KARÁCSONY
MOLNÁR Erika: Jeles napok, ünnepi
szokások. Bp. Planétás K. 298 old.
1490.- Ft. (Jelenlévő múlt)

ÚJVÁRI Zoltán: Népi színhátékok és
maszkos szokások. Debrecen, Multi-
plex Média – Debrecen University
Press. 410 old. 1.680.- Ft.

VINCZE Tímea: Népmesésztár. Bp.
Terra Print Kft. 94 old. 890.- Ft.
Kétezer népmesei kifejezés, fogalom
magyarázata, értelmezése.

NYELVÉSZET

Balogh József – Devecsery László: „Jót
s jót”. Szombathely Oskar K. 208
old. 498.- Ft.
Beszédtechnikai alapismeretek.

Nyelvi tervezés. (Szerk.: Tolcsvai
Nagy Gábor) Bp. Universitas K.
264 old. 1.994.- Ft.

A nyelv művelés új elmélete és gyakorlata.
RÓNAI Béla: Édes anyanyelvünk.
Szombathely, Oskar K. 376 old.
990.- Ft.
Új magyar nyelvtani összefoglalás.

TOLCSVAI Nagy Gábor: A nyelvi
forma. Bp. Akad. K. 81 old. 450.- Ft.
(Nyelvtudományi értékezők)

PEDAGÓGIA

ELŐD Nóra:
Multikultúra. Bp. Másképp Alapít-
vány. 3. köt. Drámajátékok. 178
old. 900.- Ft.

FELNŐTTKÉPZÉS, ÉRETTSÉGI UTÁNI
SZAKKÉPZÉS 1998.

(Szerk.: Dávid László – Juhász
Ágnes) Bp. Taninfo K. 215 old.
2.900.- Ft.

Áttekintés a szakképzés iskolai és iskolán
kívüli formáiról.

KOVÁCS Ilma: Új út az oktatásban? A
távoktatás. Bp. BKE Felsőoktatási
Koordinációs Iroda. 264 old.
2.100.- Ft.

A NAGY GYIK KÖNYV. (Szerk.: He-
gedűs Miklós, Kalmár István,
Szabics Ágnes) Bp. Aula K. – GYIK
műhely. 220 old. 2.850.- Ft.

A GYIK képzőművészeti műhely bemu-
tatása.

NAGY József: Nevelési kézikönyv
személyiségfejlesztő programok készí-
téséhez. Szeged, Mozaik Oktatási
Stúdió. 206 old. 1.120.- Ft.

PEDAGÓGIÁK AZ EZREDFORDULÓN.
Szöveggyűjtemény. (Szerk.: Pukánszky
Béla, Zsolnai Anikó) Bp. Eötvös József
Kvk. 237 old. 1.288.- Ft.

POLITIKA, POLITOLÓGIA

BÍRÓ Zoltán: Saját út. A „Harmadik
út” és az 1945 utáni Válasz folyóirat
gondolatköre. Bp. Püski K. 86 old.
380.- Ft.

BOZÓKI András – JAVORNICZKY Ist-
ván – STUMPF István: Magyar politi-
kusok arcképesarnoka. Bp. Századvég
K. 179 old. 952.- Ft.

DEBRECENI József: A miniszterelnök.
Antall József és a rendszerváltás.
Bp. Osiris K. 383 old. 1.680.- Ft.

FÜLÖP Mihály – SIPOS Péter: Magyaror-
szág külpolitikája a XX. században. Bp.
Aula K. 494 old. 2.450.- Ft.

GÁL Sándor: Csupa Európa. Miskolc,
Felsőmagyarország K. 196 old. 600.-
Ft.

Publicisztikai írások a felvidéki magyar-
ság életéről.

GOMBÁR Csaba: Államos könyv. A
kormányokról és az állam kérdéseiről.
Bp. Helikon K. 205 old. 1.280.- Ft.
(Helikon Universitas. Politológia)

GÖNCZ Árpád: Sodrásban. Válogatott
beszédtek. Bp. Európa Kvk. 503 old.
1.500.- Ft.

GYARMATI György: Március hatalma,
a hatalom márciusa. Bp. Paginárium
K. 230 old. 2.200.- Ft.

Az 1848-as március szellemének to-
vábbélése, az ünnepek történetének
változása a különböző hatalmi rendsze-
rekben.

HORN Gyula: Cölöpök. Bp. Kossuth
K. 270 old. 850.- Ft.

Önéletrajzi írás. Magyarország belpoliti-
kája 1950-1989.

AZ INTEGRÁCIÓ:

TÖRTÉNELMI KIHÍVÁSOK ÉS VÁ-
LASZKÍSÉRLETEK. Bp. MTA Politikai
Tud. Int. 218 old. 1.200.- Ft.
(Európa tanulmányok)

KAPITÁNY Ágnes – KAPITÁNY Gábor:
Értékválasztás '98. Bp. Új Mandátum
Kvk. 188 old. 920.- Ft.
(Membrán könyvek)
A választások politikai üzenetei, szimbó-
lumai.

LEIKO, Marian: Meciar és a meciariz-
mus. Bp. – Pozsony, Balassy K. –
Kalligram Kvk. 277 old. 980.- Ft.

MAGYAR JÖVŐKÉPEK. (Szerk.: Varga
Csaba, Tibori Tímea) Bp. HÉA,
Stratégiaintézet Int. 675 old. 1.885.-
Ft. (Nemzeti stratégia 2020-ig
könyvek)

MARTIN, Hans-Peter – SCHUMANN,
Harald: A globalizáció csapdája. Tá-
madás a demokrácia és a jólét ellen.
Bp. Perfekt K. 372 old. 1.490.- Ft.
Kritika a nyugati világ globalizációs-
törekvése, a „multik” hatalma ellen.

MÁRTON László: Történelmi lecke
buta fiúknak. Bp. Belvárosi Kvk.
133 old. 780.- Ft.
Publicisztikai írások a rendszerváltás
eseményeiről.

MARTONYI János: Európa, nemzet,
jogállam. Bp. Magyar Szemle – Eu-
rópai Utas. 257 old. 880.- Ft.

MATOLCSI György: Sokk (vagy ke-
vés). Szentendre. Kairosz K. 251
old. 1.280.- Ft.
Magyarország '90-es évekbeli gazdaság-
politikájáról.

MI A JÖVŐ? Az információs társada-
lom és a magyar kezdeményezések.
(Szerk.: Bognár Vilmos, Fehér Zsu-
za, Varga Csaba) Bp. Országos
Műszaki Fejlesztési Bizottság – HEÁ
Stratégiaintézet Intézet. 542 old.

POZSGAY Imre: Koronatanú és tettes-
társ. Bp. Korona K. 327 old. 990.- Ft.
Visszaemlékezések.

SZABÓ Márton: Politikai tudás –
elméletek. Bp. Nemzeti Tvk. –
Universitas K. 240 old. 1.542.- Ft.
A különböző politikai beszédmódokról,
retorikai divatokról.

SZALAI Erzsébet: Vadkeleti metszetek.
Bp. Osiris K. 125 old. 680.- Ft.
Tanulmányok az „újkapitalizmus” régi –
új ellentmondásairól.

SZAMUELY László – CSABA László:
Rendszerváltás a közgazdaságban –
közgazdaságtan a rendszerváltásban.
Bp. Közgazd. Szemle Alapítvány.
185 old. 1.500.- Ft.

SZÉKELYHIDI Ágoston: Nemzet és
demokrácia. Lakitelek, Antológia K.
149 old. 700.- Ft.
Politikai és történelmi tanulmányok.

SZÜTS Pál: Bukaresti napló. Bp.
Osiris K. 537 old. 920.- Ft.
Naplójegyzet az 1985-1990 közötti
időszakról.

THOMA László: A rendszerváltás és a
szakszervezetek 1988-1992. Bp. Vil-
lányi úti Konferenciaközpont és
Szabadegyetem Alapítvány. 160 old.
672.- Ft.

THOMA László: Táncrend. Rendszer-
váltó politikusok. Bp. Seneca K. 192
old. 880.- Ft.

TÖKÉS Rudolf: A kialakított forrada-
lom. Bp. Kossuth K. 471 old.
1.980.- Ft.
Politikaelméleti írások a Kádár-
korszakról.

PSZICHOLÓGIA, SZOCIÁLPSZICHOLÓGIA

ADLER, Alfred: Életismeret. Bp. Kos-
suth K. 148 old. 1.100.- Ft.
A társadalmi beilleszkedés zavarairól
adódó komplexusok.

BERECZKEI Tamás: A belénk ivódott
múlt. Evolúció és emberi viselkedés.
Bp. Dialóg Campus K. 229 old.
1.680.- Ft.
A kultúra, civilizáció, az emberi viselke-
dés formái a szociobiológia szemzőgéből.

ÉLETTÖRTÉNET ÉS MEGISMERÉS.
Tanulmányok Pataki Ferenc (pszicholó-
gus) tiszteletére. (Szerk.: László János)
Bp. Scientia Humana Társulás. 267
old. 900.- Ft.

FROMM, Erich: Az önmagáért való
ember. Az etika pszichológiai vizsgálá-
ta. Bp. Nagyvilág K. 214 old. 980.-
Ft.

JUNG, Carl Gustav: C. G. Jung alap-
fogalmainak lexikona. Bp. Kossuth
159 old. 2. köt. 990.- Ft.

LÁSZLÓ János: Szerep, forgatókönyv,
narratívum. Bp. Scientia Humana.
222 old, 700 Ft.

MEGISMERÉS, ELŐTÉLET, IDENTITÁS.
Szociálpszichológiai szöveggyűjtemény.
(Szerk.: Erős Ferenc) Bp. Új Mandátum
Kvk. – Wesley János Lelkészkép-
ző Főiskola. 439 old. 1.200.- Ft.
(Szociál munkás képzés)

MÉREI Ferenc: Lélektani napló. Bp.
Osiris K. 434 old. 1.480.- Ft.

MOHÁS Livia: A táncos, a politikus, a
nő. Széphalom Könyvműhely 163
old. 580.- Ft. (Aranyhal sorozat)
Tanulmányok Michael Jacksonról,
Kádár Jánosról és a különböző női ala-
kokról, karakterekről.

POLCZ Alaine: Ideje a meghalásnak.
Bp. Pont K. 199 old. 980.- Ft.
Lelki kalauz a mai ember elmúláshoz
való viszonyához.

VIZUÁLIS MŰVÉSZETEK PSZICHOLÓGIÁJA. Szöveggyűjtemény (Szerk.: Farkas András) Bp. Nemzeti Tankvk. 2. köt. 403 old. 1.745.- Ft.

SZOCIOLÓGIA, SZOCIOGRÁFIA

BORI Imre: Szociográfiák nyomában. Újvidék, Fórum Kvk. 114 old. 600.- Ft.

DEVIÁCIÓK. Válogatott tanulmányok. (Szerk.: Bíró Judit) Bp. Új Mandátum K. 268 old. 980.- Ft. (Nagyítás. Szociológiai könyvek)

GUBÁS Jenő: Veszendő végeken. Tóthfalu, Logos K. 201 old. 980.- Ft. Egy bányási magyar falu Majdány szociografikus elemzése.

A GYERMEK ÉS AZ IFJÚSÁG HELYZETE. (Szerk.: Falussy Béla) Bp. KSH (Ifjúság és társadalom. Ifjúságstatisztikai közlemények) Old, Ft.

HELESZTA Sándor: Művelődésszociológiai szöveggyűjtemény. Bp. Magyar Művelődési Intézet. Mikszáth Kiadó. 149 old. 520.- Ft. (Tudás, kultúra, társadalom)

MAGYARORSZÁG TÖRTÉNETI DEMOGRAFIAJA. Bp. MTA Demográfiai Bizottság - KSH 417 old. 2.400.- Ft. Tanulmányok a magyarság népességfejlődéséről.

SOLT Ottilia: Méltóságot mindenkinek. Összegyűjtött írások. Bp. Beszélő. 1. köt. 553 old. 2. köt. 555 old. 2950.- Ft.

SZÁNTÓ János: Vallásosság egy szekularizált társadalomban. Bp. Új Mandátum Kvk. 323 old. 980.- Ft. (Nagyítás. Szociológiai könyvek) A magyarországi vallásosság társadalmi, szociológiai vizsgálata.

A SZEX. SZOCIOLÓGIA ÉS TÁRSADALOMTÖRTÉNET. (Szerk.: Tóth László) Bp. Új Mandátum Kvk. 2. köt. 367 old. 1.200.- Ft. (Nagyítás. Szociológiai könyvek) Szöveggyűjtemény.

TÁRSADALMI MOBILITÁS: hagyományos és új megközelítések. (Szerk.: Róbert Péter) Bp. Új Mandátum Kvk. 323 old. 980.- Ft. (Nagyítás. Szociológiai könyvek)

TERMÉSZETTUDOMÁNY

Antropológia az ember halála után. (Szerk.: Dietmar Kamper, Christoph Wulf) Bp. Jászóveg Műhely K. 158 old. 998.- Ft.

Évfordulónk a műszaki és természet-tudományokban. (Szerk.: Csiky

Gábor, Endrei Walter) Bp. MTESZ Kp. Titkárság. -148 old. 1.000.- Ft.

FLERKO Béla: Szentágotai János. Bp. Akad. K. 131 old. 500.- Ft. (A múlt magyar tudósai)

FÖLDÜNK CSODÁI ÉS REJTÉLYEI. (Szerk.: Philip Whithfield) Bp. Inkvizítor K. 239 old. 3.980.- Ft.

GREENFIELD, Susan A.: Utazás az agy körül. Bp. Kulturtrade. 151 old. 950.- Ft. (Világ-egyetem)

NÉPESSÉG, ORVOS, TÁRSADALOM. Bp. MTA. 215 old. 750.- Ft. (Magyarország az ezredfordulón. V. Az életminőség tényezői Magyarországon.) Tanulmánygyűjtemény.

SZABADVÁRY Ferenc: A magyar kémia művelődéstörténete. Bp. Mundus Magyar Egy. K. 194 old. 1008.- Ft. (A magyar műveltség 1100 éve.)

TECHNIKATÖRTÉNETI KRONOLÓGIA. (Szerk.: Csetri Elek, Jenei Dezső) Kolozsvár, Studium Kvk. 737 old. 2.800.- Ft.

TÉNYEK KÖNYVE. ZÖLD. (Szerk.: Kereszty András) Bp. Gergor - Delaczoix K. 464 old. 1.500.- Ft. Természet- és környezetvédelmi írások.

VENETIANER Pál: A DNS szép új világa. Bp. Kulturtrade K. 185 old. 950.- Ft. (Tudomány, egyetem, biológia)

A VILÁG HELYZETE 1998. Bp. Föld Napja Alapítvány 262 old. 650.- Ft. Tanulmányok a Föld „fenntarthatóságáról”.

TÖRTÉNELEM

BAK Borbála: Magyarország történeti topográfiája. A honfoglalástól 1950-ig. Bp. História - MTA Történettud. Int. 183 old. Ár! (História könyvtár)

CSICSERY-RÓNAY István - CSERENYEI Géza: Koncepciók per a Független Kisgazdapárt szétzúzására 1947. Bp. 1956-os Intézet. 458 old. 1.750.- Ft.

GERŐ András: Az államosított forradalom. 1848 centenáriuma. Bp. Új - Mandátum Kvk. 344 old. 1.500.- Ft. IZSÁK Lajos: Rendszerváltástól rendszerváltásig. Bp. Kulturtrade K. 207 old. 950.- Ft. (Tudomány - egyetem - magyar történelem)

JÁMBOR János: Törpeállamok a történelmi Magyarország földjén. Bp. Libra K. 143 old. 1.078.- Ft.

KAPOSI Zoltán: A XX. század gazdaságtörténete. Bp.-Pécs, Dialóg Campus K. 1. (1918-1945) 170 old. 1980.- Ft.

KÖLCSEY FERENC. (Vál.: Kulin Ferenc) Bp. Új Mandátum Kvk. 238 old. 480.- Ft. (Magyar szabadlevélek) KÖVÉR György - LOSONCZY Géza: 1917-1957. Bp. 1956-os Intézet. 405 old. 1.750.- Ft. Dokumentumok, visszaemlékezések.

A MAGYARORSZÁGI NÉMETEK (Szerk.: Manherz Károly) Bp. Útmutató K. 128 old. 350.- Ft.

MAKKAI Sándor: Magunk revíziója. Csíkszereda, Pro-Print Kvk. 134 old. 700.- Ft. (Múltunk könyvek)

MÉSZÁROS István: A Szent István Társulat 150 éve. 1848-1998. Bp. Szent István Társulat 358 old. 2.400.- Ft.

MI A NEMZET? (Összeáll.: Csató Éva) Bp. Akad. K. 84 old. 400.- Ft. (Magyar tudomány füzetek) Tanulmányok a nemzetfogalom kialakulásáról, összefüggéséről.

NEMESKÜRTY István: 1848-49. „Kik érted haltak szent világszabadság”. Debrecen. Lap- és Tankvk. 385 old. 1.490.- Ft. (Aquila könyvek)

NEMESKÜRTY István: Elrepült a gyors idő. Bp. Szabad Tér K. 226 old. 1.000.- Ft. Önéletrajz, visszaemlékezés.

RENFREW, Colin: A civilizáció előtt. Bp. Osiris K. 321 old. 1.280.- Ft. Az európai öskultúrák eredetéről.

RÉTI György: Budapest - Róma Berlin árnyékában. Magyar - olasz diplomáciai kapcsolatok a Gömböskormány megalakulásától... 1932-1940. Bp. ELTE Ötvös K. 299 old. 1.500.- Ft.

RONÉN, Avihu: Harc az életért. Cionista (somér) ellenállás Budapesten 1944. Bp. Belváros Kvk. 355 old. 980.- Ft.

SEBESTYÉN Mária: Történelmi fogalomgyűjtemény. Debrecen. Black & White K. 159 old. 499.- Ft.

SZARKA László: A közép-európai államok kapcsolatai. Bp. Calibra K. 55 old. 380.- Ft. (Élő történelem)

SZEMERE BERTALAN. (Vál.: Hermann Róbert) Bp. Új Mandátum Kvk. 250 old. 480.- Ft. (Magyar szabadlevélek.)

SZÉCHENYI ISTVÁN. (Vál.: Gergely András) Bp. Új Mandátum Kvk.

200 old. 480.- Ft. (Magyar szabadlevélek) SZFINX. A történelem rejtélyei. Bp. Magyar könyvklub. 288 old. 1.990.- Ft. 2. köt. Marco Polo-tól Rasputyinig.

19. SZÁZADI EGYETEMES TÖRTÉNET 1789-1890. (Szerk.: Vadász Sándor) Bp. Korona K. 526 old. 1.990.- Ft.

19. SZÁZADI MAGYAR TÖRTÉNELEM 1790-1918. (Szerk.: Gergely András) Bp. Korona K. 526 old. 1.990.- Ft. VERESEGYHÁZI Béla: Békeszerződések kislexikona. Bp. Anno K. 178 old. - 378.- Ft.

VALLÁS

BOMAN, Thorleif: A héber és a görög gondolkodásmód egybevetése. Bp. Kálvin K. 222 old. 850.- Ft.

BOROS László: A halál misztériuma. Bp. Vigilia K. 210 old. 540.- Ft. (XX. századi keresztény gondolkodók)

CHADWICK, Owen: A reformáció. Bp. Osiris K. 442 old. 1.280.- Ft. (Osiris könyvek. Vadásztörténet) GLASENAPP, Helmuth von: Az örök világvallás. Bp. Talentum K. 443 old. 1.390.- Ft.

HAMILTON, Malcolm B: Vallás, ember, társadalom. Elméleti és összehasonlító vallásszociológia. Bp. AduPrint Kft. 293 old. 2.500.- Ft. (Megújuló világképek)

NAGY Olga: Poraiból újraéledő fönix. Bp. Holnap K. 319 old. 990.- Ft. Kultúrtörténeti áttekintés a mágia, a mítosz, a vallás szerepéről.

ROSTOVÁNYI Zolt: Az iszlám a 21. század küszöbén. Bp. Aula K. 498 old. 2.550.- Ft.

SZABÓ György: Mitológiai kislexikon. Bp. Könyvklub. 443 old. 975.- Ft. TÓTFALUSI István: Ki kicsoda az antik mítoszban. Bp. Anno K. 304 old. 575.- Ft.

VERMES Géza: A qumráni közösség és a holt-tengeri tekercsek története. Bp. Osiris K. 293 old. 1.280.- Ft. A legrégebb biblikus kéziratok újabb értelmezéséről

INFORMÁCIÓK

KULTÚRA ÉS TURIZMUS

A Magyar Turizmus Rt., a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma, Budapest Főváros Önkormányzata, valamint a kulturális és idegenforgalmi szervezetek támogatásával 1998. november 9-13. között rendezik meg a Magyar Kultúra Alapítvány székházában a Kultúra és Turizmus '98 Nemzetközi Konferenciát és Vásárt.

A konferencián várhatóan 250 érdeklődő vesz részt, a kiállításon 40-50 kulturális és idegenforgalmi intézmény, cég jelenik meg színes kínálatával.

A konferenciát Michael Lake az Európai Unió magyar nagykövete nyitja meg, és számos más hazai és külföldi előadó mellett Peter Schlackelford, a WTO Európai igazgatója is megtiszteli a rendezvényt.

A konferencián résztvevő szakemberek a kultúra és turizmus együttes tevékenységét értékelik majd, és megvitatják a további együttműködési lehetőségeket.

Az előadások rávilágítanak a két terület összefonódására, és jövőbeni szoros együttműködésük fontosságára.

A turisztikai kínálat jelentős részét a kulturális vonzerőre épülő programok alkotják. Ugyanakkor a turizmusból származó bevételek hozzájárulnak kulturális intézményeink fenntartásához, a programok, kiállítások és rendezvények által kulturális örökségünk megőrzéséhez.

A konferenciához kapcsolódó kiállítás és vásár lehetőséget nyújt a kulturális turizmus piacán megjelenő termékek, programok bemutatására, amely elősegíti a kulturális turisztikai kereslet és kínálat egymásra találását.

A Kultúra és Turizmus '98 Nemzetközi Konferencia és Kiállítás fórumot biztosít a két társterület képviselői számára.

A rendezvény résztvevői hét szekcióban vitathatják meg a kultúra és turizmus kapcsolatát, az együttműködést érintő kérdéseket, problémákat.

„A tömegturizmus és kultúra” szekció a tömegturizmus és kultúra kapcsolatával, többek között a múzeumok szerepével és lehetőségeivel foglalkozik.

Témagazda : Magyar Turisztikai Egyesület, szekcióvezető : Dr. Lengyel Márton, a Magyar Turisztikai Egyesület elnöke.

„A kulturális turizmus finanszírozása” szekción belül a különböző bevételi források felhasználásáról és támogatási alapok létrehozásáról lesz szó.

Témagazda : Magyar Turizmus Rt., szekcióvezető : Dr. Koncz Gábor, a Magyar Kultúra Alapítvány igazgatója.

A „Falusi turizmus” szekcióban megvitatják a vidéki turizmus sokféle, egymást kiegészítő változatait, amelyek a helyi környezet és társadalom érdekeit egyaránt szem előtt tartják. Program ajánlataik, látnivalóik a helybeliek bevonásával helyi adottságokra épülnek.

Témagazda: Falusi Turizmus Országos Szövetsége, szekcióvezető: Szabó Géza, a Falusi Turizmus Országos Szövetségének alelnöke.

„A szálloda mint a kultúra közvetítésének helyszíne” szekcióban a szállodák a kultúra közvetítésében, terjesztésében betöltött szerepéről folytathatnak eszmecserét az érdeklődők.

Témagazda: Magyar Szálloda Szövetség, szekcióvezető: Dr. Rubovszky András, a Magyar Szálloda Szövetség elnöke.

„A fesztiválok szerepe a turizmusban” szekció a fesztiválok fontos szerepét, vonzerejét és tapasztalatait dolgozza fel.

Témagazda: Magyar Művészeti Fesztiválok Szövetsége, szekcióvezető: Lukovics András a Magyar Művészeti Fesztiválok Szövetségének elnöke.

„A turizmus és kommunikáció” szekció megvitatja a legmodernebb kommunikációs eszközök a turizmus területén való sokrétű használatának lehetőségeit.

Témagazda: Magyar Művelődési Intézet, szekcióvezető: Dr. Tasnádi József, a Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem docense.

A „Környezet és turizmus” szekció a turizmus egyre sürgetőbb és vitatottabb problémakörével, a tömegturizmus és annak környezetünkre (természeti - társadalmi - kulturális) való hatásával foglalkozik. Megvitatja azokat a hosszú távú turizmus fejlesztési alternatívákat, amelyek nemcsak a helyi turisztikai adottságok kiaknázására, hanem azok egyidejű megőrzésére is irányulnak.

Témagazda: Magyar Turisztikai Egyesület, szekcióvezető: Dr. Oláh János, a Haltenyésztési Kutató Intézet tudományos tanácsadója.

A rendezvény keretében 1998. november 11-én tartandó kiállításra és vásárra a szakmai érdeklődők számára ingyenes belépést biztosít a Konferencia Előkészítő Bizottsága.

Ingyenes belépőket a konferencia titkárságán, az alábbi címen igényelhetnek :

Kult-Turist Kft.
1094 Budapest, Angyal u. 31.
Tel.:1-218-6558, 218-6559.
Fax :1-218-6560
e-mail: corvin@mail.datanet.hu